

NDÂ NÈTÈ mì ndâ tú mì Jézù

Lúkà 'va mbí Tèyófilò gítí kpédélé wáràgà mì wó

¹ Ákoo, Tèyófilò, ye táánò gbí kpédélé wáràgà mì ye cu có gítí ndâ, ye i tí nó 'dáá gî náa Jézù táánò bàkà ndú nó, ta ndâ i tí nó náa yí nìbà ndú nó 'dáá gî, jì wò gí. Ye 'bità bà 'deke ndâ i tí nó náa yí táánò bàkà ndú nò, ta ndâ i tí nó náa yí nìbà ndú nó gbaànjé-gbaànjé 'do ká ngé ɾèngbó ndú,

² yee tí o bà te yí ya tí gí gbíɾì á bìnɾi bà 'dè có mì wó jì ndâ tú mì wó náa yí táánò tuu Bèri-mì-Mbíɾì gí bà ɾuka ndú jì yí nò.

³ Gbí ndâ sili tí nò zì'duù-só mbe 'bità 'do tí o bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó, yee tí o bà ya yí gí gbíɾì nò, yí dù kù túbà tí wó jì ndâ tú mì wó gbí ndâ ɾa kpokèjì me mbè ta kponje gítí ndú wálá, máa, yì kuu tí tí wu yì kálásê. Yí delè gbí ndâ o bà túbà tí wó jì ndú nò kù 'dè có jì ndú gítí bà dù Mbíɾì tí gba.

⁴ Ta 'bí o gbaànjé, si Jézù kù zò i ta ndâ tú mì wó, yí gii kpo-gbí-tà-tù ndú éno máa, «Yo 'ví njè nó 'do Jèrùzàlémè lá, yo dù ká Jèrùzàlémè, wàa yo 'ví ùndi cí tí nó náa Bu ye táánò ci ta yo, náa ye táánò 'dè có jì yo gítí nò.

⁵ Tacó Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù táánò kù caka tí ndâ 'duù a i ta ngo, káa áà kèjì gí bà caka tí yo ta Bèri-mì-Mbíɾì á bìnɾi làmbu sili.»

Bà te Jézù ya tí gí gbíri

⁶ Ta 'bí o gbaànjé, ndâ Jézù mâ gù kili ta bà muu ndú ta ndâ tú mì wó káká'i gí, ndâ tú mì wó gù 'vee yí, máa, «O tí nò gí gí, Mbe tí ze? Áá bà dù nò a o bà le ndi bèrè mì ndâ kòtí Ìzìrìyélì jì ndú ká nò?»

⁷ Káa Jézù gù 'visì có jì ndú éno máa, «Bà nò o bà gí o tí nò, ta bà 'deke sè sili gítí bà co ɾi tí nò náa a Bu ye táánò ká 'deke ta 'dóó wotí mì wó nò me nètè mì yo lá.

⁸ Káa ta o tí nò, Bèri-mì-Mbíri má gí gí, a yí ká bà je wotí jì yo tacó bà 'dè có gítí ndâ i ñinó náa yo táánò nò ye kù bàkà nó, ta wotí bà 'vanda ndi ndâ có ñinó náa yo táánò 'di 'do gbí nje ye nó, jì ndâ 'duù gbí gbata Jèrùzàlémè, ta ndâ 'duù gbí to Sàmáriyà, ta ndâ 'duù muu to tí nó 'dáá gí.»

⁹ Ndâ tú mì Jézù mâ gù zeke'o bìndi bà 'dè có tí nò mì wó jì ndú, ndú gù nò Jézù kù ya zùù gí gbíri. Ndú mâ gù zeke'o, ndú gù nò kulù mù yìiga bà tí wó 'do tí ndú gí.

¹⁰ Káa si ndú gbí-gbí kù yee ɾo ndú gí tàkò Jézù gbíri, ndâ 'bí 'dakò sósò'ô mbe yuu cé-ce bongo gù ɾò tíyò dè ɾègbà tí ndú,

¹¹ bìndi ndâ 'dakò tí nò gù 'vee ndú, máa, «Yo ɾò tíyò bà-i-nó kù zeke a o yè gí gbíri, ndi yo ndâ 'duù Gàlìláyà? Gbèe Jézù tí nò náa à kpónó te yí 'do tí yo ya tí gí gbíri nò, bà dele ndi wó gí ká gbí ɳa gbèe kpokèjì tí nò náa yo nò yí kù ya tí gí yàà nò.»

Ndâ mbe kù kili ta ɾè mì Jézù gbí gbata Jèrùzàlémè

¹² Jézù mà gii ya gí gbírì gî, ndâ tú mì wó gii dele ndi ndú 'do pí Gú Mbâ ya gí Jèrùzàlémè, tí òkò to náa 'duù má nò ta ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdèyà káa có gítí wó wálá.

¹³ Ndú mà gii yee Jèrùzàlémè, ndú gii kaa ya gí gbí soɾo, tí 'bá tí nó náa ndú ta o tí nò kù dù tí nô. À kuu tí ta o tí nò a Piyétòrò, gii je Jòvànì, gii je Jákòmò, gii je Àndèréyà, gii je Filípò, gii je Tòmázò, gii je Bàràtòlòméyò, gii je Màtéyò, gii je Jákòmò tí 'viì mì Àlìféyò, gii je Sìmonè tí tó 'viì-'bá, gii je Júdà tí nó tí 'viì mì Jákòmò nô.

¹⁴ Ndú kili bà muu ndú ta ndâ niì me mbè, gii je Màríyà tí nawu Jézù, ta ndâ ná'vindí Jézù, kù 'deke tí ndú ji Mbírì.

Bà bàkà Màtíyà tí tú mì Jézù

¹⁵ Ta o tí nò, Piyétòrò gii rò tíyò kùro ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù mbe kili ta bà muu ndú go ndâ 'duù dè gítí zi'duù-vò ta zi'duù-gbaànjé pí (120).

¹⁶ Bìndi yí gii 'dè có ji ndú, máa, «Ndâ ná'vindí ye, kózò tí có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà mì Mbírì nó bà bàkà tí, có tí nó náa Dàvídè tí gbolò gba mì ndâ Jùdèyà 'dè sàà táánò ta wotí mì Bèrì-mì-Mbírì gítí i tí nó mbe gii bàkà tí mítí Júdà tí nó táánò tí mbe tè kùro ndâ 'duù ya tí gí bà zèè Jézù nô.

¹⁷ Júdà tí nó táánò a 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndoo, náa ndoo táánò kù bàkà nètè tí nó náa ndoo kpónó kù bàkà nó ta ndú.

¹⁸ Káa go ñìnó náa yo ñò ni gî nó, yí táánò gii sì njí ta mboo náa yí táánò 'dè 'do gbí zu nètè tí nó

mì wó nò. Yí táánò gii 'va nji wó yee wélé-wele mí to mí gbí u nji tí nò,

¹⁹ náa ndâ 'duù Jèrùzàlémè 'dáá gî táánò 'di có tí nò gî. Bìndi ẹ̀rè nji tí nò gii dù a Njí-mbelè, káa à má gbí có mì ndâ Jùdáyà, à kú nì mítí a <Àkèlèdámà.>

²⁰ À kpónó cu mí gbí wáràgà mì ndâ Muu-cè éno máa,

<'Bá bìndi wó 'ví 'bu kpú.

À 'ví o gbí mòòkò bìndi wó káa kùlè.>

À gii cu 'bí káká'i éno máa,

<'Bí 'duù 'ví zèè nèté bìndi wó.>

²¹ «À má éno, kózò tí ndoo kpónó bà ọ̀nò 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò táánò mbe kú dù ta ndoo gbí ndâ o tí nó 'dáá gî náa Mbe tí ndoo Jézù táánò kú mèrèkè to ta ndoo nó,

²² tí 'duù ọ̀nó mbe 'bità bà dù ta ndoo 'do tí o tí nó táánò náa Jòvànì kú caka tí ndâ 'duù nó, yee tí o tí nó náa à gii te ta Mbe tí ndoo ya tí gí gbíri gî nò. Tacó wàa, ndoo 'ví dù ta ndú tí ndâ mbe 'dè yúco gítí bà 'vala ndi Mbe tí ndoo 'do gbí muu'dú wó.»

²³ Piyétòrò mà gii 'dè có tí nò cee gî, ndú gii cu 'bì ndú mítí ndâ 'dakò sósò'ò, ndâ Jùzépè náa à kú nì mítí wó a Bàràsábà ta kpo ẹ̀rè wó a Júsitò, ta 'bí 'dakò ta ẹ̀rè wó a Mátíyà, máa, à ọ̀nò 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndú, wàa yí 'ví zèè nèté bìndi Júdà.

²⁴ Bìndi ndú bà-i-nò gii 'deke tí ndú ji Mbíri éno máa, «Ákoo, Mbe tí ze! Wò ọ̀nò có gbí njembí ndâ 'duù 'dáá gî gbaànjé-gbaànjé ni gî. À má

énò, túbà tí 'duù ñìnó náa wò cu 'bì lo mítí wó
'do gbí òkò tí ndâ 'dakò tí nó sósò'ô nó jì ze,

²⁵ tacó wàa, yí 'ví zèè nètè bà nò tú tí nó náa
Júdà jee mí to, yí gii ya gítí 'dóó bàndò mì wó gí
nô.»

²⁶ Ndú mâ gii ki-mbíli, à gii rò a i mítí Mátíyà.
Bìndi ndú gii 'deke yí toko ta sè ndâ tú mì Jézù
muu'bì-nje gbaànjé, bàkà muu'bì-nje só.

2

Sili zi'duù-só-nje muu'bì

¹ Ta sili zi'duù-só-nje muu'bì bìndi o bà Ndi-
ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbíri, ndâ mbe ùnje
gítí có mì Jézù gii kili mí tà gbèe tà'i.

² Ndú bà-i-nò gii gu káa ndii ta wo i go wo gbolò
pípìri nô kù gii 'do tàrì. Wo i tí nò gii yè tà'i tí ndú
gí.

³ Bìndi ndú gii nò 'bí i go meme wu nó njèè
cee muu ndú 'dáá gí.

⁴ Bèri-mì-Mbíri bà-i-nò gii je wotí jì ndú 'dáá
gí me gbolò, bìndi ndú gii 'bità bà 'dè có gbí ndâ
'bí ña tende nje có ta wotí mì Bèri-mì-Mbíri.

⁵ Ta o tí nò, ndâ Jùdéyà ñìnó mbe zèè có gítí
tàkii mì ndú kácá-kácá nó kili 'do muu to tí nó
'dáá gí mí Jèrùzàlémè.

⁶ Ndú mâ gii 'di ña wo i tí nò, ndú gii kili 'dáá
gí mí bà gbèe to ta ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù.
Káa nje ndú 'dáá gii gii 'dèè gí, tacó ndú gbaànjé-
gbaànjé 'dáá gii dù kù 'di kòcò ndâ tú mì Jézù
kù 'dè có gbí ndâ nje có mì ndú.

⁷ Bà 'dè có gii dù káa kpò ndú 'dáá gî gî. Ndú gii si káa nje ndú nga-ngàà kù zeke ta ndâ tú mì Jézù.

Bìndi ndú gii 'bità bà 'vee 'vé gbí òkò tí ndú, máa, «À kù 'dè có tí nó kuu nó me ndâ 'duù tí nó mbe gii 'do gbí to Gáliléyà nó lá?

⁸ Káa à gii bàkà ée, káa ndoo kù 'di gbí ndâ có tí nó náa ndú kù 'dè nó gbí ndâ 'dóó nje có mì ndoo gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî?

⁹ Ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndoo gii 'do Pàràsiyà, ndâ 'bí 'duù gii 'do Mídì, ndâ 'bí 'duù gii 'do Èlámì, ndâ 'bí 'duù gii 'do Mèsòpòtámìyà, ndâ 'bí 'duù gii ká 'do gbí ndâ to Jùdéyà to nò, ndâ 'bí 'duù gii 'do Kàpàdósìyà, ndâ 'bí 'duù gii 'do Póndùsù, ndâ 'bí 'duù gii 'do Ásiyà,

¹⁰ ndâ 'bí 'duù gii 'do Fírìjìyà, ndâ 'bí 'duù gii 'do Pàfìliyà, ndâ 'bí 'duù gii 'do Másìrì, ta ndâ to Líbiyà á dè-dè ta Sìrìnì, ndâ 'bí 'duù a ndâ wìrì tí ndâ Jùdéyà ta ndâ 'bí tende ña 'duù mbe kaa tí ndú gii gbí tàkì mì ndâ Jùdéyà gii mbe gii 'do Rómà,

¹¹ ndâ 'bí 'duù gii 'do Kèrètì, ndâ 'bí 'duù gii 'do Àrábìyà. Káa ndoo 'dáá gî kù 'di gbí ndâ có tí nó náa ndú kù 'dè gítí ndâ kpo-kpò i tí nó náa Mbìrì bàkà nó gbí ndâ 'dóó nje có mì ndoo.»

¹² Nje ndú 'dáá gî gii 'dèè gî. Bà 'dè có gítí i tí nó mbe bàkà tí nó gii dù káa kpò ndú maa gî. Bìndi ndú gii dù kù 'vee gbí ña i tí nó gbí òkò tí ndú.

¹³ Káa, ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndú gii dù kù lòkó'bò có gítí éno máa, «Rù'bù ngú cù ndii muu ndâ ka yo gî.»

Piyétòrò 'dè có ji ndâ mbè 'duù

14 Káa Piyétòrò bà-i-nò giì a gí yaà, bìndi sè ndâ 'bí ka wó tú mì Jézù muu'bì-nje gbaànjé 'dáá gí giì a gí tàkò wó. Bìndi Piyétòrò giì 'dè có ji ndâ 'duù tí nò bìnjì nò ta kòcò wó ngéé gí yaà, máa, «Yo tí ndâ 'duù Jùdáyà, ta yo tí ndâ 'duù tí nó 'dáá gí mbe kù 'vala gbí gbata Jèrùzàlémè nó, yo si bà gịrì'o gítí i tí nó mbe bàkà tí nó mí to. Yo sè tù yo, wàa yo 'ví 'di gbí có tí nó náa ye kèjì gí bà 'dè ji yo nó nìkì maa.

15 À tí ndâ 'dakò tí nó me pe go có tí nó náa yo kù koṛo nò lá. Tacó ɾi kpónó káa ɾi dú'o.

16 Njìnò a i tí nó náa Jówèlì, tí mbe 'dòkò có mì Mbírì dígísèé, 'dè có gítí éno máa, Mbírì máa,

17 <Ye bà si Bèrì mì ye 'ví gí gí gbí njembí ndâ 'duù 'dáá gí gbí ndâ ndòngbù sili tí ò kèjì nò.

Ndâ 'vii mì yo ta ndâ nájú yo bà giì 'dè-kòcò,
ndâ 'vii-'dakò mì yo bà giì nò ndâ i go ndâ i
gbí ɾiì,
ndâ kpo 'duù mì yo bà giì ɾi ndâ ɾiì.

18 Ye bà si Bèrì mì ye 'ví gí gí gbí njembí mí muu
ndâ bòò mì ye ta ndâ jú i-gbì-kecì mì ye,
gbí ndâ sili tí nó,
bìndi ndú bà giì 'dè-kòcò.

19 Ye bà giì túbà ndâ seṛè mì ye mí tàrì yaà,
bìndi ye bà giì bàkà ndâ ndi 'bì ye mí muu
to tí nó.

20 ɾo ɾi bà giì 'di gí,
bìndi ɾo pì bà giì 'vìsì tí tí mbelè,
á kùro o bà too gbolò yé tí nó mì Mbe tí ndoo
nò.

21 Ndâ 'duù ñìnó mbe kù nì «Ákoo» ji Mbe tí ndoo nó 'dáá gî bà 'de 'válá gî.»

22 «Ndâ kòtí Ìzìrìyèlì, yo sè tù yo gítí có tí nó náa ye kpónó kèjì gí bà 'dè nô. Jézù tí nò mbe gí 'do Názàrètì nò táánò a 'dakò náa a Mbírì ká wu yí ji yo. Táánò si yí kuu gbí òkò tí yo nó, Mbírì je a yí tí mbe bàkà ndâ kpo-kpò i, ta ndâ seṛè, ta ndâ i ñìnó mbe tùbà wotí mì wó tí Mbírì, á go ñìnó náa yo 'dáá gî ñò ni gí nô.

23 Mbírì táánò je 'dakò tí nò mí 'bì yo 'do ká gbí 'dóó có mì wó gbí njembí wó tí Mbírì náa yí ñò ni sàà kùṛo gí. Yo táánò gii kpì ngbàngà tí wó ji ndâ 'duù ñìnó ta ṛa ndú me ndâ Jùdèyà lá nô, bìndi ndú gii gbì yí mítí njèèkpè mù ta 've nderè.

24 Yo táánò zi yí gí, káa Mbírì gii te yí gí yaà 'do gbí ku gí. Mbírì 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó, tacó wotí mì ku gítí bà zèè yí mí gbí zàà mì wó tí ku ngé gí wálá.

25 Tacó Dàvídè tí gbolò gba mì yo tí ndâ Jùdèyà táánò 'dè có gítí wó éno máa,

«Ye kù ñò Mbe tí ye kùṛo ye ta o 'dáá gî.

Yí kù dù gbí kù'bì mì ye,

tacó wàa njembí ye 'ví mù lá.

26 Tacó éno, tàkòcò ye ta o 'dáá gî ká pétékè'i.

Ye delè kù 'dè káa líkí nje.

Ye delè kpónó kù tè káa wo ye kù ù ta ndi wúnò.

27 Tacó wò bà jee lilí ye mí 'bá mì ndâ ku wálá, wò delè bà si òò ye, tí bòò mì lo, náa wò kaa

yí mò gí mì lo gí nó,

'ví jì'vì to wálá.

28 Wò tùbà ndâ kpokèjì mì 'válá ji ye gí,

wò bà si tàkòcò ye 'ví peteke ta bà dù ye mì ndà.>

²⁹ «Ndâ ná'vindí ye, ye kpónó kù 'dè có ji yo ngbàrángà'i éno máa, Dàvídè tí rẹngbó ndâ mbe jò ndoo cì gî. À gii duu yí ta muu'dú wó yee gbí ẹ̀rì tí nó wúnó nó kuu gbí òkò tí ndoo.

³⁰ Yí táánò a mbe 'dòkò có mì Mbírì, tacó éno, yí táánò ọ̀nò ni gî máa, Mbírì táánò see tí wó ji yí éno, máa, yí tí Mbírì bà ki 'bí 'viì-gù yí tí Dàvídè mí pí jàlàmbà bìndi yì.

³¹ «I tí nó náa Dàvídè táánò ọ̀nò , bìndi yí gii 'dè có gítí si à bàkà tí kálásê nó, a bà 'vala ndi Bìndi-Mbírì 'do gbí muu'dú wó. Bìndi-Mbírì a 'duu tí nó náa Mbírì jee yí mí 'bá mì ndâ ku lá, dii wó delè táánò volo lá.

³² Mbírì táánò te 'dakò tí nó tí Jézù nó gí yaà 'do gbí ku gî, náa ze 'dáá gî mbe kù ọ̀rò tíyò kùro yo nó ọ̀nò yí ta ọ̀rò ze á bìndi bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó nó gî. Ze delè kù 'dè yúcó gítí ji ndâ 'duu.

³³ À kpónó te yí ngéé gí yaà gbírì gí gbí kù'bì mì Mbírì, bìndi Bu wó gii je Bèri-mì-Mbírì ji yí, á go cí tí nó táánò náa yí ci ta yí nó gî. À má éno, ndâ i tí nó náa yo kù ọ̀nò kpónó nó, ta có tí nó náa yo kù 'di kpónó nó, a ndâ i-nambeè náa Bèri-mì-Mbírì ká bàkà ji ndoo.

³⁴ Tacó Dàvídè táánò jé ya gí yaà gbírì lá, káa ọ̀nò a ndâ có náa a yí táánò ká 'dè éno máa,

<Mbírì 'dè có ji Mbe tí ye éno máa,

Ki tí lo mò gí gbí kù'bì mì ye,

³⁵ yee tí o tí nó náa ye bà bàkà ndâ ku'di mì lo tí ndâ i-tà-tàmà mì lo.>

³⁶ «Tacó éno, yo tí ndâ kòtí Ìzìrìyélí 'dáá gî 'ví òni ngbàrángà'i éno máa, Mbírì bàkà Jézù tí nó náa yo táánò gbì yí mítí njèèkpè mù nó tí Mbe tí ndoo, delè tí Bindi wó tí Mbírì gî.»

³⁷ Ndâ 'duù mà gii 'di có tí nó náa Piyétòrò 'dè nó, ndú gii 'vee ndâ Piyétòrò ta ndâ ka wó tú mì Jézù, máa, «Ze 'ví bàkà a ña yè, ndâ ná'vindiré ze?»

³⁸ Káa Piyétòrò gii 'visì có jì ndú máa, «Yo 'visì kózò tí muu yo 'do tí ndâ vò i mì yo, wàa à 'ví caka tí yo gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî ta rẹ mì Jézù tí Bindi-Mbírì. Tacó wàa Mbírì 'ví je ta à-cee-gî jì yo gítí ndâ vò i mì yo, wàa Mbírì 'ví je ta i-nambee mì wó tí nó tí Bèrì mì wó tí Mbírì nó jì yo.

³⁹ Tacó cí tí nó náa Mbírì táánò ci nó a i jì yo, ta ndâ 'vii mì yo, ta ndâ 'duù ònó 'dáá gî mbe me 'dú nó, gii je ndâ 'duù ònó 'dáá gî náa Mbe tí ndoo tí Mbírì bà gii tè'é tí ndú gí mì wó nó.»

⁴⁰ Piyétòrò gii dù kù kili nje ndâ 'duù tí nó gítí kpokèjì mì Mbírì go bà kili nje gbì nó ta cèè kòndi , ta bà yìi ndú éno máa, «Yo 'vala miri yo 'do tí ndâ voló-volo 'duù tí nó náa yo kpónó kù 'vala ta ndú nó!»

⁴¹ Ndâ có mì Piyétòrò náa yí 'dè jì ndâ 'duù tí nó nó gii ya gí gbì muu ndú gî. Bindi à gii caka tí ndâ mbe ùnje gítí ndâ có mì wó nó gî. Muu ndâ ngú 'duù mbe ùnje gítí có mì Jézù ta ɾi tí nó 'dáá gî go ndâ 'duù álifí ta'ô.

Kpédélé bà muu ndâ mbe ùnje gítí có mì Bindi-Mbírì

⁴² Ndâ kpédélé mbe ùnje gítí có mì Bindi-Mbírì 'dáá gî gii tee njembí ndú kpolo ngé ma mítí bà

nìbà i mì ndâ tú mì Jézù, ta bà dù tí ndâ ná 'vindí gbaànjé, ta bà zò i-cí-ci toko gbaànjé, ta bà 'deke tí ndú jì Mbírì toko gbaànjé.

⁴³ Ndâ serè, ta ndâ ndi 'bì ndâ tú mì Jézù náa ndú kù bàkà gbí ndâ o tí nò gù te gúku mítí ndâ 'duù gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî.

⁴⁴ Ndâ mbe tee njembí ndú mítí có mì Jézù 'dáá gî gù 'vala toko gbaànjé ta gbèe njembí ndú ta rẹ 'duù muu ndâ i mì ndú 'dáá gî wálá.

⁴⁵ Ndú 'dáá gî gù sì ndâ i ñìnó náa à sàa kuu mì ndú kùro bà ùnje mì ndú gítí có mì Bìndi-Mbírì nó 'dáá gî gí 'dè, bìndi ndú gù njèè gbí mboo tàkò ndâ i tí nò gbí 'bí ña kẹjì náa à 'boo 'duù lá.

⁴⁶ Ndú gù dù kù kili ta bà muu ndú ta rì 'dáá gî mí gbí ndùgù 'bá-Mbírì. Ndú delè gù dù kù nò ta bà zò i-cí-ci toko gbaànjé ta ndi tí ndâ 'bá mì ndú ta pétékè tàkòcò ndú, ta 'bí ña tende ña có gbí njembí 'bí 'duù gítí 'bí ka wó wálá.

⁴⁷ Ndú gù dù kù ùlù Mbírì, bìndi ndâ 'duù 'dáá gî kù zeke ndú ta pétékè tàkòcò. Bìndi Mbírì kù kaa ndâ 'duù ñìnò náa yí 'vala ndú gî nó ta rì 'dáá gî toko mítí ndú.

3

Ndâ Piyétòrò ta Jòvànì 'vala 'bí mbe nò'o

¹ Ta 'bí o gbaànjé si ndâ Piyétòrò ta Jòvànì kù ya gí gbí ndùgù 'bá-Mbírì ta rì-'dê'o, si rì gí tí rì bà 'deke tí ndâ 'duù jì Mbírì gí,

² ndú gù ñò ndâ 'duù kù làngà 'bí 'dakò ndii ta tí ndú. 'Dakò tí nò náa ndâ 'duù tí nò kù làngà yí nò a 'duù ñìnó náa à jò yí tí mbe ósú, náa ndâ kò wó gbele've 'do ká gbí yì nawu wó. Káa ndâ

'duu kû lànghà yí ya tí gítí 'bí njekèjì ndùgù 'bá-Mbíri gbaànjé náa à kû nì mítí a Banga-Njekèjì-Ndùgù, tacó wàa, yí 'ví kû yù i 'do tí ndâ mbe kû rì jí gbí ndùgù ta rì 'dáá gí.

³ 'Dakò tí nò mâ gii ñò ndâ Piyétòrò ta Jòvànì kû rì jí gbí ndùgù 'bá-Mbíri, yí gii yù i 'do tí ndú.

⁴ Káa, ndâ Piyétòrò ta Jòvànì gii zeke yí ngbóó, bìndi ndú gii 'dè có jí yí máa, «Zeke ze!»

⁵ Yí mâ gii 'di có tí nò náa Piyétòrò 'dè jí yí nò, yí gii 'visì tí wó ta bà zeke'o go'i gítí ndú, máa, ndú kèjì jí bà je i jí yì.

⁶ Káa Piyétòrò gii 'dè có jí yí máa, «Ndâ nji gùrúsù fádà ta dâ 'bì mì ye tacó bà je jí wò wálá. Káa ye bà je jí wò a i ñinó náa à kuu mì ye nò. Ye kû 'dè có jí wò ta rè mì Jézù tí Bìndi-Mbíri, mbe gii 'do Názàrètì éno máa, wò a jí yaà, wàa wò 'ví nò nó!»

⁷ Piyétòrò bà-i-nò gii yuu 'bì wó ya tí jí bà zèè ta 'bì 'dakò tí nò, bìndi yí gii koni ta yí jí bà rò tíyò. Káa à káa póó bà ja 'dakò tí nò mì Piyétòrò jí yaà, wu gii gí jí gbí ndâ kpátù kò wó ta ngii-ngí kò wó gí.

⁸ Yí gii o jí yaà, bìndi ndú gii 'bìtà bà nò nó ta ndâ Piyétòrò 'do njekèjì ndùgù kû ya jí rùkàtìi 'bá-Mbíri. Yí gii nò, ta bà o jí yaà, ta bà ùlù Mbíri.

⁹ Ndâ 'duu tí nó mbe tì bìnjì mí gbí ndùgù 'bá-Mbíri nó mâ gii ñò yí kû nò nó ta bà ùlù Mbíri,

¹⁰ ndú gii ñò yí nì tí 'dakò tí nó mbe kû ki tí wó tí Banga-Njekèjì-Ndùgù 'bá-Mbíri kû yù i 'do tí ndâ 'duu nó gí. Bìndi nje ndú gii 'dèè gítí bà 'dè có gítí ña i tí nò mbe bàkà tí mítí 'dakò tí nò nó gí.

Piyétòrò 'dè có ji ndâ 'duù gbí ndùgù 'bá-Mbíri

¹¹ Ndâ 'duù mâ giì nò bà nanaka 'dakò tí nò mí rẹgbà tí ndâ Piyétòrò ta Jòvànì, nje ndú giì 'dèè gî, bìndi ndú giì ki ta ngèlè kpùkú ya gí mì ndú tí bàndò tí nó náa à kù nì mítí a Tàzo-mì-Sólómònì nò.

¹² Piyétòrò mâ giì nò bà kaa ndâ 'duù tí nò gí gítí ndú, yí giì 'dè có ji ndú máa, «Yo kù si nje yo tí nga gítí i tí nó mbe bàkà tí nó tacó yè, ndâ Ìziriyéli? Yo kù dongbo ọọ yo gítí ze tacó yè? Yo koọ có máa, 'dakò tí nò kù nò nó 'do gbí 'dóó wotí mì ze? Yí kù nò nó 'do gbí 'dóó bà nìkì ze?

¹³ A Mbíri mì Àbìráámò, tí Mbíri mì Ízákò, tí Mbíri mì Jákóbè, tí Mbíri mì ndâ ká gù yo, ká bàkà i tí nò, tacó bà te duù mítí Bòò mì wó Jézù, tí gbèè Jézù tí nó náa yo táánò kpì ngbàngà tí wó, máa, à 'ví zi yí gî nò, Jézù tí nó náa yo táánò bè yí mí kùro Pilátò nò, Jézù tí nó náa Pilátò táánò 'dè có ji yo máa, yì bà njaanga yí 'do gbí zàà gî, káa yo giì biya có mì Pilátò gî.

¹⁴ Yo giì biya 'duù tí nó ta ndi wò i tí wó wálá, tí 'duù nìno jáá nó gî. Yo giì yòòngò Pilátò máa, yí njaanga a mbe zi ku 'do gbí zàà,

¹⁵ bìndi yo giì zi mbe je 'válá ji ndâ 'duù gî. Káa Mbíri giì 'vala yí 'do gbí ku gî. Ze a ndâ mbe 'dè yúco gítí bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó nò.

¹⁶ Káa à kpónó káa gbèè Jézù tí nó náa yo táánò bè yí ji ku nó ká 'vala 'dakò tí nó á kuu kùro yo, náa yo nò yí ni ngbàrángà'i gî nó, á 'do gbí có bà tee njembí ze á mítí wó tí Jézù. A bà tee njembí ze á mítí Jézù nò ká je wotí ji 'dakò tí nó náa yo kpónó kù nò yí nò.

17 «Káa ye kpónó ñò ni gî, ndâ ná'vindí ye, máa, yo ta ndâ gba mì yo táánò ñò i tí nó náa yo kú bàkà nò ni lá.

18 Káa ñìnò táánò a 'bí ña i náa a Mbíri ká bàkà éno, tacó wàa ndâ có tí nó náa yì tí Mbíri táánò tuu ta ndâ mbe 'dòkò có mì yì éno máa, Bindi-Mbíri bà kònò sé'i nó, 'ví dù tí tí yúco.

19 À má éno, yo 'visì muu yo 'do tí ndâ vò kpokèjì mì yo gî. Yo 'visì tí yo gí mì Mbíri, tacó wàa yí 'ví toṛo ndâ vò i mì yo gî. Delè tacó wàa, ndoo 'ví 'de ta làmbu gùlúsù pípìri 'do mì Mbe tí ndoo tacó bà 'dèè njembí ndoo,

20 wàa yí 'ví tuu ta Jézù tí nò tí Bindi wó tí Mbíri náa yí cu 'bì wó mítí wó tacó tí yo sàa gî nó jì yo.

21 Yí tí Jézù bà dù ká gbíri yee tí o bà gí ndâ i muu to tí nó 'dáa gî tí ndâ ngú i, go có tí nó náa Mbíri dígísèé tuu ta ndâ tó mbe 'dòkò có mì wó gí gí kò ta kò gbí o mì ndâ ká gù yo nò.

22 Tacó kòcò Mòze náa yí 'dè dígísèé éno máa, <Mbe tí ndoo tí Mbíri bà bàkà 'bí 'duù tí mbe 'dòkò có mì wó go ye nó jì yo.

'Duù tí nò bà dù a 'duù 'do gbí òkò tí ndâ 'dóo ná'vindí yo.

Yo 'ví 'di ndâ có ñìnó náa yí kèjì gí bà 'dè jì yo nó 'dáa gî.

23 Àá bà mò 'duù ñìnó mbe 'di có mì mbe 'dòkò có mì Mbíri tí nò lá nó 'do gbí òkò tí ndâ 'duù mì Mbíri gî.>

24 «À má ta bà 'dè có ta yúco, Sàmùwélè tí mbe 'dòkò có mì Mbíri, gí je ndâ 'bí mbe 'dòkò có mì Mbíri 'dáa gî mbe gí gí tàkò wó nó dígísèé 'dáa

gî, kû 'dè có tù ta 'bì ndú ká gítí o bà co ndâ ɾi tí nò.

²⁵ Yo a ndâ mbe zèè mbèlè bìndi ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì. Yo a ndâ 'viì gbí mbelè tí nó náa Mbírì dígísèé njù ta gù ndoo tí Àbìráámò ta o tí nó náa yí 'dè ta có ji Àbìráámò éno máa,

<Ye tí Mbírì bà cù 'dê ngo cù ye mítí ndâ 'duù muu to tí nó 'dáá gî ta ɾè mì ndâ 'viì-gù mì lo,> nò.

²⁶ Mbírì táánò cu 'bì wó mítí Bòò mì wó, bìndi yí gù tuu yí kpédélé'i gí bà cù 'dê ngo cù wó mítí yo, ta bà 'visì muu yo gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî 'do tí ndâ vò i mì yo.»

4

Ndâ Piyétòrò ta Jòvànì gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà

¹ Káa si ndâ Piyétòrò ta Jòvànì gbí-gbí kû 'dè có ji ndâ 'duù, ndú mâ gù zeke'o, ndú gù nò ndâ 'bí bu-Mbírì mì ndâ Jùdéyà, ta kùro ndâ mbe kù kpolo tí 'bá-Mbírì, gù je ndâ Sàdùkáyò, tí ndâ 'bí ɲa 'duù gbí òkò tí ndâ Jùdéyà mbe ùnje gítí bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú lá, gbo ndú gbírì gî.

² Có tí nó mbe kpolo tàkòcò ndâ kpo-kpò 'duù tí nó náa ndú gù ya tí gítí ndâ Piyétòrò ta Jòvànì nó a có bà nìbà i mì ndâ Piyétòrò ta Jòvànì ji ndâ 'duù gítí bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú, náa ndú kù kò ta kò ji ndâ 'duù éno máa, Jézù 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gî nò.

³ Ndú bà-i-nò gii kaa ndâ Piyétòrò ta Jòvànì ya tí gí gbí zàà, wàa à 'ví gii 'viiki gbí có mì ndú ta 'bí yé, tacó ɾi ta o tí nò ta gî.

⁴ Káa ndâ 'duù me mbè 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó mbe 'di ndâ có tí nó náa ndâ Piyétòrò ta Jòvànì 'dè ta 'dê'o tí nò nò gii ùnje gítí có mì Jézù gî. Muu ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù 'dáa gî toko mítí ndâ ká nìnó ta o tí nò gii dù dé gítí ndâ 'dakò álifi vò.

⁵ Yé mâ gii too gî, ndâ kpo-kpò 'duù, ta ndâ kpo-'duù-'bá, ta ndâ mbe nìbà tàkìì mì ndâ Jùdèyà, gii kili mí Jèrùzàlémè,

⁶ ta ndâ Ànà (tí 'bí ká Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndú náa ngáángbá gba mì ndô Ròmánò mò yí 'do gbí nètè gî), gii je Kàyífa, gii je ndâ Jòvànì ta Àlèsándòrò, ta ndâ 'bí 'duù náa rèngbó bà jò ndú 'do a i tí ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri.

⁷ Ndú gii tuu tú gí tàkò ndâ Piyétòrò ta Jòvànì 'do gbí zàà. À mâ gii kaa ndú gí tí gí kùro ndú gî, ndú gii kaa ndú mí gbí uù, bìndi ndú gii 'bità bà 'vee gbí nje ndú máa, «Yo bàkà i tí nò ta ɾa kpokèjì ngàyi? Yo bàkà i tí nò ta ɾa wotí mì yè? Rè 'duù tí nò mbe je wotí tí nò ji yo nò a 'di?»

⁸ Káa Bèri-mì-Mbíri gii je wotí ji Piyétòrò me gbolò, bìndi yí gii 'visì có ji ndú máa, «Yo tí ndâ gba mì ndâ 'duù, gii je yo tí ndâ kpo 'duù,

⁹ yo wúnó má kù 'vee gbí nje ze a i gítí có nambeè tí nó náa ze bàkà ji 'dakò tí nó táánò mbe kù ɾi ta to nó, yo má kù 'vee a kpokèjì bà 'vala yí mì ze,

¹⁰ tàkòcò ye peteke gítí bà 'visì có ji yo tí ndâ gba, ta ndâ kpo 'duù, ta yo tí ndâ kòtí Ìzìrìyélì

'dáá gî, ngé ma, máa, ze 'vala 'dakò tí nó ta rẹ̀ m̀ Jézù tí nó tí Bìndi-Mbí̀rì mbe g̀ 'do Názàrètì nò, Jézù tí nó náa yo táánò gbì yí mítí njèèkpè m̀, káa Mbí̀rì g̀ 'vala yí 'do gbí ku g̀ nò. 'Dakò tí nó wúnó kù r̀ t́yò kùro yo ta sé'i cee mbéé 'do tí wó g̀ nó a i ta rẹ̀ m̀ wó tí Jézù,

¹¹ tí díí tí nó náa à cu có gítí mí gbí wáràgà m̀ Mbí̀rì, máa,

«Díí tí nó náa yo tí ndâ mbe bì 'bá bè g̀ nó,
ká g̀ tí yú díí bà sè tà 'bá.»

¹² Tacó à nì r̀ 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ 'duù muu to tí nó ji ndâ 'duù máa, yí a mbe 'vala ndoo, á bìndi r̀ wó nò lá.»

¹³ Nje ndâ gba ta ndâ kpo 'duù g̀ 'dèè gítí ndâ Piyétòrò ta Jòvànì g̀. Ndú mâ g̀ 'viiki r̀ngbó ndú gbí òkò tí ndú, ndú g̀ nò ndú ni ká tí ndâ 'duù sínò jé mbe ki tí ndú njewu ta ndâ kpo-kpò mbe nìbà tàkì m̀ ndâ Jùdéyà lá ni g̀. Ndú delè g̀ nò ni g̀ máa, ndú táánò kù dù a i ta Jézù.

¹⁴ Káa ndú mâ g̀ nò 'dakò tí nó náa ndú 'vala yí nó kù r̀ t́yò r̀gbà tí ndú, bà 'dè có g̀ dù káa kpò ndú g̀.

¹⁵ Tacó éno, ndú g̀ 'dè có ji ndú máa, «Yo yèè 'do gbí ngbàngà g̀ ndì tacó wàa ndâ gba 'ví waa ta có.»

¹⁶ Ndâ Piyétòrò ta Jòvànì mâ g̀ yèè 'do gbí ngbàngà g̀ ndì g̀, ndâ gba g̀ 'bìtà bà 'viiki gbí có m̀ ndú, máa, «Ndoo kpónó 'ví bàkà a ña yè ta ndâ 'dakò tí nò? Tacó ndâ 'duù Jèrùzàlémè 'dáá g̀ nò ña tende seṛè tí nó náa ndú bàkà nó g̀. Káa ñìnò a i ñìnó mbe je kponje 'do nje ndoo g̀ nó ká nò.

17 I ñinó náa ndoo kpónó bà ni bà bàkà gî nó káa bà ọ̀ò bà 'vèè có serè tí nó gí kùro, ta bà ci ndú máa, ndú káká'i 'ví nì ọ̀ rẹ̀ Jézù tí nò jì 'bí 'duù lá.»

18 Ndâ gba mâ gii 'viiki gbí có mì ndâ Piyétòrò ta Jòvání cee gî, ndú gii tè'é tí ndú, bìndi ndú gii ci ndú, máa, «Ndòngbú tí yo bà nìbà i jì ndâ 'duù ta ọ̀ rẹ̀ Jézù 'ví dù káa yí nò.»

19 Káa ndâ Piyétòrò ta Jòvání gii 'visì có jì ndú, máa, «Yo koṛo muu yo, yúco kùro Mbíri má a bà 'di có mì yo mì ze á co tí bà 'di có mì wó tí Mbíri, wàa ze 'ví 'di ndòngbú có ñinó náa yo bà 'dè jì ze nò.

20 Tacó ze bà ọ̀ò tíyò 'do tí bà ma có i tí nó náa ze ọ̀ò ta ọ̀o ze gî nó wálá. Ze delè gítí bà nè nje ze a 'do tí bà ma có tí nó náa ze 'di ta tù ze gî nó wálá.»

21 Káa ndâ gba gii ci ndâ Piyétòrò ta Jòvání káká'i, máa, «Ndòngbú tí yo.» Ndú 'de kpokèjì bà waa có mítí ndâ Piyétòrò ta Jòvání ta o tí nó lá, tacó ndâ 'duù 'dáá gî ta o tí nó kù ùlù Mbíri tacó i tí nó mbe bàkà tí nò.

22 'Dakò tí nó náa ndâ Piyétòrò ta Jòvání bàkà serè tí nó mítí wó nò a 'duù ta ndoò tí wó ndii zì'duù-só gî.

Ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù 'deke tí ndú jì Mbíri

23 À mâ gii njaanga ndâ Piyétòrò ta Jòvání 'do gbí zàà gî, ndú gii ya gí 'bá, bìndi ndú gii 'vanda ndi ndâ có tí nó náa ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri, ta ndâ kpo-'duù-'bá, 'dè jì ndú nó jì ndâ 'bí ka ndú mbe ùnje gítí có mì Jézù.

24 Ndâ ka ndâ Piyétòrò ta Jòvànì mà giì 'di ndi ndâ có tí nó, ndú giì 'deke tí ndú ta njembí ndú gbaànjé ji Mbíri éno máa,

«Áá Mbe tí ze, tí mbe suu tàrì, ta to tí nó, ta ndâ kpo-kpò ngo. A wò ká suu ndâ i gbíri, ta ndâ i muu to tí nó, ta ndâ i tà ndâ kpo-kpò ngo 'dáá gí!

25 A wò dígísèé ká tuu Bèri mì lo tí Mbíri gí bà wu có mí gbí nje gù ze tí Dàvidè, tí bòò mì lo, bìndi yí giì 'dè có éno máa,

◁Ndâ 'duù tí nó náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nó kù luguu tí ndú ta gbínje tacó yè?

Ndâ 'duù kù koṛo có gítí ndâ i ñinó ta gbí ndú wálá nó tacó yè?

26 Ndâ kpo-kpò gba muu to tí nó kù ja gó, bìndi ndâ kpo-kpò 'duù kùṛo ndâ 'duù kù toko có gítí Mbe tí ndoo.

Ndú delè kù toko có gítí 'Duù mì Mbíri á tí Bìndi-Mbíri nô.»

27 «Có tí nó náa Dàvidè 'dè nó dú giì bàkà tí gí. Tacó ndâ Èródè ta Pónísiyò Pilátò táánò giì toko có ta ndâ 'duù ñinó náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nó, ta ndâ Ìzìriyéli mí gbí gbata tí nó, gítí Jézù tí Bòò mì lo náa wò kaa yí mò gí mì lo gí, náa wò je yí tí Bìndi lo tí Mbíri nô.

28 Ndú dígísèé toko có tí nó ká tacó bà bàkà ndâ i tí nó 'dáá gí náa wò ta wotí mì lo tí Mbíri koṛo có gítí ndú cee sàà gí, máa, ndú kèjì gí bà bàkà tí nó.

29 Nògí, koṛo muu lo gítí ndâ cí tí nó náa ndú ci ta ze nô, Mbe tí ze. Konì ndâ bòò mì lo, tacó wàa, ndú 'ví ma có mì lo ta yú njembí ndú.

³⁰ Ya'va 'bì lo, wàa wò 'ví 'vala ndâ mbe nò'o. Wàa, wò delè 'ví bàkà ndâ serè, ta ndâ i ñìnó mbe 'dèè nje ndâ 'duù gî nó, ta rẹ̀ mì Jézù tí Bòò mì lo náa wò kaa yí mò gí mì lo gî nô.»

³¹ Ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù mâ gii 'deke tí ndú ji Mbířì cee gî, to gii tanga tí tí bándò tí nó náa ndú kili mítí nô. Bèri-mì-Mbířì bà-i-nò gii je wotí ji ndú me gbolò, bìndi ndú gii 'bità bà ma có mì Mbířì ta gúku tí ndú wálá.

Cè ña bà 'vala ndò mì ndâ kpédélé mbe ùnje gítí có mì Jézù

³² Ndâ kpédélé mbe ùnje gítí có mì Jézù 'dáá gî ta o tí nó gii ẹ̀re gba có mì ndú ká gbaànjé, ta vò njembí gbí òkò tí ndú wálá. 'Bí 'duù delè mbe nì, «I mì ye,» gítí 'dóó i mì wó ta o tí nó gbí òkò tí ndú wálá. Ndâ i ñìnó náa ndú kili nó 'dáá gî tacó tí ndâ 'duù 'dáá gî.

³³ Ta o tí nó, ndâ tú mì Jézù gii dù kù ma có bà 'vala ndi Mbe tí ndoo tí Jézù 'do gbí muu'dú wó ta wotí ká tí . Mbířì delè gii cù 'dê ngo cù wó me gbolò mítí ndú 'dáá gî.

³⁴ 'Bí 'duù gbí òkò tí ndú mbe wa i ta o tí nó wálá, tacó ndâ 'duù ñìnó gbí òkò tí ndú ta to nji kuu mì ndú, ta ndâ 'duù ñìnó ta 'bá kuu mì ndú nó, gii sì ndâ i tí nó gí 'dè,

³⁵ bìndi ndú gii kaa mboo tàkò ndâ i tí nó ji ndâ tú mì Jézù. Ndâ tú mì Jézù gii njèè ji ndâ 'duù ñìnó tí ndâ mbe yê gbí òkò tí ndú náa à 'ví je ji ndú nô.

³⁶⁻³⁷ Ta o tí nó, 'bí 'dakò tí 'viì kòtí Lévi náa a jò yí mí Kípùrù, ta rẹ̀ wó a Jùzépè, náa ndâ tú mì Jézù kù ni mítí wó a Bàrànába (gbí rẹ̀ tí nó

máa, «Mbe je wotí gítí i»), gii sî njí mî wó gí 'dè, bîndi yí gii kaa i gbí ji ndâ tú mî Jézù tacó bà njèè ji ndâ 'duù.

5

Ndâ Ànànyà ta Sàfírà

¹ Ta 'bí o gbaànjé, ndâ 'bí 'dakò ta ɾè wó a Ànànyà, ta nawù wó ta ɾè wó a Sàfírà, gii toko có mî ndú, bîndi ndú gii sî to njí mî ndú gí 'dè.

² Bîndi Ànànyà gii je káa tí mboo tàkò njí mî ndú náa ndú sî gí 'dè nó ya tí ji ndâ tú mî Jézù, káa nawù wó 'di gbí i tí nò náa yí bàkà nò ngbárángà'i gí.

³ Ànànyà mâ gii di ta i tí nò tí ndâ tú mî Jézù, Piyétòrò gii 'vee yí máa, «Ànànyà, Gba-wàtà jèjèèkè tí wó mí gbí njembí lo tí ɲa ɲinó náa wò gii ngùù tí mboo tàkò njí mî lo gí, bîndi wò gii 'dè 'véɾè ji Bèri-mi-Mbíri tacó yè?

⁴ Táánò kùɾo bà sî njí tí nò mî lo gí 'dè, à me 'dóó njí mî lo lá? Káa, wò tà kpétí mâ gii sî gí 'dè gí, mboo tàkò me i mî lo tacó wàa wò 'ví bàkà tí go có mî lo gbí njembí lo lá? A yè ká a tàmuu lo gítí bà bàkà ɲa i tí nò? Wò 'dè 'véɾè tí nò me ji ndâ 'duù lá, wò 'dè a i ji Mbíri.»

⁵ Ànànyà mâ gii 'di có tí nò náa Piyétòrò 'dè ji yí nò, yí gii 'va tí wó to tí yú ku. Bîndi gúku gii zèè ndâ 'duù tí nó mbe 'di có i tí nò mbe bàkà tí nò nó 'dáá gí.

⁶ Ndâ 'viì-'dakò bà-i-nò gii oloko gí yaà, bîndi ndú gii yili yí gí. Ndú gii te yí gí sè, bîndi ndú gii duu yí gí.

⁷ Ndâ 'duù mâ giì dù á bìndi bà te ku Ànàníyà gí sè nò ndì-ndì-ndì éno, ndú giì ò Sàfírà ɾi gí tàkò ndú tà'i gí. Káa yí ò i tí nó mbe bàkà tí á kùro wó kà nó ni lá.

⁸ Káa Piyétòrò giì 'vee yí máa, «Ìjínó wálá a kábà mboo tàkò njí mì yo náa yo sì gí 'dè nó ká nó, Sàfírà? 'Dè yúco mì lo je wàa ye 'ví 'di gi!»

Káa Sàfírà giì 'visì có ji Piyétòrò máa, «Ìyoo, à 'dáá gí nò a yí .»

⁹ Káa Piyétòrò giì 'visì có ji Sàfírà máa, «Yo ta kù lo toko có gítí bà tala Bèri-mì-Mbíri gí! A yè ká a tàmuu yo gítí bà bàkà ɲa i tí nó? Wò 'di wo tí ndâ 'duù tí nó kèjì nò gí? Ndú kpónó kù gi nò 'do bà duu ku kù lo. Ndú kpónó bà te wò gí sè delè!»

¹⁰ À káa póo bà cee có tí nó gbí nje Piyétòrò, Sàfírà ngé giì 'va tí wó gbàràsà to kùro wó tí yú ku. Ndâ 'viì-'dakò tí nó mbe gi 'do bà duu ku Ànàníyà nó mâ giì ɾi gí tà'i, ndú giì 'de Sàfírà cì delè gí. Ndú bà-i-nò giì te yí gí sè, bìndi ndú giì duu yí mí ɾègbà tí 'dakò mì wó.

¹¹ I tí nó giì te gúku mítí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù, ta ndâ 'duù ònó mbe 'di tà wo nó 'dáá gí ngé ndii gí.

Ndâ seɾè

¹² Ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù má giì ya gí bà 'deke tí ndú ji Mbíri gbí ndâ o tí nó, ndú kù giì kili ká ta bà muu ndú mítí 'bí bàndò gbí ndùgù 'bá-Mbíri náa à kù nì mítí a Tàzo-mì-Sólómònì. Ndâ tú mì Jézù giì dù kù bàkà ndâ seɾè, ta ndâ kpo-kpò i mbe kù tubà wotí mì Mbíri ji ndâ 'duù.

13 Tacó éno, gúku giì kpò ndâ 'duù ñinó náa ndú me ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù lá nó 'do tí bà yuu tí ndú gí gbí òkò tí ndú gí. Kpétí ká éno, ndâ 'duù giì wu gbí ndú ngé ndii gí.

14 Káa, muu ndâ 'dakò ta ndâ niì mbe ùnje gítí có mì Jézù giì àdì me gbolò.

15 Ndâ 'duù Jèrùzàlémè mâ giì nò ndâ serè tí nó náa ndâ tú mì Jézù kù bàkà nó, ndú giì tuṛu ndâ mbe nò'o mì ndú, ndú giì sii ndú kpìrì'vii ta seè kpokèjì, tacó wàa, Piyétòrò má kù ndii ta nó, wàa vòò tàzo wó 'ví có muu ndú.

16 Ndâ 'duù delè giì tuṛu ndâ mbe nò'o mì ndú, ta ndâ 'duù ñinó ta ndâ i-gbí-muu ndú nó me mbè 'do gbí ndâ gbata ñinó dè-dè ta seè Jèrùzàlémè nó, gí tí ji ndâ tú mì Jézù, bindi ndú giì 'vala ndú 'dáá gí.

À mèèkè'i tí ndâ tú mì Jézù

17 Ju kii giì te ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri, ta ndâ 'duù mì wó tí ndâ Jùdéyà ñinó mbe ùnje gítí bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú lá nó, gí tàkò ndâ tú mì Jézù.

18 Ndú bà-i-nò giì zèè ndú, bindi ndú giì kaa ndú mí gbí gbolò zàa.

19 Káa o mâ giì bèè gí, basìlì mì Mbíri giì njaanga njekèjì zàa tàkò ndú, bindi yí giì kaa ndú gí sè.

20 Yí giì 'dè có ji ndú máa, «Yo njè nó ya gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri, wàa yo 'ví ma có gítí ngú ña 'valá tí nó ji ndâ 'duù.»

21 Ndâ tú mì Jézù giì njè nó ya gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri, bindi ndú giì 'bità bà ma có ji ndâ 'duù si yé kù bàkà bà ngbaraŋa to.

Yé mâ giì too gî, ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri, ta ndâ 'duù mì wó, ta ndâ kpo 'duù gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà, giì kilì muu ndú ta ndâ kpo-kpò 'duù mì ndâ Ìzìriyéli 'dáá gî. Ndú bà-i-nò giì tuu tú ya tí gí gbí zàà, máa, à kaa ndâ tú mì Jézù kà nó gí tí gí gbí ngbàngà kùro ndâ yì.

²² Ndâ kùro ndâ mbe kpòlo tí ndâ 'duù gbí zàà tí nò náa a tuu ndú nò mâ giì yee gbí zàà kà, ndú giì 'de ndâ tú mì Jézù tà'i lá. Bìndi ndú giì dele ndi ndú ya gí bà 'dè có ji ndâ kpo-kpò 'duù tí nó mbe tuu ndú nó, máa,

²³ «Ze 'de njekèjì nè tí rítí-rítí gî, ta ndâ mbe ù njekèjì zàà kuu gbí nèté mì ndú, káa, ze mâ giì njaanga njekèjì, ze giì 'de gbèe 'duù tà'i kà lá.»

²⁴ Ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri, ta kùro ndâ mbe kpòlo tí 'bá-Mbíri, mâ giì 'di có tí nò, muu ndú giì ẹre tí gítí ọa i tí nò mbe bàkà tí nò gî.

²⁵ Káa ndú mâ giì zeke'o, ndú giì ọò 'bí 'dakò yee tí ndú ta ngú có éno máa, «Ye ọò ndâ 'dakò tí nó náa yo zèè ndú mí gbí zàà nó kù nìbà i ji ndâ 'duù gbí ndùgù 'bá-Mbíri kàzô.»

²⁶ Gbolò 'duù kùro ndâ mbe kù kpòlo tí 'bá-Mbíri mâ giì 'di có tí nò, yí giì ọuka ndâ 'bí 'duù mì wó, bìndi ndú giì ya ta ndú gí bà kaa ndâ tú mì Jézù gbí pètékè có gí tí gí kùro ndâ kpo 'duù gbí ngbàngà. À tí ndâ mbe kpòlo tí 'bá-Mbíri ta o tí nò a gúku éno máa, ndâ yì má gbùrùngà ndâ tú mì Jézù, ndâ 'duù bà 'vaka ndâ yì ta díí.

²⁷ Ndâ mbe kù kpòlo tí 'bá-Mbíri mâ giì yee ta ndâ tú mì Jézù kùro ndâ kpo 'duù mì ndâ Jùdéyà gî, Kùro ndâ bu-Mbíri giì do mítí ndú,

²⁸ máa, «Ze táánò ci yo kpòlo ma, máa,

ndòngbú tí yo ta bà nìbà i jì ndâ 'duù ta ɾè 'dakò tí nò 'ví dù ká yí nò. Káa, sè tù 'duù kpónó Jèrùzàlémè nó mbe 'di bà nìbà i mì yo lá nò wálá. Ze delè gii ñò goolá yo eɾe muu yo mítí có bà kaa nderè có ku 'dakò tí nò mí muu ze gî nô! À má éno, yo 'dè nderè ña nètè mì yo nò jì ze.»

²⁹ Káa ndâ Piyétòrò ta ndâ 'bí ka wó tú mì Jézù gii 'visì có jì ndâ kpo 'duù gbí ngbàngà, máa, «Ze bà 'di kpédélé kùɾo a có mì Mbíri má kózò gî, ze 'ví gii 'di có mì ndâ 'duù.

³⁰ Áá táánò a Mbíri mì ndâ ká gù ze ká 'vala ndi Jézù 'do gbí muu'dú wó, káa a yo táánò ká zi yí ta bà gbí yí mítí njèèkpè mù.

³¹ Káa Mbíri kpónó gii te yí mí gbí kù'bì mì wó tí Mbíri, máa, yí dù tí kùɾo ndâ 'duù, wàa yí delè 'ví dù tí mbe 'vala ndâ 'duù, tí mbe 'visì muu ndú 'do tí ndâ vò kpokèjì mì ndú gítí kpokèjì mì yí tí Mbíri, tí 'duù tí nó náa Mbíri bà je à-cee-gí gítí ndâ vò i mì ndâ Ìzìrìyèlì 'dáá gî a i ta ɾè wó nô.

³² Ze a ndâ mbe 'dè yúcó gítí ndâ i tí nò, ze ta ndâ Bèri-mì-Mbíri, tí i-nambeè tí nó náa Mbíri kù je jì ndâ 'duù ñinó mbe 'di có mì wó tí Mbíri nô.»

³³ Có tí nò náa ndâ tú mì Jézù 'visì nò gii dù goolá ndú cu a wu mítí ndâ kpo 'duù gbí ngbàngà mì ndâ Jùdèyà. Tacó éno, ndú gii bàkà a có bà ziki ndâ tú mì Jézù gítí có tí nò.

Gàmàlìyèlì jukì ndâ kpo 'duù mì ndâ Jùdèyà 'do tàkò ndâ tú mì Jézù

³⁴ 'Bí kpo 'duù 'do gbí òkò tí ndâ ka wó gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdèyà, tí mbe kpolo tí tàkì mì ndâ Jùdèyà, ta ɾè wó a Gàmàlìyèlì, tí

gbolò mbe kù nìbà tàkìì mì ndâ Jùdáyà jì ndâ 'duù, náa ndâ Jùdáyà 'dáá gî kù te duù mítí wó, mâ gii ñò ndâ có mì ndâ 'bí ka wó kpo 'duù gbí ngbàngà zò muu wó dúú-dúú lá, yí gii a gí yaà, bìndi yí gii 'dè có jì ndú éno máa, à kaa ndâ tú mì Jézù 'do gbí ngbàngà gí ndii gaa kózò gi.

³⁵ À mâ gii bàkà go có mì wó ñò gî, yí gii 'dè có jì ndâ ka wó kpo 'duù gbí ngbàngà, máa, «Ndâ 'dakò! Yo kpolo tí yo tí kpoò gítí ña i tí nó náa yo kù koṛo có gítí bà bàkà ta ndâ 'duù tí nó ñò.

³⁶ Ye kù 'dè có tí nó jì yo, tacó ye ki 'bì ye gítí ndâ mbe bàkà ña i tí nó náa ndâ 'dakò tí nó kpónó kù bàkà ñò kí-ki; 'bí 'dakò dígísèé ta rẹ wó a Tèwùdásì, luguu tí wó máa, yì ma. Bìndi ndâ 'duù go zi 'duù-vò ta bà nà'ò (400) ká gii tè gí tàkò i-mâ mì wó ñò. À mâ gii zi Tèwùdásì gî, ndâ 'duù mì wó ñò gii 'vaaka gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî. À gii dù maa ñò a bà zi nje ndú ká ñò.

³⁷ Bìndi Tèwùdásì ñò, 'bí 'dakò ta rẹ wó a Jùdà, tí 'duù Gàliláyà, dígísèé gbí o bà 'deke muu ndâ 'duù nó gii jèjèèkè cèe tí wó, máa, ndâ 'duù 'ví ñò a yì, si Mbírì mí to. Ndâ 'duù gii ki gí tàkò wó kí-ki. À mâ gii zi yí delè gî, ndâ 'duù mì wó gii ta'va léé gî.

³⁸ «À má éno, có mì ye gbí njembí ye jì yo kpónó máa, yo si ndâ 'dakò tí nó mí bàndò mì ndú. Yo si ndú 'ví ya . Tacó rẹngbó i tí nó náa ndú kpónó kù bàkà ñò má 'bì 'do mì 'duù, nje bà zi ta kpéétí wó.

³⁹ Káa, à má dú káa yúco máa, nèté tí nó náa ndú kù bàkà ñò a nèté mì Mbírì, yo bà kpò ndú wálá. Yo delè bà 'de tí yo kù jòò gbí có a i ta

Mbíri.»

Có tí nò náa Gàmàlìyèlì 'dè nò giì ya gí gbí muu ndâ 'bí ka wó kpo 'duù gbí ngbàngà gí.

⁴⁰ Ndú bà-i-nò giì tè'é tí ndâ tú mì Jézù gí kùro ndú. Ndú mâ giì gbì ndú gî, ndú giì ci ndú, máa, «Ndòngbú tí yo ta bà ma có ji ndâ 'duù ta rẹ Jézù 'ví dù ká yí nò.» Bìndi ndú giì dò 'bì 'do tí ndú gí.

⁴¹ Ndâ tú mì Jézù giì nje nó 'do kùro ndâ kpo 'duù gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdèyà ta pétékè tàkòcò ndú, tacó Mbíri nò ndú 'vii tí ndâ 'duù mbe kònò sé'i ta rẹ Jézù gí.

⁴² 'Do gbí ri tí nò, ndâ tú mì Jézù giì dù kù ma Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù ta ri 'dáá gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri, delè ta ndi 'bá mì ndâ 'duù, máa, Jézù a Bìndi-Mbíri, ta 'bí 'duù mbe tù 'bì wó gí tà ọ ndú gbaànje wálá.

6

Bà ọuka ndâ 'duù tí ndâ mbe koni ndâ tú mì Jézù ta nètè

¹ Muu ndâ mbe tala có mì Jézù mâ giì 'bità bà àdì gí, gbínje giì 'bità bà bàkà tí gbí òkò tí ndâ Jùdèyà nìno náa a jò ndú me mí 'bá Jùdèyà lá, mbe kù 'dè káa có Ìgìrìgì nó, ta ndâ jígí'dí-jìgì'dì Jùdèyà á 'do muu có bà njeè i-zó-zò. Ndâ Jùdèyà nìno náa a jò ndú mí ndi nó giì 'bità bà 'dè kòlòwò, máa, ndâ jígí'dí-jìgì'dì Jùdèyà ta ri 'dáá gí njeè i-zó-zò ji ndâ nawù ku mì ndâ yì yè ọ ndâ yì lá.

² Ndâ tú mì Jézù muu 'bì-nje só mâ giì 'di có tí nò, ndú giì kilì ndâ mbe tala có mì Jézù 'dáá gí,

bìndi ndú gii 'dè có ji ndú máa, «Bà jee bà ma có mì Mbírì mì ze mí to, wàa ze 'ví zèè tí kpoò a nètè bà njèè i-zó-zò me dú tacó tí ze lá.

³ À má éno, à nìkì éno máa, yo tí ndâ ná 'vindí ze ñò ndâ 'bí 'dakò vò-nje só 'do gbí òkò tí ndâ 'duù ñinó ta tó rè ndú nó, ndú delè 'ví dù tí ndâ 'duù ñinó náa Bèri-mì-Mbírì je wotí ji ndú me gbolò, delè tí ndâ 'duù ñinó mbe 'di gbí-o nó, tacó wàa, ze 'ví bàkà ndú tí ndâ mbe njèè i-zó-zò.

⁴ Wàa, o mì ze 'ví dù 'dáá gî ká gítí bà 'deke tí ze ji Mbírì, ta nètè bà ma có mì Mbírì.»

⁵ Tàkòcò ndâ mbe tala có mì Jézù 'dáá gî gii peteke gítí có tí nò náa ndâ tú mì Jézù koro nò ngé ndii gî. Tacó éno, ndú gii cu 'bì ndú mítí Ìsitéfànò tí 'bí 'dakò mbe tee njembí wó 'dáá gî mítí Mbírì, tí 'dakò náa Bèri-mì-Mbírì je wotí ji yí me gbolò, gii je Filípò, gii je Pòròkòrù, gii je Nìkànóra, gii je Tímònì, gii je Pàraménà, gii je Nìkòlávù tí 'bí 'dakò náa ña wó me Jùdèyà lá mbe gî 'do gbí gbata Àndiyókì, mbe kaa tí wó gí gbí tàkì mì ndâ Jùdèyà kuro bà gí yí tí mbe tala có mì Jézù gî.

⁶ Ndú gii kaa ndú ta bà muu ndú vò-nje só nò ji ndâ tú mì Jézù. Ndâ tú mì Jézù mâ gii 'deke tí ndú ji Mbírì tacó tí ndú gî, ndú gii bàkà ndú tí ndâ mbe njèè i-zó-zò ji ndâ 'duù bìndi ndú.

⁷ Có mì Mbírì gii dù kù rẹ̀jì bìndi bà 'viindi có gítí bà njèè i-zó-zò nò tí ña ñinó náa muu ndâ mbe tala có mì Jézù gii ògbù gbí gbata Jèrùzàlémè ngé ndii gî. Ndâ 'duù me mbè 'do gbí òkò tí ndâ bu-Mbírì mì ndâ Jùdèyà delè gii

'bità bà ɾu ndi kpokèjì mì Bìndi-Mbírì.

Bà zèè Ìsítéfànò

⁸ Mbírì gii bàkà nambeè ji Ìsítéfànò tí 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó vò-nje só náa à ɾuka ndú tí ndâ mbe njèè i-zó-zò nó ngé ma, ta bà je wotí bà bàkà ndâ kpo-kpò serè mí gbí òkò tí ndâ 'duù ji yí.

⁹ Ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndâ Jùdèyà má gii ò ndâ i tí nò náa Ìsítéfànò kù bàkà nò, ndú gii 'bità bà jòò gbí có ta yí. Ndâ 'bí Jùdèyà tí nò mbe kaa ya gí bà jòò gbí có ta Ìsítéfànò nò gí 'do bàndò bà kili ndâ Jùdèyà ònó náa à kù nì mítí a «Bàndò bà kili ndâ i-zógó-zogo ònó náa a njaanga wú 'do tí m̀iri ndú gí» nò, ndâ 'bí gí 'do gbí gbata Sìrìni, ndâ 'bí gí 'do gbí gbata Àlèsàndèrìyà á gbí to M̀asìrì, ndâ 'bí gí 'do gbí to Sìlìsìyà, ndâ 'bí gí 'do gbí to Ásìyà.

¹⁰ Káa bà 'vii tí ndú ta Ìsítéfànò gii kpò ndú gí, tacó yí 'di gbí-o ndii ndú me 'dú, delè tacó a Bèri-m̀i-Mbírì ká kù wu có mí gbí nje wó.

¹¹ Ndú má gii ò éno, ndú gii s̀i ndâ 'bí 'duù tàbèng̀i máa, ndú waaka có ta ɾè Ìsítéfànò éno maa, «Ze 'di kòcò 'dakò tí nó tí Ìsítéfànò nó kù 'dè zu có gítí ndâ M̀oze ta Mbírì.»

¹² Na có tí nò, máa, Ìsítéfànò kù 'dè zu có gítí ndâ M̀oze ta Mbírì nò, má gii 'va tí gbí tù ndâ Jùdèyà, ta ndâ kpo-'duù-'bá mì ndú, ta ndâ mbe kpolo tí tàk̀i mì ndú, ndú gii zèè Ìsítéfànò ya tí gí gbí gbolò ngbàngà mì ndú tí ndâ Jùdèyà.

13 Ndú mâ giì yee ta yí kùro ndâ kpo 'duù mì ndú gbí ngbàngà gí, ndú giì waaka ndâ 'vére gítí wó jì ndú, máa, «'Dakò tí nó kuu nó ta o 'dáá gí kú 'dè vò có gítí 'bá-Mbíri mì ndoo jì ndâ 'duù, yí delè kú 'dè vò có gítí tàkìì mì ndoo.

14 Ze zèè yí kú 'dè có jì ndâ 'duù éno máa, 'dakò tí nó tí Jézù mbe giì 'do Názàrètì nó kèjì gí bà ki'viki 'bá-Mbíri mì ndoo nó gí to. 'Bí kòcò wó mbe giì 'va tí gbí tù ze delè a ñinó máa, ní gbèe Jézù tí nò a mì yì nò delè kèjì gí bà 'visì tàkìì tí nó náa Mòze dígísèè je jì ndâ ká gù ndoo, náa ndú giì 'dòkò kpòò yee tí tí ndoo nó gí.»

15 Ndâ kpo 'duù gbí ngbàngà mì ndâ Jùdéyà 'dáá gí giì zeke gbí ọ Ìsítéfànò ngbóó gítí có tí nò náa ndú 'di ta rẹ wó nò. Káa, ta o tí nò náa ndú kú zeke ta o gbí ọ wó nò, ndú giì nò gbí ọ wó kú tòngbaà go gbí ọ basilì mì Mbíri nò.

7

Kòcò Ìsítéfànò jì ndâ kpo 'duù gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà

1 Ndâ kpo 'duù gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà mâ giì 'di kòcò ndâ mbe kpì ngbàngà tí Ìsítéfànò cee gí, Kùro ndâ bu-Mbíri, tí gbolò 'duù kùro ndâ kpo 'duù gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà 'dáá gí, giì 'vee Ìsítéfànò, máa, «Ndâ có tí nò náa ndâ 'duù tí nò 'dè gítí lo nò a yúcó?»

2 Káa Ìsítéfànò giì 'visì có jì yí máa, «Ákoo ndâ ná'vindí ye! Ákoo ndâ bu ye! Yo sè tù yo, wàa yo 'ví 'di có mì ye náa ye kpónó kèjì gí bà 'dè jì yo nò. Mbíri tí nó mbe kú tòngbaà ngbèzèè nó

dígísèé túbà tí wó jì bu ndoo tí Àbìráámò si yí ta 'bá gbí to Mèsòpòtámìyà á kùro bà 'dòkò 'bá mì wó gí gbí gbata Àránì.

³ Bìndi yí gii 'dè có jì yí éno máa, <Njè nó 'do 'bá mì yo gí. Co 'do gbí òkò tí ndâ nambe lo, wàa wò 'ví ya gítí to tí nó náa ye bà túbà jì wò nô.>

⁴ Àbìráámò bà-i-nò gii 'dòkò 'bá 'do gbí òkò tí ndâ nambe wó gbí to mì ndâ 'duù Kàlìdíyà go có mì Mbírì nò, ya gí gbí gbata Àránì. Bu Àbìráámò mâ gii cì gí, Mbírì gii 'dè có jì yí máa, yí 'dòkò ta 'bá gí gí bàndò tí nó náa yì tí Mbírì táánò ci yí gítí, náa yo wúnó kú 'vala tí nô.

⁵ Káa Mbírì ta o tí nó waa 'bí làmbu to kpétí ká 'várá éno jì Àbìráámò tí 'dóó ñìndi wó gítí m̀rì wó lá. Mbírì gii ci Àbìráámò a i éno máa, <Ye tí Mbírì bà je to tí nó jì yo ta ndâ 'vii bìndi lo.>

«Gbèè 'vii go mè gbí u tì nó ta o tí nó, náa Mbírì ci tí ta Àbìráámò nò, mì Àbìráámò wálá.

⁶ Káa 'dóó kòcò Mbírì jì Àbìráámò ta o tí nó éno máa, <Ndâ 'vii-gù lo bà dù tí ndâ mbe 'dó-'do á 'bá mì ndâ tende ña ndâ 'duù. Ndâ tende ña ndâ 'duù tí nó bà gii bàkà bòò mítí ndú, ndú bà toro nje ndú ta to ta ndoò zi'duù-vô ta bà nà'ô (400).

⁷ Káa, a ye tí Mbírì ká bà waa có mítí ndâ 'duù tí nó á muu ndú. Bìndi ndâ 'duù mì ye bà gí 'do 'bá mì ndâ ku'dì gí bà bàkà i jì ye tí Mbírì á mí bà-i-nò.>

⁸ Mbírì gii 'dè có jì Àbìráámò máa yí ya gí gbí gázâ tacó bà túbà máa ndâ yì tí Mbírì toko nambeè ta yí gí. Tacó éno, Àbìráámò mâ gii jò Ìzákò, yí gii waa yí ta sili vô-nje ta'ô bìndi bà jò

yí. Ìzákò mà gii jò Jàkóbè, yí delè gii bàkà ká éno. Jàkóbè delè gii bàkà ká éno míti ndâ 'viì mi wó muu'bi-nje só tí ndâ rẹngbó mbe jò ndâ ọa ndâ Ìzìriyèlì muu'bi-nje só nò.

⁹ «Káa ndâ 'bí 'viì mi Jàkóbè gii sì ná'vindí ndú Jùzépè gí 'dè tí bòò ji ndâ 'duù ya tí gí Másiṛì ta kii gí. Káa Mbíṛì ta o tí nò kuu tàkò Jùzépè.

¹⁰ Yí gii ọò yé ọò wó, yí gii je muu ji yí tí ọa ọnínó náa go có mi wó gii dù tí Fàràyónè (gbí máa, gbolò gba mi ndâ 'duù Másiṛì) ngé ma. Tacó éno, yí gii te Jùzépè tí kùro ndâ kpo-kpò 'duù mi wó Másiṛì 'dáá gí, delè tí mbe kpolo tí ndâ 'duù, ta ndâ 'dóó i-'bá mi wó tí gbolò gba.

¹¹ «Ta o tí nò náa Jùzépè kuu tí Másiṛì nò, làngàwìrì gii tè to. Ndâ 'duù Másiṛì ta ndâ 'duù Kánàni gii ze'veṛe ta go zé'veṛè-zé'veṛè. Ta o tí nò, làmbu 'bí i tacó bà ọò míti tí ndâ ká gù ndoo ngé éno gí wálá.

¹² Jàkóbè mà gii 'di có cù gí Másiṛì, yí gii tuu ndâ ká gù ndoo gí kà.

¹³ Gbí kpédélé nó mi ndú nò, Jùzépè túbà tí wó ji ndú lá. Yí gii túbà tí wó ji ndâ ná'vindí wó a i gbí bà só bà ya ndú gí Másiṛì, bìndi yí gii túbà ta bà tí ndú ji gbolò gba mi ndâ 'duù Másiṛì.

¹⁴ Jùzépè bà-i-nò gii tuu tú gí tàkò bu wó Jàkóbè, ta ndâ sè ná'vindí wó, ta ndâ 'viì mi ndú 'dáá gí. Muu ndâ kòtí Jàkóbè ta o tí nò 'dáá gí a ndâ 'duù zi'duù-ta'ô-nje muu'bi nje-muu'bi vô (75).

¹⁵ Ndâ Jàkóbè ta ndâ ká gù ndoo gii mi 'dáá ká mí Másiṛì,

¹⁶ káa a duu ndú mí kà lá. À tuṛu ku ndú ya tí

gí bà duu a i mí 'bá bìndi ndú gbí gbata Sèkímì mítí 'bí bàndò bà duu ku náa Àbiràámò sì 'do mì ndâ 'vii mì Àmórà tí bu Sèkímì.

¹⁷ «O bà bàkà go cí tí nó náa Mbírì ci ta Àbiràámò kácá-kácá nó mâ giì dooko gî, ndâ 'duù mì ndoo giì jò àdì mí Màsìrì ndii ñinó sàà kùro nó gî.

¹⁸ Ta o tí nò, 'bí ngú gbolò gba mbe ò Jùzépè ni lá giì le bèrè mì ndâ 'duù Màsìrì.

¹⁹ Ngú gba tí nò giì pèrè ndâ ká gù ndoo péré-pèrè. Yí mèèkè'i tí ndâ ká gù ndoo ta bà 'vaka ndâ dó 'vii mì ndú 'do 'bì ndâ nawu ndú gí 'dè, tacó wàa ña ndú 'ví mii gî.

²⁰ Ñinò a gbèè vò o tí nó náa à jò Mòze gbí nô. À me ña banga tí lo tí dó 'vii á gbí ro Mbírì lá! Ndâ nawu Mòze giì ngùù yí mí tà'i ta pì ta'ò.

²¹ Bà ngùù yí mâ giì kpò ndâ nawu wó gî, ndú giì te yí gí sè 'do tà'i. Nájú gbolò gba mì ndâ 'duù Màsìrì bà-i-nò giì 'de yí. 'Vinî tí nò giì te yí, bìndi yí giì ko yí kpolo tí 'dóó 'vii mì wó.

²² À giì kpolo yí ta bà ñibà bà 'di gbí-o mì ndâ 'duù Màsìrì 'dáá gî jì yí, bìndi yí giì gí tí gbolò muu-có, delè tí gbolò mbe bàkà ndâ i.

²³ «Mòze mâ giì gí tí 'dakò ta ndoò tí wó zì 'duù-só gî, yí giì kojo có bà co wiri ya gí mì ndâ nambe wó tí ndâ Ìzìrìyélì.

²⁴ Yí mâ giì ya gí mì ndâ nambe wó, yí giì ò 'bí 'duù Màsìrì kù mèèkè'i tí 'bí Ìzìrìyélì. Yí giì yuu tí wó gí gbí có tí nò, bìndi yí giì zì 'duù Màsìrì tí nò muu nambe wó Ìzìrìyélì tí nò gî.

²⁵ Mòze ta o tí nò si éno máa, ndâ nambe yì ò ni gí máa, a Mbírì ká tuu yì gí bà njaanga wú

'do tí miṛi ndú. Keèlá, ɲa có tí nò gbí muu ndú wálá.

26 «Ta 'bí yé bìndi ɲinó, Mòze gii 'de ndâ 'bí nambe wó tí ndâ Ìzìrìyèlì kù bàkà gbínje gbí òkò tí ndú. Yí gii jè ta bà 'viindi gbí òkò tí ndú ta bà 'deke tí wó ji ndú, máa, <Ákoo, ndâ ná'vindirí ye! Yo kù mèèkè tí yo gbí òkò tí yo ta kpéétí yo éno á gítí có yè, ndâ nambe ye?»

27 «Káa 'duù tí nó mbe kù mèèkè'i tí ka wó nó gii mò Mòze 'do gbí òkò tí ndú gí. Bìndi yí gii 'vee yí máa, <A 'di ká bàkà wò tí gba mbe waa có mì ze?»

28 À tí lo nò a go bà zi ye á go ɲinó náa wò zi ta 'duù Másiṛì tí nó yáánó nó?»

29 Có tí nò náa 'dakò tí nò 'dè nò gii te gúku mítí Mòze, bìndi yí gii fa ta 'bá 'do Másiṛì ya gí gbí to Mádiyàmì, bìndi yí gii jò ndâ 'viì sósò'ò mí kà.

30 «Ta 'bí o gbaànjé, basìlì mì Mbíṛì gii túbà tí wó ji Mòze gbí ngba wu mbe ku doo 'bí bè'i á gbí kángáá nga ngoò á dè ta Gú Sínàyì si ndoò tí Mòze zi 'duù-só bìndi bà fa yí 'do Másiṛì.

31 Nje Mòze gii 'dèè ta bà ɲò ɲa i tí nò gí. Yí mâ gii yèè dè, tacó wàa yí 'ví 'viiki i tí nò nìkì maa, yí gii 'di kòcò Mbíṛì kù 'dè có ji yí máa,

32 <Ye a Mbíṛì mì ndâ ká gù lo:

Ye a Mbíṛì mì Àbìráámò,

ye a Mbíṛì mì Ìzákò,

ye a Mbíṛì mì Jàkóbè.>

Bà zeke'o gii kpò Mòze gí, yí gii dù kù gu kpùṛù-kpùṛù ta gúku.

³³ Káa, Mbe tí ndoo gii 'dè có ji yí máa, <Jaka ndâ tàrà 'do tí kò lo gî, tacó à kaa bàndò tí nò náa wò kù rò tíyò tí nò ji ye tí Mbírì gî.

³⁴ Ye tí Mbírì nò bà mèèkè'i tí ndâ 'duù mì ye á Másìrì gî. Ye 'di mèlè muu ndú gî. Tacó éno, ye gí nó gí bà 'vala ndú. À má éno, gí kpónó, wàa ye 'ví tuu wò ji ndú Másìrì kà.>

³⁵ «Mbírì táánò tuu ji ndâ Ìzìrìyélì nò káa gbèe Mòze tí nó náa ndú tí ndâ Ìzìrìyélì táánò 'vèè-gbì-nje wó éno máa, <A 'di ká bàkà wò tí gba mbe waa có mì ze?> nó, gí bà dù tí kùro ndú tí mbe 'vala ndú, ta bà tuu basìlì mì wó tí Mbírì ji yí gbí bè'i.

³⁶ «Mòze gii bàkà ndâ serè ta ndâ kpo-kpò i mí Másìrì, delè mí tàbè'dè gbolò ngo tí nó náa à kù nì mítí a Bí-bi Kápá nò. Nìnò a gbèe Mòze tí nó dígísèe mbe tè kùro ndâ Ìzìrìyélì gbí kángáá nga ngoò ta ndoo zi'duù-só nò.

³⁷ À delè dígísèe káa gbèe Mòze tí nó ká 'dè có ji ndâ Ìzìrìyélì éno máa, <Mbírì bà bàkà 'bí mbe 'dòkò có mì wó á go ye nó ji yo á 'do gbí òkò tí ndâ 'dóó ná'vindí yo,> nò.

³⁸ Nìnò a gbèe Mòze tí nó dígísèe mbe dù tí mbe 'dòkò có gbí òkò tí ndâ ká gù ndoo ta ndâ basìlì tí nó mì Mbírì mbe 'dòkò có ji yí pí Gú Sínàyì nò. À gii dù káa gbèe yí tí Mòze tí nó náa Mbírì dígísèe 'dè ndâ có mì wó tí Mbírì, tí ndâ có mbe kù 'vala ndâ 'duù nó, ji yí, bìndi yí gii 'dè ndí ji ndâ ká gù ndoo, náa ndâ ká gù ndoo gii 'dòkò ndí kpòò yee tí tí ndoo nò.

³⁹ Nìnò a gbèe Mòze tí nó dígísèe náa ndâ ká

gù ndoo biya bà 'di có mì wó si ndú gbí kángáá nga ngoò gî, ndú mâ gii mò yí 'do kùro ndú gí nje seè gî, à gii dù gbí muu ndú ta o tí nò kpolo ma a có gítí bà dele ndi ndú gí Másiřì nò.

⁴⁰ Nìnò a gbèe Mòze tí nó náa ndâ ká gù ndoo dígísèè mâ gii biya yí si ndú gbí kángáá nga ngoò gî, ndú gii 'dè có ji Àrónì tí ná'vindí wó, máa, <Bàkà ndâ 'bí mbířì ji ze, wàa ndú 'ví tè kùro ji ze, tacó ze 'di gbí có mì Mòze tí nó tí mbe kaa ze 'do Másiřì gí tí gí nó nó lá> nò.

⁴¹ «Ŋìnò a o tí nó dígísèè náa ndâ ká gù ndoo gii suu ta 'viì-mò'dú, bìndi ndú gii dù kù ci mbelè ji i tí nó náa à káa ndú ká suu ta 'bì ndú nó ta cèe pétékè tàkòcò ndú nò.

⁴² Tacó ènò, Mbířì gii 'visì kapí wó gítí ndú gî, yí gii si ndú tí ndâ mbe bàkà i ji ndâ bààcì mì ndú tí ndâ yii, á go có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà mì ndâ mbe 'dòkò có mì Mbířì máa, Mbířì máa, <Yo táánò waaka ndâ nò tacó wàa yo 'ví ci ji ye gbí ndâ ndoò tí nó náa yo táánò too zi'duù-só mí gbí kángáá nga ngoò nó gî, ndâ Ìzìřiyéì?>

⁴³ Yo táánò kaa kù nò tí a ndâ i tacó bà tò ta nduúrù ji sù mbířì mì yo ta řè wó a Mòlókì nó, gii je yii tí nó tí Rẹfàni nò.

Yo te a ndâ sù mbířì mì yo náa yo ká suu ndú ta 'bì yo, yo gii nò ta bà bàkà i ji ndú.

À má ènò, ye bà kaa yo ya tí gí gbí 'dú to mbe ndii nìnó gí ngéé kapí Bàbìlóniyà.>

⁴⁴ «Ndâ ká gù ndoo dígísèè gbí kángáá nga ngoò gii tò nduúrù náa a Mbířì ká 'vii wú bà ka

bà ji ndú, bìndi ndú gii te díí tí nó náa Mbíri cu ndâ có mì wó muu'bi míti ji Mòze nó mí tà .

⁴⁵ Ndâ ká gù ndoo gii 'dòkò wú bà ka bà ndùúrù tí nó náa Mbíri je ji ndú nó kpòò yee tí Jósùwà, tí mbe gii ya tí gí gbí to tí nó náa ndú táánò mòkò ndâ mbe ta wotí mì Mbíri 'do gbí gí, bìndi ndú gii zogo nô. Ndùúrù tí nó gii dù tí to tí nó yee gbí o mì Dàvídè tí gbolò gba mì ndoo,

⁴⁶ náa tàkòcò Mbíri táánò peteke gítí wó, káa yí gii 'deke tí wó ji Mbíri, máa, yí si yí 'ví gèè 'bá-Mbíri ji Mbíri mì Jàkóbè.

⁴⁷ Káa à gii gèè 'bá-Mbíri a Sólómòni tí 'vii bìndi Dàvídè.

⁴⁸ Kpèti ká ènò, Mbíri 'vala tà'i tí nó náa a 'duù ká bi ta 'bi wó nó lá. Jé ká go có tí nó náa 'bí mbe 'dòkò có mì Mbíri 'dè éno máa, Mbíri máa,

⁴⁹ <Ri a jàlàmbà mì ye,

bìndi to tí nó a bàndò bà kaa kò ye.

Yo bà bi ji ye a ña 'bá yè?

Yo bà bàkà ji ye a ña bàndò yè,

wàa ye 'ví dù tí ?

⁵⁰ Áá táánò me ye ká bàkà ndâ i tí nó 'dáá gí nó lá?>

⁵¹ «Ndí yo ndâ mbe ngbútù! Ndâ tù-ká-kpò-có! Njembí yo go njembí ndâ 'duù ñinó mbe ñò Mbíri ni lá nô. Yo ta o 'dáá gí kù kpò có mì Bèri-mi-Mbíri go i mì ndâ ká gù yo.

⁵² Yo ni rẹ 'bí mbe 'dòkò có mì Mbíri gbaànjé náa ndâ ká gù yo dígísèé mèèkè'i tí wó lá ji ye gi! A ndú dígísèé ká ziki ndâ mbe ma có gítí bà gí 'Duù tí nó ta nèté mì wó jáá nô. Káa à kpónó a yo ká gii dù tí ndâ mbe cu gòmbò tí wó, delè tí ndâ mbe zi yí.

53 À gii dù ndí a yo tí ndâ 'duù tí nó náa Mbíri tuu ndâ basili mì wó ta ndâ có mì wó ji yo nó ká gii dù tí ndâ mbe kpolo tí ndâ có tí nò lá.»

54 Có tí nò náa Ìsítéfànò 'dè nò gii doo ndâ kpo 'duù gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà go wu, bìndi ndú gii ọ 'bì ndú ta sé có.

55 Káa Bèri-mì-Mbíri gii je wotí ji Ìsítéfànò me gbolò, yí mâ gii zeke'o lèè gí gbíri, yí gii ọ Mbíri ngbèzèè, ta Jézù kù ọ tìyò mò gí gbí kù'bì mì Mbíri.

56 Bìndi yí gii 'dè có ji ndâ kpo 'duù, máa, «Ye kpónó kù ọ njekèjì gbíri njaanga tí ngàà gí, bìndi 'Viì-mì-'Dakò kù ọ tìyò mò gí gbí kù'bì mì Mbíri.»

57 Ndâ kpo 'duù gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà gii kpò 'bì ndú mítí tù ndú kù pìi ta kù 'do tí bà 'di có tí nò mì Ìsítéfànò nò gí. Ndú gii oloko ta ngèlè ya gítí wó,

58 ndú gii ja yí 'do gbí gbata gí sè, bìndi ndú gii 'vaka yí ta díí. Ndâ mbe bàkà tí ndú tí ndâ mbe 'dè yúcó gítí Ìsítéfànò gbí ngbàngà gii jaka ndâ bòngò mì ndú 'do tí ndú gí, bìndi ndú gii kaa ji 'bí 'viì-'dakò ta ọ wó a Sàwúlè tacó bà kpolo tí. Bìndi ndú gii kaa ya gítí bà 'vaka Ìsítéfànò ta díí, ta sè ndâ 'bí 'duù.

59 Káa ta o tí nò náa ndú kù 'vaka Ìsítéfànò ta díí nò, Ìsítéfànò gii 'deke tí wó, máa, «Mbe tí ye Jézù, si lilí ye 'ví ya gí mì lo!»

60 Yí bà-i-nò gii kucuku muungbó wó mí to, bìndi yí gii 'deke tí wó ta kòcò wó ngéé gí yaà, máa, «Kaa có vò i tí nó mítí ndú lá, Mbe tí ye!» Ìsítéfànò 'deke káa tí wó nò gí nó, yí gii cee gí.

8

Sàwúlè mèèkè'i tí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù

¹ 'Viì-'dakò tí nó tí Sàwúlè mbe kpolo tí ndâ bongo mì ndâ mbe zi Ìsitéfànò nó gii ẹ̀rẹ̀ wú'dè có bà zi Ìsitéfànò nò ngiṛi'ví gî. Bìndi bà mèèkè'i tí ndâ mbe kù kili ta ẹ̀rẹ̀ mì Jézù gbí gbata Jèrùzàlémè gii 'bità bà zì ta gbèe Ẹ̀rì bà zi Ìsitéfànò nò tí vò ọ̀nà ọ̀nó náa sè ndâ 'bí mbe ùnje gítí có mì Jézù 'dáá gî gii 'vaaka ta gúku gbaànjé-gbaànjé ta ndi gbí ndâ gbata gbí ndâ to Jùdéyà, ta ndâ to Sàmáriyà 'dáá gî, si káa ndâ tú mì Jézù.

² À káa ndâ 'bí tó 'duù mbe kù zè Mbíṛì ta tó njembí ká gii duu ku Ìsitéfànò, bìndi ndú gii wa yí.

³ Káa Sàwúlè gii bàkà a cèe ndi wó tacó bà mii káa 'dóó ndâ mbe kù kili ta ẹ̀rẹ̀ mì Jézù tó'dó gî. Yí gii nò cee njekèjì mì ndú gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî, kù zèè ndâ 'dakò ta ndâ niì, náa yí má 'de ndú gî nò, ya tí gí gbí zàà.

Filípò ma Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù gbí to Sàmáriyà

⁴ Ndâ 'duù tí nó mì Jézù mbe 'vaaka ta ndi muu to ta gúku bà mèèkè'i tí ndú nó gii 'vèè ta bà ma Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù gbí ndâ to tí nò náa ndú fa ngèlè vò i ya ta ndi tí nò.

⁵ 'Bí 'duù 'do gbí òkò tí ndú gbaànjé ta ẹ̀rẹ̀ wó a Filípò, mbe fa ngèlè vò i tí nò mbe 'de ndú nò, ya a i gí gbí 'bí gbata gbí to Sàmáriyà, gii dù kù ma có tí Bìndi-Mbíṛì ji ndâ 'duù kà.

⁶ Ndâ mbè 'duù tí nò náa Filípò kò-kò ta ẹ̀rẹ̀ Bìndi-Mbíṛì ji ndú nò gii ùnje gítí ndâ có mì

Filípò ta njembí ndú gbaànjé, tacó ndú 'di tàwo ndâ 'bí seṛè ñìnó náa yí bàkà nó gî, ndú delè gii ñò ndâ kpo-kpò i ñìnó náa yí bàkà nó ta ɾo ndú:

⁷ ndâ seṛè bà co ndâ i ta bà tò kû ta kòcò ndú ngéé gí yaà 'do gbí muu ndâ 'duù me mbè, delè ta bà 'vala ndâ 'duù ñìnó mbe gbele've gí nó, ta ndâ mbe kû nò gbélè-gbélè nó me mbè.

⁸ Tacó éno, tàkòcò ndâ 'duù gbí gbata tí nò gii peteke ngé ndii gí.

Simónè tí mbe yeè

⁹ Ta o tí nò, 'bí 'dakò ta ɾè wó a Simónè, tí mbe kû bàkà ndâ i-yeè, náa bà 'dè có gítí ndú kpò nje ndâ 'duù gî, kuu ta 'bá gbí gbata tí nó náa Filípò kú dù gbí nò. Simónè tí nò bàkà tí wó ji ndâ 'duù máa, yí ma.

¹⁰ Tacó éno, ndâ 'duù gbí gbata tí nò 'dáá gî, ndâ 'duù ñìnó ta ɾè ndú a ɾè nó, gii je sè ndâ yè, 'dáá gí ta o tí nò kû 'di có mì wó. Ndú gii gbì ɾè mítí wó máa, «Yí a wotí tí nó mì Mbíri náa à kú nì mítí a <Ma>» nô.

¹¹ Ndâ 'duù tí nò kû 'di có mì Simónè tacó yí kû bàkà ndâ i-yeè náa bà 'dè có gítí ndú kpò nje ndú gí mí kùro ndú ta kòndi o.

¹² Ndâ 'dakò ta ndâ nì me mbè mâ gii ùnje gítí ndâ có tí nó náa Filípò kû kò ta kò ji ndú gítí bà dù Mbíri tí Gba, ta bà kò-kò ta ɾè Jézù tí Bindi-Mbíri nó gî, Filípò gii caka tí ndú gî.

¹³ Simónè delè mâ gii ùnje gî, Filípò gii caka tí wó gí. Bindi bà caka tí Simónè nò, yí gii dù ká kpírí-kpírí ta Filípò kû zeke ndâ seṛè, gii je ndâ kpo-kpò i tí nó náa Filípò kû bàkà nô, ta 'bí ña có náa yí bà 'dè gbí nje wó wálá, tacó bà 'di gbí

ɲa ndâ i tí nò náa Filípò kù bàkà ndú nò kpò nje wó gî.

¹⁴ Ndâ tú mì Jézù gbí gbata Jèrùzàlémè mâ gii 'di có éno máa, ndâ 'duù Sàmáriyà ùnje gítí có mì Jézù gî, ndú gii tuu ndâ Piyétòrò ta Jòvànì ya tí ji ndú.

¹⁵ Ndâ Piyétòrò ta Jòvànì mâ gii yee Sàmáriyà gî, ndú gii 'deke tí ndú ji Mbíri, tacó wàa, yí 'ví tuu Bèri mì wó gí muu ndâ 'duù tí nò mbe ùnje gítí có mì Jézù gî nò.

¹⁶ Tacó yee tí o bà gî ndâ Piyétòrò ta Jòvànì nò, à caka káa tí ndâ 'duù Sàmáriyà ta rè mì Mbe tí ndoo tí Jézù gî, káa Bèri-mì-Mbíri gí gí muu ndú kálásê.

¹⁷ Tacó éno, ndâ Piyétòrò ta Jòvànì bà-i-nò gii kaa 'bì ndú mí muu ndâ 'duù tí nò, bindi Bèri-mì-Mbíri gii gí gí muu ndú.

¹⁸ Simónè mâ gii nò bà gí Bèri-mì-Mbíri gí muu ndâ 'duù ta o bà kaa 'bì ndâ tú mì Jézù mí muu ndú nò, yí gii je gùrúsù ji ndú,

¹⁹ bindi yí gii 'dè có ji ndú máa, «Yo je 'bí ɲa wotí tí nò mì yo nò ji ye delè, tacó wàa, ye má tee ta 'bì ye mí muu 'duù, wàa Bèri-mì-Mbíri 'ví gí gí muu wó.»

²⁰ Káa Piyétòrò gii 'visì có ji Simónè máa, «Yo 'ví mì ta gùrúsù mì lo nó kpú, tacó bà koɾo có máa, gùrúsù a i bà sì i ɲinó náa Mbíri ká kù je ji ndâ 'duù tí i-nambeè nò.

²¹ Bà i mì lo gbí i tí nó wálá, 'bí i ta rè lo delè gbí wálá, tacó Mbíri nò njembí lo me dúú lá.

²² À má éno, 'visì muu lo 'do tí ɲa vò bà koɾo có mì lo nò gî, wàa wò 'ví 'deke tí lo ji Mbíri, tacó

wàa, yí 'ví je ta à-cee-gî ji wò gítí ña bà koṛo có tí nò náa wò kù koṛo nò.

²³ Tacó ye ñò ni gî, máa, a ju kii ká kù zi wò. Vò i delè da 'bò míti kò lo gí.»

²⁴ Káa Sìmonè giì 'visì có ji Piyétòrò máa, «'Deke tí lo ji Mbíri tacó tí ye, tacó wàa, 'bí i gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ i tí nò náa wò nì òrè ndú nò 'ví me ye lá.»

²⁵ Ndâ Piyétòrò ta Jòvànì mâ giì 'dè có, ta bà kò-kò ta có mì Mbe tí ndoo, ji ndâ 'duù gbí gbata tí nò Sàmáriyà náa ndú ya gítí nò cee gí, ndú giì dele ndi ndú gí Jèrùzàlémè ta bà nò ta bà ma Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù ta ndi tí ndâ 'bá tí kpokèjì gbí to Sàmáriyà.

Ndâ Filípò ta 'bí gbolò 'dakò mbe gí 'do Èsìyópiyà

²⁶ Ta o tí nò, basìlì mì Mbíri giì 'dè có ji Filípò máa, «'Viindi tí lo, wàa wò 'ví zèè zì kpokèjì tí nó mbe mò gí gbí'dè, mbe 'do Jèrùzàlémè kù gi gí gbí gbata Gázà nô.»

²⁷ Filípò bà-i-nò giì 'bì nó go có tí nò náa basìlì mì Mbíri 'dè ji yí nò. Yí mâ giì zeke'o si yí kpokèjì, yí giì ñò a 'bí 'dakò náa a ba yí gí, tí gbolò 'duù mbe kù kpolo tí ndâ i-'bá mì Kàndékè (gbí máa gba-nii), mì ndâ 'duù Èsìyópiyà.

²⁸ Gbolò 'duù tí nò ta o tí nò kù dele ndi wó gí 'bá 'do bà bàkà i-Mbíri Jèrùzàlémè. Yí ta o tí nò ki tí wó gbí àràbíyà-kècè mì wó kù 'deke i 'do gbí wàràgà mì Ìzáyà tí mbe 'dòkò có mì Mbíri.

²⁹ Bèri-mì-Mbíri bà-i-nò giì 'dè có ji Filípò máa, «Yèè ndi lo dê gítí àràbíyà tí zô.»

30 Filípò mà giì yèè dê gítí àràbíyà tí nò go có mì Bèrì-mì-Mbířì nò, yí giì 'de 'dakò tí nò kù 'deke i 'do gbí wáràgà mì Ízáyà. Bìndi Filípò giì 'vee yí máa, «Wò kpónó 'di gbí có tí nò náa wò kù 'deke nò gî?»

31 Káa yí giì 'visì cò ji Filípò máa, «Ye bà 'di gbí ta kpéetí ye ta ña kpokèjì ngayi, sè káa ñinó náa 'bí 'duù má konì ye?» Yí bà-i-nò giì tè'é tí Filípò gí mì ndú ta yí yaà.

32 Có tí nò náa gbolò 'duù tí nò kù 'deke 'do gbí wáràgà mì Mbířì nò éno máa, «Yí táánò go rómbo náa à kù ja yí ya tí gí nje sizò.

Yí táánò dù ká ngbìi,
go 'viì-rómbo ta nje wó tí wó wálá kùro mbe
kù 'dii se tí wó.

Yí táánò njaanga nje wo lá.

33 Áá táánò ñonoko yí,
ta gbèe 'duù mbe tì muu wó wálá.
Mbe 'dè tà-ká-tà gítí ndá ká gù wó wúnò bà dù
wálá,
tacó à kaa yí ta 'bú si sè o mì wó me 'dú gí
kùro.»

34 Gbolò 'dakò tí nò mà giì 'deke i tí nò cee gî, yí giì 'visì tí wó gítí Filípò, bìndi yí giì 'vee yí máa, «Mbe 'dòkò có mì Mbířì táánò kù 'dè có tí nò gítí 'dóo kùùkpò dìi wó wèè, gítí 'bí 'duù kè'bî? 'Dè ji ye gi.»

35 Káa Filípò bà-i-nò giì 'bità bà 'visì có ji yí ta bà 'dè gbí có tí nò náa yí 'deke 'do gbí wáràgà mì Mbířì nò má kózò gî, yí bà giì 'dè gbí Banga-Ngú-Có mì Jézù ji yí.

³⁶ Ndú mâ giì yèè jí kùro, ndú giì 'de ngo kpokèjì, bìndi gbolò 'dakò tí nò giì 'vee Filípò máa, «Ijò ngo kuu zô, à má éno, 'dóó rẹ̀ i tí nó mbe tii bà caka tí ye nó kpónó 'ví dù a ña yè?»

³⁷ Káa Filípò giì 'visì có ji yí máa, «Wò má ùnje ta njembí lo gbaànjé gî, àá bà caka tí lo gî.»

Gbolò 'dakò tí nò bà-i-nò giì 'visì có ji Filípò máa, «Ye ùnje gî! Ye ùnje gî máa, Jézù tí Bìndi-Mbíri a 'Viì-mì-Mbíri.»

³⁸ Gbolò 'dakò tí nò giì rò àràbíyà mì wó mí tíyò bìndi bà 'dè có tí nò, bìndi ndú giì ya ta Filípò jí tà ngo, bìndi Filípò giì caka tí wó gî.

³⁹ Ndú mâ giì có jí sè 'do tà ngo gî, Bèri-mì-Mbíri giì te Filípò 'do tí gbolò 'dakò tí nò gî. Yí giì ñò Filípò káká'i lá, káa yí giì nò sè nó mì wó ta pétékè tàkòcò wó.

⁴⁰ Filípò giì 'de tí wó ñìndi wó a i ngé gbí gbata Àzátù, bìndi yí giì cee sè nó mì wó ta bà ma Banga-Ngú-Có ta ndi gbí ndâ gbata ta ndi tí kpokèjì léé gî di ngé gbí gbata Cèzàriyà.

9

Bà 'visì muu Sàwúlè

¹ Sàwúlè giì dù á tàkòcò ndâ mbe tala có mì Mbe tí ndoo go 'billi sè. Tacó éno, yí giì ya jí mì Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà,

² tacó wàa, yí 'ví cu wáràgà tacó bà je wotí ji yì, wàa yì 'ví ya tí ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndâ Jùdéyà jí bà ùlù Mbíri á gbí gbata Dàmásikù, wàa yì má 'de ndâ 'dakò ta ndâ niì mbe kù ru ndi «Kpokèjì tí nò» mì Jézù nò kà, yì 'ví zèè ndú, wàa yì 'ví kaa ndú gí tí jí Jèrùzàlémè.

³ Káa, si Sàwúlè kù ya gí Dàmásikù, si yí dooko dé ta gbata Dàmásikù gî, yí gii gu káa ndii ta ngba'o 'do gbírì mbe ngbaraŋga to jèlè yí gî.

⁴ Yí gii 'va tí wó to, bìndi yí gii dù á to kà kù 'di kòcò 'duù kù tè'é tí wó, máa, «Sàwúlè! Sàwúlè!» Bìndi 'duù tí nò gii 'vee yí máa, «Wò kù mèèkè'i tí ye tacó yè?»

⁵ Káa Sàwúlè gii 'vee 'duù tí nò máa, «Wò a 'di, Mbe tí ye?»

Káa 'duù tí nò gii 'visì có ji Sàwúlè máa, «Ye a Jézù tí nó náa wò kù mèèkè'i tí wó nô.

⁶ A gí yaà kpónó, wàa wò 'ví ya gí gbí gbata Dàmásikù, wàa à 'ví túbà i tí nó náa wò 'ví bàkà nó ji wò ká.»

⁷ Ndâ 'duù tí nó muu nó ta ndâ Sàwúlè nó gii rò tíyò ngbi-ngbii, tacó ndú kù 'di káa kòcò 'duù kù 'dè có ji Sàwúlè, káa ndú nò 'duù tí nò lá.

⁸ Sàwúlè gii a gí yaà 'do to bìndi i tí nò ta ro wó ngba-ngbàà, káa yí nò gbèe i lá. Bìndi ndâ ka wó tí nó náa ndú ta ndú nó ká gii ja yí gbí sú ro ya tí gí gbí gbata Dàmásikù.

⁹ Yí gii dù gbí sú ro ta sili ta'ô. Gbí ndâ sili tí nò ta'ô nò, i-zó-zò di gbí nje wó lá, yí delè tò ngo mítí nje wó lá.

¹⁰ Ta o tí nò, 'bí 'dakò tí mbe tala có mì Jézù, ta rè wó a Ànànyà, kuu gbí gbata Dàmásikù. I tí nò mâ gii bàkà tí mítí Sàwúlè gî, Mbírì gii gí gí muu Ànànyà go i gbí rii nô. Yí gii tè'é tí wó ta rè wó máa, «Ànànyà!»

Ànànyà gii ùnje ji Mbírì máa, «Ye kuu nô, Mbe tí ye.»

11 Bìndi Mbe tí ndoo gii 'dè có ji Ànànyà máa, «A gí yaà, wàa wò 'ví ya gí 'bá mì 'dakò tí nó tí Júdá nó, tí kpokèjì tí nó náa à kù nì <Jáá-kpokèjì> mítí nò. Wàa, wò 'ví 'vee bà tí 'bí 'dakò mbe gí 'do gbí gbata Tárásùsù, ta rẹ wó a Sàwúlè. Yí kpónó kuu kà kù 'deke tí wó ji ye tí Mbírì.

12 Ye túbà tí lo tí Ànànyà ji yí gbí rii gí, máa, 'bí 'dakò ta rẹ wó a Ànànyà kèjì gí bà tee 'bì wó mítí wó, tacó wàa, ndâ ọ wó 'ví njaanga tí gí.»

13 Ànànyà m̄a gii 'di có tí nò, yí gii 'visì có gí tàkò máa, «Ye 'di tàwo ọa ndâ vò i tí nó náa 'dakò tí nó kù bàkà ta ndâ 'duù mì lo Jèrùzàlémè nó 'do mì ndâ 'duù me mbè, Mbe tí ye.

14 Yí delè kpónó te 'do Jèrùzàlémè nò a nó bà gí gí bà woo ndâ 'duù tí nó 'dáá mbe kù si wò tí Mbe tí ndú gbí gbata Dàmásikù nò. Yí gí nò ta wotí 'do mì Kùro ndâ bu-Mbírì mì ndâ Jùdéyà.»

15 Káa Mbe tí ndoo gii 'visì có ji Ànànyà máa, «À 'dáá ká gbaanjé. Njè nó, tacó ye kpónó cu 'bì ye mítí wó, tacó wàa, yí 'ví dù tí 'duù mì ye mbe ma rẹ ye ji ndâ ọa ndâ 'duù nìnó náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nó, ta ndâ kpo-kpò gba, ta ndâ Ìzìrìyélì delè.

16 'Dóó ye ta miři ye ká bà túbà ji yí máa, yí bà mbu muu ye tí vò ọa bà mbu ndò.»

17 Ànànyà gii njè nó bìndi có tí nó ya gí 'bá mì Júdá. Bìndi yí gii rì gí tà'i. Yí m̄a gii 'de Sàwúlè gí, yí gii 'dè có ji yí máa, «Ná'vindí ye Sàwúlè! A Mbe tí ndoo tí Jézù tí nó mbe túbà tí wó ji wò á kpokèjì si wò kù gí nó ká tuu ye ji wò. Yí tuu ye ji wò éno máa, wò 'ví zeke'o, delè máa, Bèrì-mì-Mbírì 'ví je wotí ji wò me gbolò.»

18 À káa póo bà cee có tí nò gbí nje Ànàníyà, ndâ 'bí i go kù kélè i nó gii oloko gí to 'do tà ndâ ɾo Sàwúlè sósò'ô gí. Yí bà-i-nò gii 'bità bà nò ndâ i káká'i. Tacó éno, yí bà-i-nò gii a gí yaà, bìndi à gii caka tí wó gí.

19 Yí mâ gii zò i bìndi bà caka tí wó nò gí, wotí gii gí gítí wó káká'i gí.

Sàwúlè 'bità bà ma Banga-Ngú-Có mì Jézù

20 Sàwúlè gii 'bità bà ma có tí Jézù ji ndâ 'duù ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbíri, máa, Jézù a 'Viì-mì-Mbíri.

21 Káa ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gii 'bità bà fiini có gbí òkò tí ndú, máa, «À ngbáràngà'i kuu nó me gbíro 'dakò tí nó mbe kù tè 'bèlè ndâ mbe kù te duù mítí ɾè tí nò Jèrùzàlémè nó ká nó lá? Yí kpónó te nó a nó bà gí gí bà woo ndú, wàa yí 'ví ya ta ndú gí Jèrùzàlémè ta wáràgà 'do mì ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdèyà.»

22 Ngé gí lá! Kòcò Sàwúlè kù gii co gbí ndâ có mì ndú nò ta bà ma có mì Jézù go bà co ngúwu gbí mù. Yí gii nònòkò muu ndâ Jùdèyà tí nó mbe kù 'vala Dàmásikù nó ta bà túbà ji ndú éno máa, Jézù a Bìndi-Mbíri nò gí.

23 Ndâ Jùdèyà mâ gii nò sili bà gii me a túkà tí ɾa nètè tí nò mì Sàwúlè nò, ndú gii kili ta bà muu ndú, bìndi ndú gii pà kpokèjì tacó bà zi yí.

24 Tacó éno, ndú gii dù kácaá kù ɾi njekèjì ndùgù gbata tacó bà nò bà co yí gí sè, wàa bà có tí nò 'ví cee gí. Keelá Sàwúlè 'di có ndâ i tí nò náa ndú kù bàkà nò sàà gí.

25 Ndâ mbe tala có mì Sàwúlè mâ gii ònò éno, ndú gii te yí mí gbí kèè, bìndi ndú gii yuu ta yí gí sè co tí nga ndùgù.

26 Sàwúlè mâ gii delè ndi wó bìndi ndâ i tí nò mbe 'dè yí Dàmásikù nò ya gí Jèrùzàlémè, yí gii tala bà dù á mì ndú ta ndâ mbe tala có mì Jézù. Káa, ndâ mbe tala có mì Jézù gii dù ta yí ká ta seè tí ndú, tacó có tí nò máa, yí gí tí ka ndú mbe tala có mì Jézù gí nò, zò muu ndú dúú-dúú lá.

27 A 'bí 'dakò tí mbe tala có mì Jézù, ta rẹ wó a Bàrànába ká gii gbí gbí njembí wó gítí bà túbà tí Sàwúlè ji ndâ tú mì Jézù. A Bàrànába tí nò ká gii 'dè gbí bà túbà tí Mbe tí ndoo ji Sàwúlè si yí tí kpokèjì kú ya gí Dàmásikù ngbàrángà'ì ji ndâ tú mì Jézù. À delè káa yí ká gii dità bà kò kò mì Sàwúlè ta rẹ Jézù gbí gbata Dàmásikù ta gúku tí wó tí Sàwúlè wálá ji ndâ tú mì Jézù.

28 Ndâ Sàwúlè bà-i-nò gii dù kú nò ta ndâ tú mì Jézù ta ndi gbí gbata Jèrùzàlémè, kú ma rẹ Mbe tí ndoo ta gúku tí wó ngé gí wálá 'do gbí ndò muu bà túbà tí wó mì Bàrànába ji ndú nò.

29 Sàwúlè mâ gii 'dè có ta ndâ 'bí ña ndâ Jùdèyà ònò ta nje có mì ndú a có Ìgírìgì nó, à gii dù gbí òkò tí ndú ta ndú a kponje. Tacó éno, ndâ 'duù tí nò gii ẹre muu ndú gí máa, kózò tí ndâ yí bà zi káa Sàwúlè.

30 Có tí nò mâ gii 'va tí gbí tù ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù, ndú gii ya ta Sàwúlè gí gbí gbata Cèzàríyà, bìndi ndú gii tuu yí ya tí gí Tàrásùsù.

31 'Bí i mbe gii ba muu ndâ mbe kú kili ta rẹ mì Jézù gbí ndâ to Jùdèyà, ta Gàlilèyà, ta Sàmàríyà, 'dáá gí ta o tí nò wálá. Ndú kú gii co tí kpokèjì

mì Mbírì. Ndú delè gii dù kù àdì ta wotí mì Bèrì-mì-Mbírì.

Piyétòrò 'vala ndâ 'duù gbí ndâ gbata Lídà ta Jópà

³² Piyétòrò gii dù kù nò nó jèlè to ta bà gala ndâ 'duù mì Mbírì ta ndi gbí ndâ gbata 'dáá gî. Ta 'bí o gbaànjé, yí mâ gii ya gí bà gala ndâ 'duù gbí gbata Lídà,

³³ yí gii 'de 'bí 'dakò mbe gbele've gî, ta rẹ wó a Ànéyà. Ànéyà tí nò gbele've mí to a i ta ndoò vò-nje ta'ò.

³⁴ Piyétòrò bà-i-nò gii 'dè có ji Ànéyà máa, «Jézù tí Bìndi-Mbírì 'vala wò gî. A gí yaà, wàa wò 'ví paraka kpâ-sili mì lo.» Ànéyà bà-i-nò ngé gii a gí yaà go có mì Piyétòrò nò gî.

³⁵ Ndâ 'duù gbí ndâ gbata Lídà ta Sàrónì mâ gii nò Ànéyà kù nò nó, ndú 'dáá gî gii 'vìsì tí ndú gí mì Mbe tí ndoo gî.

³⁶ Ta o tí nò, 'bí nì tí mbe tala có mì Jézù gbí gbata Jópà, ta rẹ wó a Tàbítà gbí có Jùdéyà, à ta có Ìgìrìgì a Dórókàsì, (gbí máa «lámà»), náa nètè mì wó ta o 'dáá gî a bà bàkà tó i, ta bà konì ndâ mbe yé,

³⁷ gii sì nò'o. Yí mâ gii cì gî, à gii caka ku wó gî, bìndi à gii te yí mí gbí soṛo.

³⁸ Ndâ mbe tala có mì Jézù gbí gbata Jópà mâ gii 'di có éno máa, Piyétòrò kuu gbí gbata Lídà, ndú gii tuu ndâ 'bí 'dakò sósò'ò 'do gbí òkò tí ndú gí tàkò wó, máa, «Bàkà nambeè mì lo, wàa wò 'ví goonó gálà gí gítí ze.» Ndú bàkà éno tacó bà 'do Jópà ya gí Lídà ká dè.

³⁹ Ndâ tú tí nò mâ giì 'vanda ndi có tí nó náa à tuu ta ndú nó ji Piyétòrò gî, ndú giì njè nó ta ndú gbaànjé ya jí Jópà. Ndú mâ giì yee kà, ndú giì 'dò ta Piyétòrò jí tà'i tí nó náa à kú wa ku Dórókàsì mítí nô. Ndâ nawù ku tí nó mbe kú wa ku nó mâ giì ò Piyétòrò, ndú giì tí yí 'dee gî, kú wa gbí ta bà tù ndâ bòngò tí nó náa Dórókàsì cu ji ndú si yí tí wu wó nô.

⁴⁰ Piyétòrò bà-i-nò giì 'dè có ji ndâ 'duù 'dáá gî máa, ndú co 'do tàkò ku jí sè. Ndâ 'duù tí nó mâ giì njè jí sè gî, Piyétòrò giì kucuku muungbó wó mí to. Yí mâ giì 'deke tí wó ji Mbírì gî, yí giì 'visì tí wó gítí ku, bìndi yí giì tè'é tí wó, máa, «Tàbità, a jí yaà.» Tàbità bà-i-nò giì njaanga ọ wó. Yí mâ giì ò Piyétòrò, yí giì a kí tí wó yaà.

⁴¹ Piyétòrò bà-i-nò giì tù 'bí wó ji yí. Yí mâ giì zèè gî, Piyétòrò giì ja yí jí yaà, bìndi yí giì tè'é tí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù ta ndâ nawù ku 'do sè, bìndi yí giì je yí ji ndú tí wu wó.

⁴² Tàwo i tí nó giì ya cee gbí gbata Jópà 'dáá gî. Bìndi ndâ 'duù me mbè giì ùnje gítí có mì Mbe tí ndoo.

⁴³ Piyétòrò giì dù gbí gbata Jópà bìndi có tí nó ta mbè sili á 'bá mì 'bí 'dakò tí mbe fuu kú, ta ọ wó a Sìmonè.

10

Mbírì 'dè có ji Kòrònèlìyò

¹ Ta o tí nó, 'bí 'dakò tí gbolò 'duù kùro ndâ 'bí ọ àsìkèrì mì ndâ Ròmánò náa à kú nì mítí ndú a ndâ àsìkèrì-Tùlìyànì,

² tí 'dakò mbe kú co ká jáá tí kpokèjì mì Mbírì, mbe kú 'deke tí wó ji Mbírì ta o 'dáá gî, náa ndú

ta ndâ 'vii mì wó 'dáá gî a ndâ mbe 'di có mì Mbírì, tí 'dakò ta ñó ɾo i tí wó wálá, mbe kû konì ndâ mbe yê mì ndâ Jùdáyà ta o 'dáá gî, ta ɾè wó a Kòrònélìyò, kuu ta 'bá gbí gbata Cèzàriyà.

³ Ta 'bí ɾi-'dê'o gbaànjé, 'bí i gii bàkà Kòrònélìyò goolá yí kû ɾi a ɾii nô, yí gii ñò basìlì mì Mbírì kû ɾi gí takò wó tà'i ta bà tè'é tí wó ta ɾè wó máa, «Kòrònélìyò!»

⁴ Kòrònélìyò bà-i-nò gii si ɾo wó ngba-ngbàa ta gúku kû zeke ta basìlì tí nò. Bìndi yí gii 'vee basìlì tí nò máa, «A yè, Mbe tí ye?»

Káa basìlì tí nò gii 'visì có ji Kòrònélìyò máa, «Mbírì ñò bà 'deke tí lo gî, yí delè gii ñò ndâ nambeè tí nó náa wò kû bàkà ji ndâ mbe yê nó gî.

⁵ À má éno, tuu 'bí 'duù gí gbí gbata Jópà gí bà tè'é tí 'bí 'dakò ta ɾé wó a Simónè, náa à kû nì mítí wó a Piyétòrò nó, máa, yí gí gí mì lo.

⁶ Yí kû dù á Jópà kà a i 'bá mì 'bí 'dakò tí mbe fuu kû, ta ɾè wó delè káa Simónè, ta 'bá mì wó dê seè kápá.»

⁷ Basìlì tí nò mbe 'dè có ji Kòrònélìyò nò mâ gii ya gî, Kòrònélìyò gii tè'é tí ndâ 'duù sósò'ò 'do gbí òkò tí ndâ bòò mbe kû bàkà nèté 'bá mì wó, gii je àsikéri gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ àsikéri ñinó mbe kû kpolo tí wó nô. Ndâ 'duù tí nò náa Kòrònélìyò ɾuka ndú nò 'dáá káa ndâ 'duù ñinó mbe kû co ká jáá tí kpokèjì mì Mbírì.

⁸ Yí gii 'vanda ndi có tí nó mbe 'de yí nó 'dáá gî ji ndú, bìndi yí gii tuu ndú, máa, ndú ya gí bà tè'é tí Piyétòrò ji yí 'do Jópà.

9 Ta 'bí yé bìndi bà tuu ndâ 'duù mì Kòrònèliyò nò, si ndú dooko ta gbata Jópà gî, Piyétòrò gii ya gí pí 'bá gí bà 'deke tí wó ji Mbíri ta ɾi dè gítí bà gí gbúru.

10 Káa go gii zèè yí kùro o bà zò i, bìndi yí gii dù kù koɾo có gítí bà gí o bà zò i. 'Bí i bà-i-nò gii bàkà yí goolá yí kù ɾi a ɾii nô.

11 Yí mâ gii zeke'o, yí gii nò njekèjì gbíri njaanga tí ngàà gî, káa 'bí i go gbolò kpá-bongo náa à dò gbí dó-dò kù gí gí to yà'bàà éno,

12 ta ndâ ɱa ndâ nò, ta ndâ nuu, ta ndâ kùnene ɱa i mbe kù ja gbí yí ndú có to, ta ndâ ɱa ndâ i mbe kù ɾi guù, muu to tí nó 'dáá gî gbí .

13 Bìndi yí gii 'di kòcò 'duù kù 'dè có ji yí 'do gbíri máa, «Piyétòrò! Ziki ndâ i tí nò kpónó, wàa wò 'ví zò ndú.»

14 Káa Piyétòrò gii 'visì có ji 'duù tí nò mbe kù 'dè có ji yí 'do gbíri nò, máa, «Ngé gî lá, Mbe tí ye. Ye jé ta gbèe ɾi zò i ɱinó náa a me yí lá, tí zu i gbí tàkii mì ndâ Jùdéya nó lá.»

15 Káa 'duù tí nò gii 'dè có ji Piyétòrò káká'i máa, «Yúco mì lo tacó bá nì <bètí> ta <zuu> mítí i ɱinó náa a Mbíri ká bàkà tí ngbárángà i nó wálá.»

16 'Duù tí nò gii yòngò Piyétòrò gítí bà zò ndâ i tí nò ta bà ta'ò, káa Piyétòrò gii biya gî. Piyétòrò mâ gii zeke'o, 'vóndó'dóó! À ja ká'i tí nò ya tí gí gbíri káká'i gî.

17 Káa si Piyétòrò ká jé kù 'viiki gbí ɱa i tí nò náa yí nò go i gbí ɾii nò, yí gii nò ndâ 'dakò tí nó náa Kòrònèliyò tuu ndú ji yí nó yee kpàtáràkà njekèjì ndùgù gî. Ndú nò ta bà 'vee bà 'bá mì Sìmónè tí mbe fuu kù kpòò, káa ndú gii 'de gî.

18 Ndú bà-i-nò gii 'vee 'vé 'do njekèjì ndùgù sè máa, «'Bí 'dakò ta ɾè wó a Sìmónè Piyétòrò kuu bà-i-nó?»

19 Piyétòrò ɲò bà yee ndâ 'dakò tí nò lá, tacó mbí wó ta o tí nò me dé lá, yí ta o tí nò kù koɾo có ká wii éno gítí ndâ ɲa i tí nó náa yí ɲò go ndâ i gbí ɾii nô. A Bèri-mi-Mbíri ká gii 'dè có ji yí máa, «Ŋò ndâ 'bí 'dakò ta'ò mbe kù 'vee bà tí lo kuu zô.

20 Nògí, co gí mi ndú to kà. Wàa wò 'ví me kpìiki-kpìiki gítí bà ya ta ndú gí ta é tí nò lá, tacó a ye ká tuu ndú.»

21 Piyétòrò bà-i-nò gii co gí to mi ndâ 'dakò tí nò. Bìndi yí gii 'dè có ji ndú máa, «Ŋìno a ye tí 'duù tí nó náa yo kù 'vee bà tí wó nô. Yo gí gí bà ɲa yè?»

22 Ndâ 'dakò tí nò bà-i-nò gii 'visi có ji yí máa, «A Kòronéliyò, tí 'dakò tí nó tí gbolò 'duù kùro ndâ àsikèrì mi ndâ 'duù Rómà nó ká tuu ze. Yí a 'duù jáá, tí 'duù ɲìno mbe kù 'di có mi Mbíri, náa ndâ Jùdéya 'dáá gí kù te duù mítí wó. A basìli mi Mbíri ká 'dè có ji yí máa, yí tuu tú gí tàkò lo, wàa wò 'ví ya gí 'bá mi wó, tacó wàa, yí 'ví 'di có ɲìno náa wò bà 'dè ji yí nô.»

23 Piyétòrò mâ gii 'di có tí nò, yí gii kaa ndâ 'dakò tí nò gí tà'i, bìndi yí gii je bándò ɾi ji ndú ta bèbìli tí nò.

Yé mâ gii too gí, ndâ Piyétòrò ta ndâ 'dakò tí nò, gii je ndâ 'bí mbe ko ndú 'do gbí òkò tí ndâ ná'vindi ndú mbe ùnje gítí có mi Jézù gbí gbata Jópà, gii 'bì nó kù ya gí tà é mi Kòronéliyò.

24 Ndú gii yee gbí gbata Cèzàríyà ta 'bí yé, 'de Kòrònéliyò kili ndá nambe wó, ta ndâ kpóló-kpòlo kómbe wó 'dáá gí, kù ù gbí ọ Piyétòrò.

25 Kòrònéliyò mâ gii ò Piyétòrò dooko gí 'bá mì wó gí, yí gii ya gí kùro wó, yí gii kucuku muungbó wó mí to kùro wó, bìndi yí gii mò muu wó gí to kùro wó.

26 Káa Piyétòrò gii ja yí gí yaà, ta bà 'dè có ji yí máa, «A gí yaà, ye delè ngbá káa 'duù go wò.»

27 Kòrònéliyò mâ gii a gí yaà gí, ndú gii 'bì nó, ta bà 'dè nje ta Piyétòrò kù ya tí gí mì ndâ 'duù tí nò mbe kili mí 'bá mì wó nò.

28 Ndú mâ gii yee mì ndâ 'duù tí nò gí, Piyétòrò gii 'dè có ji ndú máa, «Yo ta kpétí yo ò ni ngbárángà'i gí máa, à me dú gbí tàkìì mì ze tí ndâ Jùdèyà máa, 'bí 'duù tí Jùdèyà 'ví ònòkò tí wó ta ndâ 'duù ònó ta ọ ndú me ndâ Jùdèyà lá nó lá. Yí delè 'ví co wíri ya gí mì ndú lá. Káa, a Mbíri ká túbà ji ye ngbárángà'i éno máa, ye 'ví 'dè có éno máa, 'bí 'duù a zu 'duù nò lá, wàa ye delè 'ví nì <bètí> mítí 'duù lá.

29 Nìno a nderè có tí nò náa ye ọngì ta tí ye gítí bà gí gí ta é mì yo lá nó ká nò. Wélégí, yo tuu tú gí tàkò ye tacó yè?»

30 Káa Kòrònéliyò gii 'visì có ji Piyétòrò máa, «À kpónó bìndi có tí nò a sili ta'ò, ta ọ jí ká go ònó kpónó nò, ká go bà kì ọ, ye mâ gii zeke'ò, ye gii ò 'bí 'dakò kù ọ tíyò á kùro ye ta bongo kù tòngbàà tí wó.

31 Yí gii 'dè có ji ye máa, <Kòrònéliyò! Mbíri ò bà 'deke tí lo gí. Mbí wó delè kuu tí ndâ nambeè mì lo náa wò kù bàkà ji ndâ mbe yé nò.

32 À má éno, tuu 'duù kpónó gí Jópà, gí tàkò Sìmónè tí nó ta 'bí ré wó a Pìyétòrò nò. Yí kù dù á Jópà kà a i 'bá mì 'bí 'dakò ta ò wó delè káa Sìmónè tí mbe fuu kù, ta 'bá mì wó yí kàpá.»

33 Tacó éno, ye ngé gii tuu tú gí tàkò lo. Káa wò gii bàkà nambeè ji ye me gbolò ngé ma, wò gii gí gí. Ze kpónó kili mí kùro lo nó tacó bà 'di ña có ñinó Mbíri 'dè ji wò, máa wò 'ví gí gí bà 'dè ndí ji ze nò.»

Pìyétòrò 'dè có ji ndá 'duù 'bá mì Kòrònéliyò

34 Pìyétòrò bà-i-nò gii 'dè có ji ndá 'duù tí nó mbe kili mí 'bá mì Kòrònéliyò nò, máa, «Ye kpónó ò ni gí, máa, yúco a ñinó máa, Mbíri bàkà 'bè mí gbí òkò tí ndá 'duù lá.

35 'Duù má 'di có mì Mbíri gí, wàa yí 'ví dù tí 'duù ñinó jáá nó, ña wó tà kpétí má káa yè wè, Mbíri ngé kù li'vi yí go bà li'vi dó 'viì.

36 A dú káa yúco máa, Mbíri táánò tuu có mì wó a i ji ndá Ìzìrìyèlì, ta bà tuu Jézù tí Bìndi wó tí Mbíri gí bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù nìkì maa ji ndú. Jézù tí nó tí Bìndi-Mbíri, náa Mbíri táánò tuu yí nó a Mbe tí ndá 'duù 'dáá gí.

37 «Ye koṛo có máa, yo 'di có tí nó náa à kpónó-kpónó kò ta kò cee gbí to Jùdéyà léé gí, mbe 'bità tí 'do gbí to Gàliléyà á bìndi bà kò-kò mì Jòvànì ta có bà caka tí ndá 'duù nó gí.

38 Yo 'di có bà si Bèri mì wó tí Mbíri 'ví gí gí muu Jézù tí nó mbe gí 'do Názàrètì nò gí. Yo delè gii 'di có bà je wotí mì wó tí Mbíri ji yí gí. Yí táánò si sè to lá, kù nó ta bà bàkà ndá tó i, delè ta bà 'vala ndá 'duù ñinó náa Gba-vò-i zogo ndú gí nò, tacó Mbíri táánò kuu tàkò wó.

³⁹ Ze kpónó ta ndâ 'bí ka ye a ndâ mbe kû ma có ndâ i ñinó gbaànjé-gbaànjé náa yí táánò bàkà ta ndi 'bá mì ndâ Jùdèyà, ta ndâ i ñinó náa yí táánò bàkà mí Jèrùzàlémè nô. A ndú tí ndâ Jùdèyà táánò ká zi yí ta bà gbì yí mítí njèèkpè mû.

⁴⁰ Káa Mbíri giì te yí gí yaà ta sili ta'ò bìndi bà zi yí nò. Bìndi Mbíri giì si yí túbà tí wó cuki

⁴¹ ká ji ze tí ndâ 'duù tí nó mbe kû ma có tí wó náa Mbíri ruka ze sàà táánò gí nô. Ze táánò zò i ta ndú bìndi bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó nò gí.

⁴² Yí giì 'dè có ji ze máa, ze ma Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù. À delè ká yí ká giì 'dè có ji ze máa, ze 'dè có ji ndâ 'duù máa, Mbíri bàkà yì tí mbe waa có mì ndâ 'duù 'dáá gí gí, mbe waa có mì ndâ 'válá ta ndâ ku.

⁴³ Ndâ mbe 'dòkò có mí Mbíri 'dáá gí 'dè có ká gítí wó máa, Mbíri bà je à-cee-gí gítí ndâ vò i mì ndâ 'duù ñinó mbe ùnje gítí có mì Jézù gí nó ta rè mì Jézù.»

Bà caka tí ndâ kpédélé 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdèyà lá nô

⁴⁴ Káa si Piyétòrò kû 'dè có tí nò, Bèri-mì-Mbíri giì gi gí muu ndâ 'duù tí nó mbe kû 'di có mì wó nò.

⁴⁵ Nje ndâ Jùdèyà ñinó mbe ùnje gítí có mì Jézù gí, mbe ko Piyétòrò 'do Jópà nó, giì 'dèè gítí bà ñò bà bàkà nambeè mì Mbíri ji ndâ 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdèyà lá nó ta bà si Bèri mì wó tí Mbíri 'ví gi gí muu ndú delè gí.

⁴⁶ Tacó ndú ta o tí nò kù 'dè-kòcò, ta bà ùlù Mbírì, ta wotí mì Bèrì-mì-Mbírì. Piyétòrò bà-i-nò gii 'vee ndâ ka wó Jùdèyà máa,

⁴⁷ «Rè i mbe tii bà caka tí ndâ 'duù tí nó ta ngo kpónó 'ví dù a ña yè, lê náa Mbírì je Bèrì mì wó ji ndú 'vii ká 'vii ta ndoo tí ndâ Jùdèyà gî nó?»

⁴⁸ Tacó éno, yí gii 'dè có máa, à caka tí ndú ta rẹ̀ mì Jézù tí Bìndi-Mbírì.

Ndâ 'duù tí nó gii 'deke tí ndú ji Piyétòrò bìndi bà caka tí ndú nò, màa, yí dù ta sili gàà éno mì ndâ yì ta ndú.

11

Piyétòrò 'dè nderè bà ya yí gí 'bá mì Kòrònèliyò

¹ Ndâ tú mì Jézù ta ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí to Jùdèyà nó gii 'di có bà ùnje mì ndâ 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdèyà lá nó gítí có mì Jézù gî.

² Tacó éno, Piyétòrò mâ gii dele ndi wó gí Jèrùzàlémè, ndâ Jùdèyà ñinó gbí òkò tí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù, mbe zèè có gítí bà ya gí gbí gázà kácá-kácá nó gii 'vee gbí nje wó, máa,

³ «Wò wálá 'do nò bà wíri 'bá mí ña ndâ 'duù tí nó mbe ya gí gbí gázà lá nó? Wò 'do ndi lo nò bà toko 'bì yo ta ndú mí gbí gbèè ká'ì le?»

⁴ Káa Piyétòrò gii 'dè gbí i tí nó mbe me tí nó 'do ngé rẹ̀ngbó ngbàrángà'ì ji ndú éno máa,

⁵ «Ta 'bí o gbaànjé, si ye kù 'deke tí ye ji Mbírì gbí gbata Jópà, 'bí i gii bàkà ye goolá ye kù ri a riì nô. Bìndi ye gí ñò 'bí i go gbolò kpá-bòngo náa à dò gbí gí, bìndi à kù gii yuu 'do gbírì yà'bàa

énó gí to dê règbà tí ye tí bàndò tí nó náa ye kù ki tí ye to tí nò.

⁶ Ye mà gii zeke'o gbí i tí nò, ye gii ò ndâ kpíkpa'dà ña i mbe kù 'vala muu to tí nó léé gí kù gbí : ña yo tí ndâ kòtí nò, ta ndâ kòtí kàzà, ta ndâ i mbe kù ja gbí yì ndú có to, ta ndâ i mbe kù ò gù, ta ndâ i mbe kù o ta gbí pípìrì, 'dáá gí.

⁷ Bìndì ye gii 'di kòcò 'duù kù 'dè có ji ye éno máa, <Piyétòrò! Ziki ndâ i tí nò, wàa wò 'ví zò ndú!>

⁸ «Káa ye gii 'visì có ji 'duù tí nò éno máa, <Ngé gí lá, Mbe tí ye! Zu i jé ta 'bí ò gbaànjé di gbí nje ye lá.>

⁹ «Káa 'duù tí nò gii 'visì có ji ye 'do gbíri káká'i máa, <Si bà nì «zu i» mítí i ñinó náa Mbíri bàkà tí ngbàrángà i gí nó mí to.>

¹⁰ 'Duù tí nò 'dè có ji ye ta bà ta'ò, máa, ye zò ndâ i tí nò, káa ye gii biya ndâ có mì wó nò 'dáá gí. Ye mà gii zeke'o bìndì bà 'dè có mì wó nò ji ye, ye gii ò à ja ndi ndâ i tí nò, 'vóndó'dóó, ya tí gí gbíri gí.

¹¹ «Káa, si ye ká kuu gbí kùdù có tí nò, ye mà gii zeke'o, ye gii ò ndâ 'bí 'dakò ta'ò, náa à tuu ndú ji ye 'do gbí gbata Cèzàriyà kù ò tìyò á njekèjì ndùgù 'bá tí nó náa ye kuu dù tí nò.

¹² Bèri-mì-Mbíri bà-i-nò gii 'dè có ji ye máa, ye 'ví me kpìkì-kpìkì gítí bà ya ta ndú gí tà é tí nò lá. Tacó éno, ze gii ñè nó ta ndâ 'dakò tí nò, gii je ndâ ná'vìndí ye tí nó kuu ta bà muu ndú vò-nje gbaànjé nó, ya gí 'bá mì 'dakò tí nò mbe tuu ndâ 'duù gí tàkò ye nò.

¹³ Ze mà gii yee kà, 'dakò tí nò gii 'dè có ji ze máa, yì ò a basìlì mì Mbíri ká ò gí tà'i tàkò yì,

bìndi yí gii 'dè có ji yì máa, <Tuú 'duù gí Jópà gí tàkò Sìmonè tí nó ta 'bí rẹ wó a Piyétòrò nò,

¹⁴ wàa yí 'ví gí gí bà 'dè có mbe 'vala yo ta ndâ 'vii mì lo ji yo.>

¹⁵ «Káa ye mâ gii 'bità bà 'dè có ji ndú, ye gii ñò Bèri-mi-Mbíri kú gí 'do gbíri gí muu ndú, go bà gí yí gí muu ndoo táánò gbí kpédélé o nò.

¹⁶ Bìndi mbí ye gii 'va tí có tí nó náa Mbe tí ndoo táánò 'dè ji ndoo éno máa, <Jòvànì táánò kú caka tí ndâ 'duù ta ngo, káa àá bà gii caka tí yo ta Bèri-mi-Mbíri,> nò.

¹⁷ Káa Mbíri lê má bàkà ji ndú káa gbèe ña nambeè tí nó náa yí táánò bàkà ji ndoo gí tàkò bà ùnje mì ndoo gítí có mì Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbíri nó, ye a 'di, wàa a ye ká 'ví gii jòò ta gbí có ta Mbíri?»

¹⁸ Ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù mâ gii 'di có tí nó náa Piyétòrò 'visi ji ndú nò, ndú gii nè nje ndú gí tàkò có bà ñònòkò tí Piyétòrò ta ndâ 'duù ñinó mbe ya gí gbí gázà lá nó gí. Ndú bà-i-nò gii ùlù Mbíri máa, «Mbíri delè je muu ji ndâ 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó, tacó bà 'visi tí ndú 'do tí ndâ vò kpokèjì mì ndú gítí kpokèjì 'válá gí.»

Bà 'bità bà kili ndâ 'duù ta rẹ mì Jézù gbí gbata Àndiyóki

¹⁹ Ndâ 'bí mbe ùnje gítí có mì Jézù mbe 'vaaka ta gúku bà mèèkè'i tí ndú 'do Jèrùzàlémè ta o bà zi Isitéfànò nó, gii 'vèè ta ndi gbí ndâ to Fónésiyà ta Kípùrù, ta gbata Àndiyóki, kú ma có mì Jézù kpolo ma ká ji ndâ Jùdéyà.

20 Ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndú mbe gí 'do gbí ndâ to Kípùrù ta Sirínì gí gbí gbata Àndiyókì gii 'bità bà ma Banga-Ngú-Có mì Mbe tí ndoo tí Jézù jì ndâ 'duù ñìnó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó delè.

21 Mbe tí ndoo gii konì ndú gbí nètè mì ndú, bìndi ndâ 'duù me mbè gii 'visì muu ndú gítí kpokejì mì Mbe tí ndoo gí.

22 Có bà ùnje gítí có mì Jézù mì ndâ tende ña ndâ 'bí 'duù gbí gbata Àndiyókì mâ gii yee tí ndâ mbe kù kili ta rè mì Jézù gbí gbata Jèrùzàlémè, ndú gii tuu 'bí 'dakò 'do gbí òkò tí ndú ta rë wó a Bàrànábà ya tí gí Àndiyókì.

23 Bàrànábà mâ gii yee Àndiyókì, yí mâ gii ñò ña nambeè tí nó náa Mbíri bàkà jì ndâ 'duù kà nó, tàkòcò wó gii peteke gí. Yí bà-i-ò gii kpo-gbí-tà-tù ndú tí kpoò, máa, ndú 'dáá gí 'ví tee njembí ndú mítí Mbe tí ndoo tí kpoò.

24 Bàrànábà tí ñò náa ndâ mbe kili ta rè mì Jézù tuu yí jì ndâ 'duù Àndiyókì ñò a tó 'dakò náa Bèri-mì-Mbíri je wotí jì yí me gbolò ngé ndii gí, tí 'dakò mbe tee njembí wó 'dáá gí mítí Mbíri. Tacó éno, ndâ 'duù me mbè gii ùnje gítí có mì Mbe tí ndoo 'do gbí có mì wó.

25 Bàrànábà gii ñjè nó 'do Àndiyókì ya gí gbí gbata Tárásùsù gí bà pà bà tí Sàwùlè.

26 Yí mâ gii 'de yí gí, yí gii 'daka yí ya tí gí Àndiyókì. Bìndi ndú gii too ndoo gbaànjé ta yí mí mì ndâ mbe kù kili ta rè mì Jézù kà, kù ñibà i jì ndú.

À gii 'bità bà nì «Kìrisìtiyànò,» ta gbí éno máa, «ndâ bòò mì Bìndi-Mbíri,» mítí ndâ mbe tala có

mì Jézù nó a i gbí gbata Àndiyókì.

²⁷ Ta o tí nò náa ndâ Bàránábà ta Sàwúlè kuu tí gbí gbata Àndiyókì nò, ndâ 'bí mbe kù 'dè-kòcò ta wotí mì Bèri-mì-Mbíri gi gi 'do Jèrùzàlémè jí Àndiyókì.

²⁸ 'Bí 'duù 'do gbí òkò tí ndú gbaànjé ta rẹ wó a Àgábù gi a jí yaà, bìndi yí gi kò kò ji ndâ 'duù ta wotí mì Bèri-mì-Mbíri máa, vò go kèjì jí bà tè ndâ 'duù muu to tí nó 'dáá gî. (À dú káa yúcó, vò go gi tè to go có mì Àgábù nò gbí o mì Kíláwúdiyò tí ngáágbá gba mì ndâ Ròmánò.)

²⁹ Ndâ mbe tala có mì Jézù gbí gbata Àndiyókì mâ gi 'di có mì Àgábù nò, ndú gi eře gba có mì ndú gbaànjé máa, ndâ yí 'dáá gî gò i, káa à me éno máa ndâ 'duù 'dáá gî 'ví gò i 'vii ká 'vii nò lá. 'Duù 'ví gò káa bà wotí mì wó, wàa ndâ yí 'ví tuu ji ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù ñinó 'bá Jùdèyà nó, wàa ndú 'ví konì ta tí ndú.

³⁰ Ndú mâ gi yòò i-'bì ndú go có tí nò náa ndú toko nò cee gî, ndú gi tuu ta ndâ Bàránábà ta Sàwúlè ji ndâ kpo 'duù kùro ndâ mbe kù kili ta rẹ mì Jézù á Jèrùzàlémè.

12

Bà zèè Piyétòrò

¹ Ta o tí nò, Èródè, tí gbolò gba mì ndâ Jùdèyà, gi 'bità bà zèè ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndâ mbe kù kili ta rẹ mì Jézù ta kpo-'bilì.

² Yí da miři Jákòmò tí nó tí ná'vindí Jòvànì nó ta njà sizo.

³ Yí mà gii ònó éno máa, líkí i tí nò náa yí bàkà nò kuu tí ndá Jùdéya, yí gii co gbí ndò muu ònò ya gí bà zèè Piyétòrò delè.

⁴ Èródè zèè Piyétòrò a i ta o bà ci 'Dê-kô gbí tàkii mì ndá Jùdéya. Tacó éno, yí gii te yí mí gbí zàà, bìndi yí gii kaa ndá àsikèrì muu'bì-nje vô nje-vô gbaànjé tacó bà kpolo tí wó yee tí o bà cee o bà bàkà bà tàkii bà ci 'Dê-kô, má kózò gí, wàa yí 'ví gii yù gázá ji yí mì kùro ndá 'duù.

⁵ Káa ta o tí nò náa Piyétòrò kuu tí gbí zàà nò, ndá mbe kù kili ta rẹ̀ mì Jézù gii dù kù 'deke tí ndú ji Mbírì tacó tí wó ta njembí ndú gbaànjé.

Basìlì mì Mbírì njaanga Piyétòrò 'do gbí zàà

⁶ Káa ta bèbìlì kùro yé bà ònó ngbàngà mì Piyétòrò mì Èródè, Piyétòrò ta o tí nò tí rì ta ndá gínjírì tí wó sósò'ò, gbí òkò tí ndá àsikèrì sósò'ò mbe kù ù rẹ̀gbà tí wó, bìndi ndá 'bí gbí-gbì kù ù gbolò njekèji bà rì gí gbí zàà.

⁷ Ta bèbìlì tí nò, basìlì mì Mbírì gii rì gí tà'i gbí zàà tàkò Piyétòrò si yí tí rì, bìndi yí gii gbà Piyétòrò ta bà gbì yí gbí Ká wó pétékè'i éno. Piyétòrò mà gii gundiì 'do tí rì, yí gii ònó basìlì tí nò mbe gbà yí 'do tí rì nò kù rò tíyò gbí ngba'o tàkò ndú tà'i. Bìndi basìlì tí nò gii 'dè có ji Piyétòrò, máa, «A gí yaà! Ngo've tí lo!» Piyétòrò mà gii a gí yaà go có mì basìlì tí nò, ndá gínjírì tí nó kùtáá náa à ẹ̀re ta ndá 'bì wó nó gii dù káa kařaka gbí tí ndú 'do tí ndá 'bì wó ta kpéétí ndú gí.

⁸ Bìndi basìlì tí nò gii 'dè có ji yí máa, «Eře wú'dè mì lo gí, wàa wò 'ví yuu ndá tàrà mì lo.» Piyétòrò mà gii bàkà go có tí nò náa basìlì tí nò

'dè ji yí nò gî, basìlì tí nò káká'i gii 'dè có ji yí máa, «Paraka wòòkò bòngò mì lo náa wò kù yuu mí pí ndá bòngò nó mítí lo, wàa wò 'ví gí gí bà ɾu ndi ye.»

⁹ Piyétòrò bà-i-nò gii a gí yaà gí tàkò basìlì tí nò ká go 'duù mbe kù ɾi a ɾii nô.

¹⁰ Basìlì tí nò gii co ta Piyétòrò tí ndá bàndò bà dù ndá mbe kù kpolo tí njekèjì zàà sósò'ò, bìndi ndú mâ gii yee ta yí tí njekèjì ndùgù bà ɾi gí gbí gbata náa à bàkà 'do tí lii, njekèjì tí nò gii njaanga tí wó ji ndú ta kpéétí wó. Ndú gii ɾi gí gbí ndùgù. Ndú mâ gii nò yendi 'bí gbolò kpokèjì gbaànjé cee gî, basìlì tí nò gii dù káa gii 'do tí Piyétòrò go có seɾè nó gí.

¹¹ À gii dù ngbí nò a o bà gii da ɾo Piyétòrò. Muu wó mâ gii gí gí wó gí, yí gii 'bità bà 'dè có ta kpéétí wó, máa, «Ye kpónó ñò ni gí máa, ye kù ɾi me ɾii lá. A Mbíri ká tuu basìlì mì wó gí tí gí bà 'vala ye 'do 'bì Èródè, delè 'do gbí ndá ña ndá vò i tí nó náa ndá Jùdèyà táánò gbí-gbi kù ù bà bàkà ta ye nô.»

¹² Piyétòrò gii zèè kpokèjì jáá bìndi bà da ɾo wó nò, ya gí bàndò tí nó náa ndá 'duù mì Bìndi-Mbíri me mbè kili mítí kù 'deke tí ndú ji Mbíri tacó tí wó tí , a 'bá mì Màríyà tí nó tí nawu Jòvànì tí nó ta 'bí ɾè wó a Màrikò nô.

¹³ Yí mâ gii yee kà, yí gii 'de ndá 'duù a i tà'i. Yí mâ gii ku njekèjì, a 'bí 'vinì ta ɾè wó a Ródà, mbe kù bàkà nèté 'bá tí nò, ká gii gí tacó bà 'di có mì wó.

¹⁴ Ródà mâ gii 'di kòcò Piyétòrò ni gí, líkí'o gii bàkà yí tí ña ñinó náa yí gii dele ndi wó 'do tí

njekèjì mbálá-mbala si bà njaanga njekèjì mí to, ya gí bà 'dè có ji ndâ 'duù tí nó mbe kili mí tà'i nó máa, «Piyétòrò kù ọ̀rò tíyò tí njekèjì.»

¹⁵ Káa ndâ 'duù tí nó gii 'visì có ji yí máa, «A 'bí ọ̀a i ká gbí muu lo!» Káa Ródà gii aanga muu wó ká mító có Piyétòrò tí nó mì wó á mbe kù ọ̀rò tíyò á tí njekèjì nò. Ndâ 'duù tí nó bà-i-nò gii 'visì có ji Ródà gí tàkò i kpácà tí nó mì wó nò, máa, «Áá bá dù a vuuvuu Piyétòrò!»

¹⁶ Káa si ndâ 'duù tí nó kuu tí kponje ta Ródà, Piyétòrò kpòò kù ku njekèjì. Ndú má gii njaanga njekèjì, ndú gii ọ̀nò à kuu nó a Piyétòrò ká kù ọ̀rò tíyò á kùro ndú go seọ̀ nò.

¹⁷ Piyétòrò bà-i-nò gii bàkà 'bì wó ji ndú, máa, ndú dù ngbii. Ndú má gii dù ngbii á go có mì wó nò gí, yí gii 'dè gbí kpokèjì bà 'vala yí mì Mbe tí ndoo 'do gbí zàà, ji ndú. Bìndi yí gii ci ndú máa, «Yo 'vanda ndi ndâ có tí nó ji ndâ Jákòmò, ta sè ndâ 'bí ná'vindí ndoo.» Bìndi yí gii ndii 'do tí ndú ta bèbìlì tí nó ya gítí 'bí bàndò tende.

¹⁸ Yé má gii too gí, có gii ọ̀nòkò tí gbí òkò tí ndâ àsikèrì tí nó mbe kù ù njekèjì zàà ta bèbìlì bà zèè Piyétòrò nó tí cèè vò bà i. Ndú gii dù ta dú'o tí nó kù 'vee káa ọ̀rò ọ̀a i tí nó mbe 'de Piyétòrò nò.

¹⁹ Èròdè bà-i-nò gii pà bà tí Piyétòrò kpòò, bà 'de yí má gii kpò yí gí, yí gii kaa ndâ àsikèrì tí nó tí ndâ mbe kpòlò tí Piyétòrò si yí gbí zàà ta bèbìlì tí nó nó, yí má gii 'viiki gbí nje ndú cee gí nó, yí gii waa có ku mító ndú kùro bà ya yí ta 'bá 'do gbí to Jùdèyà gí Cèzàriyà.

Bà cì Èròdè

²⁰ Ta o tí nò, gbí òkò tí ndâ Èródè ta ndâ 'duù gbí gbata Tírò, ta ndâ 'duù gbí gbata Sìdónì, nìkì lá. Tacó éno, ndâ 'duù tí nò gii tuu ndâ 'bí 'duù mì ndú tacó bà ya gí bà peteke tàkòcò Èródè. À po tìrì tí kpó ta kù 'bilí! Tacó éno, ndâ 'duù tí nò mâ gii yee 'bá mì Èródè, ndú gii peteke kùro á tàkòcò Bilásitù, tí gbolò 'duù mbe kù kpolo tí ndâ i mì Èródè, má kózò gî, ndú bà gii yèè ta ndi ndú gítí bà peteke tàkòcò Èródè. Ndâ 'duù tí nò pà làyì gítí có tí nò gbí òkò tí ndú ta ndâ Èródè nò tacó ndâ 'duù 'bá mì ndú kù 'de i-zó-zò a i 'do gbí to mì Èródè.

²¹ Èródè bà-i-nò gii ci 'bí o mì wó, bìndi yí gii yuu bongo gba mì wó, bìndi yí gii ki tí wó pí jàlàmbà mì wó, kù 'dè ndâ có mì wó jì ndâ 'duù mì wó.

²² Káa, si Èródè kù 'dè ndâ có tí nò, ndâ 'duù gii dù kù wu gbí wó ta bà tò kù ta kòcò ndú ngéé gí yaà, máa, «À nó me 'duù ká kù 'dè có nó lá! A Mbírì ká kù 'dè có!»

²³ Mâ gii zeke'o, basilì mì Mbe tí ndoo gii gbì Èródè 'do pí jàlàmbà 'va mí to ká mí kùro ndâ 'duù tí nò, tacó yí te duù mítí Mbírì lá. Bìndi ndâ kìnì gii zò yí zì gí.

²⁴ Có mì Mbírì gii dù kù 'vala bìndi ku Èródè nò pètèkèè kù ya tí.

²⁵ Ndâ Bàrànába ta Sàwúlè mâ gii cee ta nètè mì ndú Jèrùzàlémè gí, ndú gii 'daka Jòvànì tí nó ta 'bí rẹ wó a Màrikò ta ndú ya tí gí Àndiyókì.

Bà ruka ndâ Bàrànábà ta Sàwúlè tí ndâ mbe ya gí bà ma có mì Jézù jì ndâ 'duù muu to kè'bì

¹ Ndâ mbe nìbà i ta ndâ mbe 'dè-kòcò ta wotí mì Bèrì-mì-Mbířì ta o tí nò gbí òkò tí ndâ mbe kù kili ta ɾè mì Jézù gbí gbata Àndiyókì a ndâ Bàrànábà, ta 'bí Sìmónè, náa a kù nì mítí wó a Bè-Sìmónè, ta Lúciyò tí nó mbe gí 'do gbí to Sírìnì nó, ta Mánàyèni tí nó náa ndú kpolo ta Èródè tí gbolò gba nó mí njewu gbaànjé nò, gii je Sàwúlè.

² Ta 'bí o gbaànjé si ndú kù kònò go ta bà 'deke tí ndú jì Mbířì, Bèrì-mì-Mbířì gii gí gí muu ndú, bìndi yí gii 'dè có jì ndú máa, «Yo mò ndâ Bàrànábà ta Sàwúlè 'do gbí òkò tí yo gí ndii, wàa ndú 'ví bàkà nètè tí nó náa ye tè'é tí ndú gítí nò.»

³ Ndú mâ gii kònò go, ta bà 'deke tí ndú jì Mbířì cee gí, ndú gii tee 'bì ndú mítí ndâ Bàrànábà ta Sàwúlè, ta bà 'deke tí ndú jì Mbířì, máa, yí 'ví je wotí jì ndú, bìndi ndú gii mò ndú 'do gbí òkò tí ndú jì Bèrì-mì-Mbířì.

Kpédélé bà ya ndâ Bàrànábà ta Sàwúlè gí bà ma có mì Jézù jì ndâ 'duù muu to kè'bì

⁴ Bèrì-mì-Mbířì gii tuu ndâ Bàrànábà ta Sàwúlè, máa, ndú ya gí bà bàkà nètè bà ma có mì Mbířì jì ndâ 'duù tí 'bí to mbe le mí gbí u ngo, náa à kù nì mítí a Kípùrù. Ndú bà-i-nò gii njè nó 'do Àndiyókì ya gí bà o gbâ 'do gbí gbata Sèlúsiyà tacó bà ya gí Kípùrù.

⁵ Ndú mâ gii yee Kípùrù gí, ndú gii co gí to 'do gbí gbâ á gbí gbata Sàlámì. Bìndi ndú gii dù kù nò ta bà ma có mì Jézù jì ndâ Jùdèyà ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndú gí bà ùlù Mbířì. (A Jòvànì Màrikò ta o tí nò ká kù konì ndú ta nètè.)

⁶ Ndâ Bàrànába ta Sàwúlè mà giì nò gbí Kípùrù waaka 'do Sàlámì jí gbí gbata Páfò, ndú giì 'de 'bí 'dakò mbe bàkà tí wó mbe bààcì, ta ẹ̀ wó a Bàràjézù, (náa à kù nì mítí wó gbí có Ìgìrígì a Èlímà, gbí máa, «mbe bààcì»),

⁷ tí 'duù gbí ngbàngà mì Sérégiyò Páwòlò tí gbolò 'duù mì ndâ 'duù Páfò, tí 'dakò mbe 'di gbí-o ngé cee gí. Sérégiyò Páwòlò bà-i-nò giì tè'é tí ndâ Bàrànába ta Sàwúlè, tacó wàa, yì 'ví 'di có mì Mbírì 'do mì ndú.

⁸ Káa có tí nò giì ya jí gbí muu Èlímà lá. Tacó é̀nò, yí giì jè ta bà pà kpokèjì bà volo gbí bà 'di ndâ có mì ndâ Bàrànába ta Sàwúlè á 'do tí Sérégiyò gí, tacó wàa, yí 'ví 'di có mì Jézù lá.

⁹ Bìndi Sàwúlè (náa ẹ̀ wó mì ndâ Ròmánò a Páwòlò) giì zeke gbí nji ọ̀ Èlímà ngbóó ta wotí mì Bèrì-mì-Mbírì, Ndâ i tí lo a 'vé̀ẹ̀ ta tírì.

¹⁰ Bìndi yí giì 'dè có jì yí, máa, «Ndí lo 'vii mì Sítánì! Wò a 'duù ̀nìnó ta go ndâ i ̀nìnó 'dáá gí jáá mbe kù toko ndâ 'duù ta Mbírì nó tí lo gbaànjé wálá. Wò bà si bà ̀nònòkò gbí kpokèjì yú có mì Mbe tí ndoo mí to ta o ngàyi?»

¹¹ Nò wélégí, wò kpónó kèjì jí bà ̀nò wotí mì Mbe tí ndoo mítí lo. Ọ̀ lo kpónó kèjì jí bà yoo gí. Wò bà ̀nò ̀rì tí nó á kuu yaà nó wálá ta làmbu O.»

À káa pọ́ó bà 'dè có tí nò mì Páwòlò, 'bí i giì te mí ọ̀ Èlímà tùrúwàa go 'dèngámbe nò, bìndi 'dí'di'o giì ja jí ọ̀ wó gí. Bìndi yí giì 'bità bà gbala to kù pà 'duù tacó bà ja yí.

¹² Sérégiyò Páwòlò mà giì ̀nò ̀nà i tí nò mbe bàkà tí nò, nje wó giì 'dèè gítí ̀nà có tí nó náa yí

'di ta rẹ Mbe tí ndoo nó gí. Tacó éno, yí gii ùnje gítí có mì Mbe tí ndoo gí.

Bà yee ndâ Páwòlò ta Bàrànáà gbí gbata Àndìyókì ñinó gbí to Pìsídiyà

¹³ Ndâ Páwòlò ta ndâ ka nó mì wó gii o gbâ 'do gbí gbata Páfò ya gí gbí gbata Pérégà á gbí to Pàfíliyà. Bìndi Jòvànì gii jee ndú mí bà-i-nò, yí gii dele ndi wó ya gí Jèrùzàlémè.

¹⁴ Ndâ Páwòlò ta sè ndâ 'bí ka wó mbe nó gii ndii 'do Pérégà ya gí gbí gbata Àndìyókì á gbí to Pìsídiyà. Ndú mâ gii yee kà gí, ndú gii kaa ya gí bàndò bà kili ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbírì ta 'bí ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdèyà, bìndi ndú gii kì tí ndú to.

¹⁵ À mâ gii 'deke có 'do gbí ndâ wáràgà mì Mòze, ta ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì, jì ndâ 'duù cee gí, ndâ kpo-kpò 'duù mbe kù bàkà nètè bàndò bà kili ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbírì gii tuu 'duù jì ndâ Páwòlò ta ndâ ka wó mbe nó, máa, «'Bí có bà 'dè jì ndâ 'duù tacó bà je wotí jì ndú má kuu mì yo, yo 'dè gí sè, ndâ ná'vindí ze.»

¹⁶ Páwòlò mâ gii 'di có tí nò, yí gii a gí yaà, bìndi yí gii bàkà 'bì wó jì ndâ 'duù, máa, ndú dù nghì. Ndâ 'duù mâ gii dù nghì go có mì wó nò gí, yí gii 'bità bà 'dè có jì ndú, máa, «Yo tí ndâ kòtí Ìzìrìyèlì, ta yo tí ndâ 'duù ñinó 'dáá gí mbe kù cì gúku tí Mbírì nó, yo sè tù yo!

¹⁷ Mbírì mì ndâ 'duù mì ndoo tí ndâ Ìzìrìyèlì dígísèè ɾuka ndâ ká gù ndoo, bìndi yí gii bàkà ndâ 'duù mì ndoo tí ndâ 'duù ñinó ta rẹ ndú a rẹ nó si ndú dígísèè kù 'vala 'bá mì ndâ tende 'duù

á Másìrì nò. Yí tí Mbírì gii tè kùro ndú ta wotí m̀ wó 'do Másìrì gí sè.

18 Yí gii kpolo tí ndú si ndú gbí kángáá nga ngoò ta i go ndoò zi'duù-só.

19 Yí tí Mbírì gii 'bu a ña ndâ 'duù vô-nje só á gbí to Kánàni, bìndi yí gii je to bìndi ndâ 'duù tí nò ji ndâ ká gù ndoo tí ñindi ndú,

20 ta i dê gítí ndoò zi'duù-vô ta bà nà'ô ta zi'duù-só-nje muu'bi pí (450).

«'Do bà-i-nò, Mbírì gii je ndâ ngáángbá 'dakò tí ndâ tí ndâ 'duù kùro ndú ji ndú yee tí o m̀ Sàmùwélé tí mbe 'dòkò có m̀ wó tí Mbírì.

21 Ndâ ká gù ndoo gii 'deke tí ndú ji Mbírì máa, yí je 'bí 'duù ji ndâ yí tí gbolò gba m̀ ndâ yí gbí o m̀ Sàmùwélé. Mbírì bà-i-nò gii je Sàwùlè, tí 'viì m̀ Kísì tí 'duù 'do gbí ña Bènjámínò, ji ndú tí gbolò gba m̀ ndú. Sàwùlè bàkà mí gbí gba a ndoò zi'duù-só,

22 bìndi Mbírì gii le bèrè 'do tí wó ji Dàvidè. Ǹnò a Dàvidè tí nó náa Mbírì 'dè có gítí wó éno máa, <A ye tí Mbírì ká cu 'bi ye mítí Dàvidè, tí 'viì m̀ Jési, á 'do gbí 'dóó có m̀ ye gbí njembí ye. Tacó ye ñò ni gí máa, yí a 'bí 'dakò náa yí bà bàkà go có m̀ ye gí>, nó ká nò.

23 Mbírì gii bàkà a Jézù, tí 'viì-gù Dàvidè, tí mbe 'vala ndâ 'duù á go cí m̀ wó náa yí tí Mbírì ci nò.

24 Jézù tí nó náa Jòvànì dígísèè kò-kò ta r̀ è wó ta o tí nó náa yí kù ma có ji ndâ Ìzìriyèlì 'dáá gí, máa, ndú 'visì muu ndú 'do tí ndâ vò kpokèjì m̀ ndú, wàa yí 'ví caka tí ndú, tacó wàa Mbírì 'ví je ta à-cee-gí gítí ndâ vò i m̀ ndú nò.

25 Kùro bà cee nètè mì Jòvànì mà giì dooko gî, yí giì kò kò ji ndâ 'duù máa, <Ye me ña có tí nó náa yo kù koṛo gbí muu yo nó lá. 'Duù tí nó kèjì gí tàkò ye nó a gbolò 'duù ñìnó náa à kpètí káa vòó bà dù tí mbe njaanga tàrà 'do tí kò wó, ye 'vii tí lá.>

26 «Có 'válá tí nó a i tacó tí ndoo, ndâ ná'vindí ye, tacó tí ndoo tí ndâ 'vii-gù Àbiráámò, ta ndâ 'duù ñìnó 'dáá gî ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá mbe kù cì gúku tí Mbírì nò.

27 Ña i tí nó táánò náa ndâ 'duù Jèrùzàlémè ta ndâ gba mì ndú bàkà nó, ndú kpètí má ñò ni lá, a i tacó wàa ngo nje ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì, náa à kù 'deke ta ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà ta o 'dáá gî gítí có bà zi Jézù nó, 'ví 'va tí gbí kùnga to lá.

28 Ndú táánò ñò ni ngbárángà'i gî, máa, nderè bà waa có ku mítí wó wálá, káa ndú giì neke ɾo ndú pítí-piti gî, bìndi ndú giì 'dè có ji Pílátò máa, yí si yí wàa à 'ví zi yí gî.

29 Ndú mà giì bàkà ta yí go ndâ có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà mì Mbírì sàà gî nó gî, ndú giì ja ku wó 'do tí njeèkpè mù ya tí gí gbí gùù.

30 Káa, Mbírì giì 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gî.

31 Yí giì tùbà tí wó bìndi bà 'vala ndi wó mì Mbírì 'do gbí muu'dú wó ñò ta bà me mbè ji ndâ 'duù tí nó mbe ko yí 'do Gàlilèyà gí tí gí Jèrùzàlémè á kùro bà zi yí nò. À kpónó a ndâ 'duù tí nó ká kù ma có tí wó ji ndâ Ìzìrìyèlì.

32 «Ze kpónó gí ji yo nó ta Banga-Ngú-Có, máa, Mbírì dígísèè cì ndâ ká gù ndoo gî,

33 káa yí gii tùbà a i ji ndoo tí ndâ 'viì-gù ndú éno máa, <Yâ-cí-ci kpili lá,> ta bà 'vala ndi Jézù 'do gbí muu'dú wó, á go có tí nó náa à cu mí gbí bà só cè gbí wáràgà mì ndâ Muu-cè éno máa, <Wò a 'viì mì ye,

ye wúnó gí tí Bu lo gî,> nô.

34 À má gítí bà 'vala ndi Jézù mì Mbírì 'do gbí muu'dú wó wàa yí 'ví cì ndi wó káká'i lá, ñìnò a i mbe bàkà tí go có tí nó náa a yí tí Mbírì táánò ká 'dè ta nje wó éno máa,

<Ye bà cù 'dóó 'dê ngo cù tí nó

náa ye táánò ci Dàvidè gítí nó mítí yo,> nô.

35 À gii cu káká'i mí gbí 'bí cè mì ndâ Muu-cè éno máa,

<Wò bà si bòò mì lo náa wò kaa yí mò gí mì lo gî nó

'ví zò to wálá.>

36 Káa Dàvidè táánò mâ gii bàkà nètè mì Mbírì si yí gbí wu wó cee gî, à gii bàkà bàndò ji yí mí mì ndú ta ndâ ká gù wó, bìndi yí gii zò to gî.

37 Káa 'Duù tí nó náa Mbírì táánò 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó nó zò to lá.

38 À má éno, có gbí muu ye ji yo éno máa, yo 'ví ñò ni éno máa, Mbírì táánò tuu a 'dakò tí nó tí Jézù nò, máa, yí gí gí bà ma có bà je à-cee-gí mì yí tí Mbírì gítí ndâ vò i mì yo ji yo, ndâ ná'vindí ye.

39 Áá táánò a yí ká njaanga miři ndâ 'duù ñìnó mbe ùnje gítí wó gî nó 'do gbí ndâ vò i tí nó 'dáá gí náa bà njaanga miři ndâ 'duù 'do gbí ndú kpò có mì Mòze gí nô.

40 À má éno, yo kpolo tí yo, má wálá, có tí nó náa ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì dígísèé 'dè éno máa,

41 <Yo tí ndâ mbe kû 'dè có ñónókó,
yo zeke'o jèlè yo gî,
wàa yo 'ví ñò serè,
wàa yo 'ví mii gî.

Tacó ye kû bàkà 'bí i gbí o mì yo,
náa yo táánò má 'di có i tí ñò a i 'do mì 'bí
'duù,
yo bà si có mì 'duù tí ñò ká tí cè tìrì.> nó, bà
'de yo.»

42 Páwòlò mâ gii 'dè có cee gî, ndâ 'duù gii ci
ndâ Páwòlò ta Bàránábà si ndú kû gii ñjè 'do
bàndò bà kili ndú gí bà ùlù Mbíri, máa, ndú 'ví
dele ndi ndú gí gí bà 'dè gbí ndi có tí ñò náa ndú
'dè ñò ji ndâ yì ta 'bí ri bà wotí gbí tàkii mì ndâ
Jùdéyà á bìndi ñìnò.

43 Ndâ 'duù mâ gii ñjè 'do bàndò bà kili ndú gî,
ndâ Jùdéyà me mbè, ta ndâ 'duù me mbè 'do tí
ndâ 'bí tende ña 'duù ñìnó mbe kaa tí ndú gí gbí
tàkii mì ndâ Jùdéyà ta ñjembí ndú gbaànjé gî nó,
gii ñò ñìndi ndú a i ta ndâ Páwòlò ta Bàránábà.
Ndâ Páwòlò ta Bàránábà gii kpo-gbí-tà-tù ndú
gbí ndâ ñje mì ndú ta ndú, máa, ndú 'ví tee
ñjembí ndú mítí nambeè tí nó náa Mbíri bàkà
ji ndú ñò.

44 Ndâ 'duù gii kaa 'do gbí gbata 'dáa gî ya gí bà
'di có mì Mbíri 'do mì ndâ Páwòlò ta Bàránábà
ta ri bà wotí gbí tàkii mì ndâ Jùdéyà tí nó náa
ndú ci ñò.

45 Ndâ Jùdéyà mâ gii ñò ndâ mbè 'duù tí ñò,
kii gii te ndú gítí bà 'dè zu có gítí Mbíri, ta bà go
'vére mítí ndâ có mì ndâ Páwòlò ta Bàránábà.

46 Ndâ Páwòlò ta Bàránábà bà-i-ñò gii 'dè có ta
gúku tí ndú gbaànjé wálá ji ndâ Jùdéyà gbí òkò

tí ndâ 'duù tí nò, máa, «Kpédélé ndâ 'duù náa ze bà ma có mì Mbírì jì ndú a yo tí ndâ Jùdéyà. Káa à lê má me tí éno gî, ze kpónó bà 'visì nje ze gí mì ndâ 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nô, sé náa yo biya bà 'di có mì ze gî, yo delè gii ñò tí yo 'vii tí ndâ mbe 'de 'vála ñinó mbe cee lá nó lá, nò.

⁴⁷ Tacó ñinó a có tí nó náa Mbe tí ndoo 'dè jì ze ta o tí nó náa yí táánò 'dè ta có tí nó máa, <Ye bàkà yo tí ngba'o kùro ndâ 'duù, tacó wàa, ndâ 'duù muu to tí nó 'dáá gî 'ví 'de ta 'vála> nó ká nô.»

⁴⁸ Ndâ 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó mà gii 'di có tí nó náa ndâ Páwòlò ta Bàránábà 'dè nò, tàkòcò ndú gii peteke ngé ndii gî. Ndú gii ùlù có mì Mbe tí ndoo nò. Bìndi ndâ 'duù ñinó náa Mbírì cu 'vála ñinó mbe cee lá nó mí gbí tú ndú gî nó gii ùnje gítí có mì Jézù gî.

⁴⁹ Ñinó a bà gii 'vèè có mì Mbe tí ndoo cee gbí wúngbó to tí nó 'dáá gî.

⁵⁰ Káa ndâ Jùdéyà gii ya yílílí gí gbí muu ndâ 'bí kpo-kpò ñii ñinó mbe kaa tí ndú gí gbí tàkii mì ndú tí ndâ Jùdéyà ta njembí ndú gbaanjé gí nó, ta ndâ 'bí kpo-kpò 'duù gbí gbata. Ndú gii volo muu ndú 'do tí ndâ Páwòlò ta Bàránábà gî. Bìndi ndâ kpo-kpò 'duù tí nó gii mòkò ndâ Páwòlò ta Bàránábà 'do gbí wúngbó to tí nó gî.

⁵¹ Ndâ Páwòlò ta Bàránábà bà-i-nò gii gbà njú to 'do tí kò ndú mítí ndâ mbe mòkò ndú nò. Bìndi ndú gii njè nó 'do gbí to tí nó ya gí gbí gbata Ìkóniyùmù.

⁵² Káa ndâ mbe tala có mì Jézù gii dù ta tàkòcò ndú pétékè'i, tacó Bèri-mì-Mbírì je wotí jì ndú

me gbolò.

14

Ndâ Páwòlò ta Bàrànábà gbí gbata Ìkóniyùmù

¹ Ndâ Páwòlò ta Bàrànábà mâ gii yee gbí gbata Ìkóniyùmù, ndú gii ya gí bàndò bà kili ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbírì á go ñinó náa ndú bàkà si ndú gbí gbata Àndiyókì nô. Ndú gii ma có mì Mbírì ji ndâ 'duù kà tí ña ñinó náa ndâ Jùdéyà ta ndâ Ìgìrígì me mbè gii ùnje gítí có mì Jézù gí.

² Káa ndâ 'bí Jùdéyà ñinó mbe biya bà ùnje gítí có mì Jézù gí nó gii volo muu ndâ 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó gítí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù.

³ Ndâ Páwòlò ta Bàrànábà gii dù kú ma có mì Mbe tí ndoo ji ndâ 'duù ta gúku tí ndú wálá ta kòndi o. Mbe tí ndoo delè gii je wotí bà bàkà ndâ serè ji ndâ Páwòlò ta Bàrànábà, tacó bà túbà ji ndâ 'duù máa, có tí nó náa ndú kú ma nó a có nambeè tí nó mì yì náa yì kú bàkà ji ndâ 'duù ta có tàkò wálá nô.

⁴ A 'bè ká gii dù gbí òkò tí ndâ 'duù gbí gbata ta o tí nó. Ndâ 'bí 'duù gii tè gí tàkò có mì ndâ Jùdéyà, bìndi ndâ 'bí gii ya a i gí tàkò có mì ndâ tú mì Jézù.

⁵ Ndâ 'bí Jùdéyà, gii je ndâ 'bí 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó, gii toko có ta ndâ kpo-kpò 'duù gbí gbata gítí bà bàkà gbínje ta ndâ tú mì Jézù, wàa à 'ví 'vaka ndú ta díí.

⁶⁻⁷ Ndâ tú mì Jézù mâ gii ò ndâ i kú gii bàkà có bà ya ta ndú gbí gbata Ìkóniyùmù ñikì lá, ndú gii fa ngèlè ya gí bà pà 'válá gí gbí to Lìkàyóniyà.

Ndú mâ giì yee Likàyóniyà, ndú giì dù kù nò ta bà ma Banga-Ngú-Có mì Jézù jì ndâ 'duù ta ndi tí ndâ 'bá dê-dê seè ndâ gbata Lísítàrà ta gbata Dérébì.

Ndâ Páwòlò ta Bàrànáà 'vala 'bí 'dakò mbe gbele've gi gbata Lísítàrà

⁸ Ta 'bí o gbaànjé si ndâ Páwòlò ta Bàrànáà kuu gbí gbata Lísítàrà, ndú giì 'de 'bí 'dakò jé mbe nò nó 'do tí bà jò yí mì nawu wó lá, tacó ndâ kpázà kò wó gbele've 'do ká gbí yí nawu wó.

⁹ Káa si 'dakò tí nò kù sè tù wó tí ndâ có tí nó náa Páwòlò kù ma nó, ndú giì 'deeke gbí nji ɾo ndú ta Páwòlò. Páwòlò giì nò ni 'do gbí nji ɾo 'dakò tí nò éno máa, yí 'vii tí 'duù nìnò náa à 'ví 'válá yí nó gí, tacó yí ùnje gítí có mì Jézù gí.

¹⁰ Páwòlò bà-i-nò giì 'dè có jì 'dakò tí nò ta kòcò wó ngára gí yaà, máa, «A gí yaà! Rò tíyò jáá!» 'Dakò tí nò bà-i-nò giì a gí yaà, bìndi yí giì 'bità bà nò nó.

¹¹ Ndâ mbè ndâ 'duù tí nò mbe nò i tí nò náa Páwòlò bàkà ta 'dakò tí nò mbe gbele've gí nò nó giì tò kù ta kòcò ndú ngéé gí yaà ta nje có mì ndú tí ndâ 'duù Likàyóniyà, máa, «A ndâ bààcì ká jì'vì tí ndú tí ndâ 'duù, bìndi ndú giì gí mì ndoo.»

¹² Ndú bà-i-nò giì gbì ɾè Zéyùsù, tí gbolò bààcì mì ndâ Ìgìrìgì, mí muu Bàrànáà. Bìndi ndú giì gbì ɾè Èrèmesi, tí muu có mì ndâ bààcì mì ndâ Ìgìrìgì, mí muu Páwòlò, tacó a yí ta o tí nò ká kù 'dè có.

¹³ Ndâ 'duù tí nó tí ndâ mbe kù bàkà i jì Zéyùsù, ta bàndò bà ci i jì yí ká dê seè gbata nó, giì gi

ta ndâ dì mò'dú ta ndâ 'vì mû gí njekèjì ndùgù gbata, tacó bà ci ndú ji ndâ Páwòlò ta Bàrànábà.

¹⁴ Ndâ Bàrànábà ta Páwòlò mâ gii 'di có ña i tí nò mbe kû bàkà tí mí njekèjì ndùgù nò, ndú gii yaka gbí ndâ bongo tí ndú gí, tacó bà tubà ji ndâ 'duù tí nò máa, go ña i tí nò náa à kû bàkà ta rẹ ndâ yì nò tí ndâ yì wálá. Bindi ndú gii oloko ta ngèlè co gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nò mbe tì bìnjì nò, ta bà tò kû ji ndâ 'duù tí nò mbe kû bàkà có bà waa mbelè ji ndú tí njekèjì ndùgù nò,

¹⁵ máa, «Yo kû bàkà ña i tí nò á tacó ye, ndâ 'dakò? Ze delè ngbá káa ndâ 'duù náa à jò ze ká go bà jò yo. Ze gí ta Banga-Ngú-Có ji yo, máa yo 'visì muu yo 'do tí bà ùlù ndâ i ñìnó ta gbí ndú wálá nó, gítí wu Mbíri tí nó tí mbe suu tàrì, ta to, ta ngo, ta ndâ i tí nó 'dáá gí gbí ndú nò.

¹⁶ Yí gbí ndâ ká o táánò si ndâ 'duù gbí ña ndú 'bá mì ndú kû bàkà go có mì ndú gbí muu ndú.

¹⁷ Kpètí ká éno, yí táánò si yo me sínò lá. Yí ta o 'dáá gí kû tubà tí wó, máa yì kuu tí, ta bà si ndâ 'bí tó i mì wó náa yí kû bàkà ndú nó ji yo: Yí kû tuu mù 'do tàrì ji yo; yí kû si ndâ i-zó-zò gbí njí mì yo kû uu ta o mì ndú; yí kû je i-zó-zò ji yo; yí delè kû peteke tàkòcò yo.»

¹⁸ Ndâ Páwòlò ta Bàrànábà gii bàkà a cèe ndi ndú tacó bà rò ndâ 'duù tí nò 'do tí bà waa mbelè ji ndú.

¹⁹ Ndâ 'bí Jùdéyà mâ gii gí 'do gbí ndâ gbata Àndiyókì ta Ìkóniyùmù gí gbí gbata Lísítàrà, ndú gii volo gbí òkò tí ndâ tú mì Jézù ta ndâ mbè ndâ 'duù tí nó gbí gbata Lísítàrà nó gí. Ndâ mbè 'duù tí nò gii njè gítí bà 'vaka Páwòlò ta díí. Ndú mâ

gii 'va yí 'dèè gî, ndú gii ja yí 'do gbí gbata gí sè, tacó ndú koṛo có máa, yí cì gî.

²⁰ Ndá mbe tala có mì Jézù gii tì yí 'dee gî. Yí mâ gii zere gî, yí gii a gí yaà 'do tísì, bìndi yí gii dele ndi wó ya gí gbí gbata.

Ndá Páwòlò ta Bàrànáà dele ndi ndú ya gí Àndiyókì

Ndá Páwòlò ta Bàrànáà gii njè nó 'do Lísítàrà ta yé bìndi ña i tí nó mbe 'de Páwòlò nó, ya gí gbí gbata Dérébì.

²¹ Ndú mâ gii ma Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù kà, ndâ 'duù me mbè gii ùnje gítí bà dù tí ndâ mbe tala có mì Jézù gî. 'Do bà-i-nò, ndú gii dele ndi ndú co gbí ndâ gbata Lísítàrà, ta Ìkóniyùmù, ta Àndiyókì tí nó gbí to Písídiyà nó,

²² kù je ngú wotí ji ndâ mbe tala có mì Jézù ta bà kpo-gbì-tà-tù ndú máa, «Yo zèè njembí yo, wàa yo 'ví tee njembí yo mítí Mbírì. Tacó ndoo bà kònò a sé'i á kùṛo bà dù ndoo tí ndâ bòò mì Mbírì.»

²³ Ndú mâ gii je ndâ kpo 'duù mí kùṛo ndâ 'duù ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndâ 'duù ta ɾè mì Jézù gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî, ndú gii 'deke tí ndú, ta bà kònò go tacó bà yù nambeè 'do mì Mbírì tí nó náa ndú kù tee njembí ndú mítí wó nó, máa, yí 'ví kpolo tí ndú.

²⁴ Ndá Páwòlò ta Bàrànáà gii ndii co gbí to Písídiyà ya gí gbí to Pàfíliyà.

²⁵ Ndú mâ gii cee ta bà ma có mì Mbírì ji ndâ 'duù gbí gbata Pérégà kà gî, ndú gii ya gí bà o gbâ 'do gbí gbata Àtálìyà.

²⁶ Bìndi ndú gii dele ndi ndú ya gí gbí gbata Àndiyókì, tí bàndò tí nó náa à ɾuka ndú ji Mbíri mítí nô.

²⁷ Ndâ Páwòlò ta Bàrànába mà gii yee Àndiyókì gî, ndú gii kili ndâ 'duù tí nó mbe kú kili ta ɾè mì Jézù nô, bìndi ndú gii 'vanda ndi ndâ i tí nó náa Mbíri bàkà ta ndú gbí nó mì ndú nó ji ndú. Ndú delè gii dità ɱa bà njaanga njekèji bà tee njembí ndâ 'duù ɱinó náa ɱa ndú me ndâ Jùdéya lá nó mítí Mbíri ji ndú.

²⁸ Ndú gii dù á mì ndú ta ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù bìndi bà dele ndú ta kôndi o.

15

Có ɱonòkò tí gbí òkò tí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù

¹ Ta o tí nó si ndâ Páwòlò ta Bàrànába kuu Àndiyókì nó, ndâ 'bí 'dakò 'do gbí to Jùdéya gii ya gí Àndiyókì kà. Ndú gii dù kú ɱibà i ji ndâ 'duù máa, «Yo má ya gí gbí gázâ go có mì Mòze lá, yo bà 'vala wálá.»

² Có tí nó náa ndâ 'dakò tí nó 'dè nó gii ya gí gbí muu ndâ Páwòlò ta Bàrànába lá. Ndú mà gii tò kponje ta ndú gítí kpòò, ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí gbata Àndiyókì ká gii jukì ndú ta bà ɾuka ndâ 'bí 'duù wàa ndú 'ví ya ta ndâ Páwòlò ta Bàrànába gí bà 'viiki gbí có tí nó ta ndâ tú mì Jézù, gii je ndâ 'bí kpo 'duù mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí gbata Jèrùzàlémè.

³ Ndâ mbe kú kili ta ɾè mì Jézù gbí gbata Àndiyókì 'dáá gî mà gii je nó ji ndâ Páwòlò ta Bàrànába, ta ndâ 'duù tí nó náa à ɾuka ndú ji

ndú nó gî, ndâ Páwòlò ta Bàrànába gii nò ta bà dítà bà ùnje gítí có mì Jézù mì ndâ 'duù ònó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó ji ndâ mbe tala có mì Jézù ta ndi gbí ndâ to Fónésiyà ta Sámáriyà. Líkí bà 'di có tí nò gii dù tí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí ndâ to tí nò ngé ndii gî.

⁴ Ndú mâ gii yee Jèrùzàlémè, ndâ tú mì Jézù ta ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù 'dáá gî, ta ndâ kpo-'duù-'bá gii te wíri mítí ndú ta banga tí . Bìndi Páwòlò bà-i-nò gii dítà ndâ i tí nó náa Mbíri bàkà ta ndú nó 'dáá gî ji ndú.

⁵ Káa ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò mbe ùnje gítí có mì Jézù náa ndú táánò sàa a ndâ mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà nó gii biya có tí nò gî. Ndú gii aanga cèe muu ndú máa, kózò tí ndâ 'duù tí nó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó 'ví ya gí gbí gázâ. Wàa, à delè 'ví nìbà ndâ có mì Mòze ji ndú.

⁶ Ndâ tú mì Jézù, ta ndâ kpo-'duù-'bá gii kili ta bà muu ndú, ndú mâ gii 'viiki gbí có tí nò kpòò,

⁷ Piyétòrò gii a gí yaà, bìndi yí gii 'dè có ji ndú màa, «Ndâ ná'vindí ye, yo ònò ni ngbárángà'i gî, máa, Mbíri táánò gbí ndâ kpédélé o cu 'bì wó a i mítí ye 'do gbí òkò tí yo, máa, ye 'ví dù tí mbe nìbà Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù tí nó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó, tacó wàa, ndú 'ví dù tí tí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù.

⁸ À má ta bà 'dè ta yúco, Mbíri tí nó tí mbe ònò ndâ có gbí njembí ndâ 'duù 'dáá gî nó túbà bà ùnje mì wó gítí ndâ 'duù ònó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó ta bà tuu Bèri mì wó tí Mbíri ji ndú, jé ká go ònó náa yí tí Mbíri táánò bàkà ji ndoo

nô.

⁹ Mbíri bàkà 'bè mí gbí òkò tí ndoo ta ndú lá. Bà tee njembí ndú mítí Mbíri si Mbíri 'ví si njembí ndú 'ví dù ngbárángà'i gí.

¹⁰ À má éno, ndoo tí ndá Jùdéya 'ví kú paa gbí ñinó kpónó a i ta bà kpolo tàkòcò Mbíri, náa ndoo má kú yòòngò bà te du kọri tí nó dígíséé mbe kpò ndá ká gù ndoo gí, delè mbe gii kpò ndoo gí nó, mí pààpì ndá mbe tala có mì Jézù wàà?

¹¹ Káa ndoo ùnje gí máa, àá táánò 'vala ndoo káa gbèe nambeè tí nò mì Mbe tí ndoo tí Jézù mbe 'vala ndú nò nô!»

¹² Piyétòrò mà gii 'dè có mì wó cee gí, ndá 'duù tí nó mbe kili nó gii dù ngbi-ngbii. Gbèe kòcò gii dù lá. Bìndi a ndá Páwòlò ta Bàránábà ká gii òtá ndá kpo-kpò i ta ndá serè tí nó náa Mbíri si ndú bàkà mí gbí òkò tí ndá 'duù ñinó ta ña ndú me ndá Jùdéya lá nô.

¹³ Ndá Páwòlò ta Bàránábà mà gii 'dè có mì ndú cee gí, Jákòmò gii 'dè có jì ndá 'duù, máa, «Yo sè tù yo gítí có mì ye nô, ndá ná'vindí ye!

¹⁴ Sìmonè 'dè gbí ña kpédélé kpokèjì bà kaa ndá 'duù mì Mbíri á gítí miři wó 'do gbí òkò tí ndá 'duù ñinó ta ña ndú me ndá Jùdéya lá nó gí.

¹⁵ Sìmonè 'vanda mí to nò ndírí a ndi kòcò ndá mbe 'dòkò có mì Mbíri náa à cu mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, Mbíri máa,

¹⁶ <Ye bà dele ndi ye gí bà bì ndi 'bá mì Dàvídè mbe 'va tí to gí nó gí yaà.

Ye kèjì gí bà 'viindi ndá i ñinó mbe ki'viki gí nô.

¹⁷ Bìndi sè ndá 'duù ñinó ta ña ndú me ndá Jùdéya lá,

mbe kaa tí ndú je gî nó,
bà giì pà bà tí Mbe tí ndoo.

18 Njìnò a kòcò Mbe tí ndoo,
tí mbe túbà ndâ i tí nò ji ndâ ká 'duù sàà
dígísèé.>

19 «À má éno, có gbí muu ye éno máa, ndoo
si bà pèè mbi ndâ 'duù njìnó ta ña ndú me ndâ
Jùdéyà lá, mbe 'visì tí ndú gí mì Mbírì gí nó mí
to.

20 Ndoo cu a wáràgà, wàa ndoo 'ví tuu ji ndú
éno máa, ndú gee tí ndú 'do tí ndâ i njìnó náa ndâ
vo-vò bààcì yuu 'bì ndú gí gbí ndú gí nò, ndú 'ví
gee tí ndú 'do tí bà bàkà bangbaya, ndú 'ví gee
tí ndú 'do tí bà zò ndâ ña yâ njìnó náa à tè mīrì
ndâ nò tí nò té-tè nò, ndú delè 'ví gee tí ndú 'do
tí ña ndâ mbelè 'dáá gí.

21 Tacó njìnò a ndâ i njìnó náa ndâ mbe ma có
mì Mòze ta o 'dáá gí táánò kù ma có gítí ndú ta
ndi gbí ndâ gbata 'dáá gí nó ká nò, à delè táánò
kù 'deke ji ndâ 'duù ta ndi tí ndâ bándò bà kili
ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbírì, ta ndâ rì bà wotí gbí
tàkì mì ndâ Jùdéyà 'dáá gí káa có gítí ndâ i tí nò
ta bà muu ndú nò.»

*Ndâ tú mì Jézù cu wáràgà ji ndâ 'duù njìnó ta
ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nò*

22 Ndâ tú mì Jézù, ta ndâ kpo 'duù kùro ndâ
mbe ùnje gítí có mì Jézù, giì toko có máa, ndâ
yì ruka ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndâ yì tí ndâ
mbe ùnje gítí có mì Jézù, wàa ndâ yì 'ví tuu ndú
ta ndâ Páwòlò ta Bàránábà ya tí gí Àndiyókì. Sè
ndâ mbe kù kili ta rè mì Jézù 'dáá gí mâ giì ùnje
gítí có tí nò gí, ndú giì cu 'bì ndú mítí ndâ 'dakò

sósò'ò tí ndâ wu 'dakò gbí òkò tí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí gbata Jèrùzàlémè. Rè 'bí 'duù gbí òkò tí ndú a Júdà ta 'bí rè wó a Bàràsábà, giì je Sìlívánò.

²³ Bìndi ndú giì cu wáràgà mí 'bì ndú, máa, ndú ya tí jì ndâ mbe kù kili ta rè mì Jézù gbí gbata Àndiyókì.

Có gbí wáràgà tí nò náa ndú cu nò éno máa, «Ze tí ndâ tú mì Jézù, ta ndâ kpo 'duù kùro ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù, tí ndâ ná'vindí yo, 'vee yo tí ndâ ná'vindí ze ñinó ta ña yo me ndâ Jùdéyà lá, náa à jò yo mí gbí ndâ to Àndiyókì, ta Síriyà, ta Sìlísìyà nó, gé ma.

²⁴ «Ze 'di có éno máa, ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ze ká ya gí bà mù njembí yo ta ndâ 'bí ña có mì ndú, bìndi ndú giì si yo kù koṛo có ká wi-wì. Ndú bàkà ña i tí nò me ta có 'do gbí nje ze lá.

²⁵ À má éno, ndòngbù kóṛó-koṛo có mì ze toko gbaànjé kpónó éno máa, ze bà cu 'bì mítí ndâ 'bí 'duù, wàa ze 'ví tuu ndú ta ndâ Bàrànába ta Páwòlò, tí ndâ 'duù tí nó náa ze kù te duù mítí ndú ta wotí tí,

²⁶ tí ndâ 'dakò mbe sì miṛi ndú 'dáá gí jì Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbíṛi gí nó, wàa ze 'ví tuu ndú ya tí jì yo.

²⁷ Ze kù tuu jì yo a ndâ Júdà ta Sìlívánò, tacó wàa yo 'ví 'di ta ndi gbèe có tí nò náa ze cu mí gbí wáràgà tí nò nó ta tù yo 'do gbí nje ndú.

²⁸ «Bèri-mi-Mbíṛi koṛo có ṛò éno máa, à 'ví te 'bí du i mbe ndii ndâ có tí nò mí muu yo lá. Ndòngbù bá koṛo có mì ze delè ká go ñindí Bèri-mi-Mbíṛi nó.

29 Cò tí nò máa, kózò tí yo 'ví gee tí yo 'do tí i-zó-zò náa a bàkà jì ndâ bààcì, ta mbelè, ta yâ ñìnó náa a tè miři nò tí nò té-tè, giì je bà bàkà bangbaya. Yo kiì'bà 'do tí ndâ i tí nò, wàa yo bà ya jáá gî. Yo dù ñikì maa.»

Ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí gbata Àndiyókì 'deke wáràgà mì ndâ tú mì Jézù

30 Ndâ 'duù tí nò náa ndâ tú mì Jézù tuu ndú nò mâ giì yee gbí gbata Àndiyókì, ndú giì kili ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù kà 'dáá gî, bìndi ndú giì je wáràgà tí nó náa à tuu ta ndú nó jì ndú.

31 Ndú mâ giì 'deke wáràgà tí nò, tàkòcò ndú 'dáá gî giì peteke ngé ndii gî, tacó ndâ có gbí wáràgà tí nò je bà wo woò jì ndú gî.

32 Ndâ Júdá ta Sìlìvànò só káa ndâ mbe 'dè-kòcò ta wotí mì Bèri-mì-Mbíri. Tacó éno, ndú giì 'dè có ta ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù ta kòndi o. Ndú giì yù ndú ngbóó tí ndâ 'dakò gî.

33 Ndú mâ giì bàkà làmbu kòndi o mí Àndiyókì gî, ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù kà giì je nó jì ndú ta pétékè tàkòcò ndú, bìndi ndú giì tuu ndi ndú ya tí jì ndâ 'duù tí nó mbe tuu ndú 'do Jèrùzàlémè nò.

34 Káa à giì ñikì tí Sìlìvànò a bà dù yí Àndiyókì.

35 Ndâ Páwòlò ta Bàrànába, giì je ndâ 'bí mbe ùnje gítí có mì Jézù me mbè, giì dù kù ñibà có mì Mbíri, delè kù ma có mì Mbíri jì ndâ 'duù gbí gbata Àndiyókì á bìndi bà dele ndi Júdá gí Jèrùzàlémè.

Bà njèè gbí òkò tí ndâ Páwòlò ta Bàrànába

³⁶ Ndâ Páwòlò ta Bàrànába mà gii bàkà làmbu sili bìndi bà ya Júda jí Jèrùzàlémè nò gî, ndú gii toko có máa, «Ndà ya jí bà gala ndâ ná'vindí ndoo gbí ndâ gbata tí nó náa ndà táánò ma có mì Mbe tí ndoo ta ndi gbí ndú nó gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî, wàa ndà 'ví ñò ta ngú ña ñinó náa à tí ndú kà nô.»

³⁷ À gbí muu Bàrànába ta o tí nò a có bà yuu Jòvànì tí nó ta 'bí rẹ wó a Mária kò nó mí gbí nó ta ndú.

³⁸ Káa có tí nò gii zò muu Páwòlò lá, tacó Jòvànì ta 'bí o sàà kùro 'visì tàmuu wó gítí ndú si ndú nje nètè gbí to Páfiliyà gî.

³⁹ Có Jòvànì Mária kò nò gii njèè gbí òkò tí ndâ Páwòlò ta Bàrànába bà-i-nò gî. Tacó éno, Bàrànába gii je Mária kò, bìndi ndú gii o gbâ ta yí ya jí gbí to Kípùrù.

⁴⁰ Páwòlò gii 'daka ta yí a Silivánò. Ndâ ná'vindí ndú mbe ùnje gítí có mì Jézù mà gii yù nambeè 'do mì Mbíri tacó tí ndú gî,

⁴¹ ndú gii zèè ñìndi ndú a kpokèjì tí nó mbe co gbí ndâ to Síriyà ta Silísiyà nó, kù nò ta bà je wotí ji ndâ mbe kù kili ta rẹ mì Jézù.

16

Páwòlò je Tímátéyò jí gbí nètè bà ma có mì Mbíri

¹ Páwòlò gii 'do Silísiyà ya jí Dérébì, yí gii 'do Dérébì ya jí Lísítàrà. Ta o tí nò, 'bí 'dakò tí mbe tala có mì Jézù, ta rẹ wó a Tímátéyò, náa nawu wó a jú Jùdéyà mbe ùnje gítí có mì Jézù gí káa bu wó a Ìgìrìgì, kuu ta 'bá Lísítàrà.

2 Tìmàtéyò tí nò a 'bí ña 'dakò náa ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí ndâ gbata Lísítàrà ta gbata Ìkóniyùmù 'dáá gí wu gbí wó ngé má.

3 Páwòlò bà-i-nò gii je Tìmàtéyò ya tí gí gbí gázâ, tacó wàa, yí 'ví dù tí ka nó mì yì. Páwòlò bàkà éno tacó ndâ 'duù gbí ndâ to tí nò 'dáá gí ò ni gí, máa, Tìmàtéyò ya gí gbí gázâ si yí gbí 'viì lá, tacó bu wó a Ìgìrìgì.

4 Ndâ Páwòlò ta Tìmàtéyò gii 'bità bà nò kú ma ndâ có tí nó náa ndâ tú mì Jézù, ta ndâ kpo 'duù mì ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù, 'dè 'do Jèrùzàlémè éno máa ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù 'ví bàkà go ndú nó, ta ndi gbí ndâ gbata núú kú ya tí .

5 Tacó éno, ndâ mbe kú kili ta rẹ̀ mì Jézù gii tee njembí ndú mítí Mbírì ta wotí tí ndii ñinó sàa kùro nó gí. Muu ndú delè gii àdì tókà'i.

Bèri-mì-Mbírì kpo-gbì-tà-tù ndâ Páwòlò ta ndâ ka nó mì wó

6 Ndâ Páwòlò ta ndâ ka wó mbe nó gii ndii có gbí ndâ to Fìrìjìyà ta Gàlátì ká ta nó, tacó Bèri-mì-Mbírì kpo-gbì-tà-tù ndú gí, máa, ndú 'ví ma có mì Mbírì mí gbí ndâ to Ásiyà gbí nó mì ndú nò lá.

7 À gbí muu ndú ta o tí nò a có bà ya gí gbí to Bèsìniyà, káa, ndú mâ gii dooko gí Mísiyà gí, Bèri-mì-Jézù gii biya ji ndú gí.

8 Ndú bà-i-nò gii ndii có Mísiyà ya gí gbí gbata Tòrówà.

9 Ta 'bí bèbilì gbaànjé si ndâ Páwòlò ta ndâ ka nó mì wó kuu gbí gbata Tòrówà, 'bí i gii gí gí muu Páwòlò go rìi nò. Yí gii ò 'bí 'dakò, tí 'duù

Mèsidóniyà rò tíyò kù 'deke tí wó jì yí éno máa,
«Yo ndii gí gí Mèsidóniyà, wàa yo 'ví konì ze.»

¹⁰ Rò Páwòlò mâ gii da bìndi i tí nò, ze ngé gii bàkà nó gí Mèsidóniyà, tacó ze gii òò ni ngbàrángà'i gí, máa, a Mbírì ká kù tè'é tí ze, máa, ze ya gí bà ma Banga-Ngú-Có jì ndâ 'duù kà.

Bà yee ndâ Páwòlò gbí gbata Fìlípì

¹¹ Ze bà-i-nò gii o gbâ 'do Tòrówà jáá ya gí Sàmòsirásì. Ze gii njè nó 'do Sàmòsirásì ta 'bí yé ya gí Nìpólìsì.

¹² Ze gii ya 'do bà-i-nò gí Fìlípì, tí gbolò gbata, delè tí kpóló-kpolo gbata gbí to Mèsidóniyà, náa à kù zogo a ngáángbá gba mì ndâ Rómánò. Ze mâ gii bàkà làmbu sili mí Fìlípì gí,

¹³ ze gii co 'do gbí ndùgù gbata ta 'bí ọ̀rì bà wotí gbí tàkùlì mì ndâ Jùdèyà gbaanjé ya gí yì ngo, tacó ze òò ni gí, máa, njìnò bà dù a bándò bà kili ndâ Jùdèyà tacó bà 'deke tí ndú jì Mbírì. Ze bà-i-nò gii kì tí ze to, bìndi ze gii nìbà có mì Mbírì jì ndâ 'bí nìi mbe kili mí kà.

¹⁴ 'Bí nìi gbaanjé 'do gbí òkò tí ndâ nìi tí nò, ta rẹ̀ wó a Lídiyà, mbe gí 'do gbí gbata Tiyàtírà, tí nìi mbe kù co tí kpokèjì mì Mbírì, ta nèté mì wó a bà mà bí-bi i bà moo bongo, mâ gii 'di ndâ có tí nò náa ze 'dè jì ndú nò, Mbírì gii je njembí bà ùnje gítí ndâ có tí nò náa Páwòlò 'dè nò jì yí.

¹⁵ À mâ gii caka tí ndú ta ndâ 'duù 'bá mì wó 'dáá gí gí, yí gii nanaka mítí ze, máa, ze ya gí bà dù a i 'bá mì yì, lê náa ze òò ni ta yúco gí, máa, yì tee njembí yì 'dáá mítí Mbírì gí nò.

Bà zèè ndâ Páwòlò ta Sìlivánò mí gbí zàà

16 Ta 'bí o gbaànjé si ze kù ya gí bàndò bà 'deke tí jì Mbírì, ze gii 'de 'bí 'vinî, tí i-gbì-kecì mì ndâ 'bí 'duù, ta bààcì gbí muu wó. Ndâ mbe tí 'vinî tí nò 'de i gbí bààcì tí nò gbí muu wó nò ngé ndii gî.

17 'Vinî tí nò mâ gii ò ze, yí gii 'bità bà ɾu ndi ze ta ndâ Páwòlò ta bà 'dè có ta kòcò wó ngéé gí yaà, máa, «Jìnó a ndâ bòò mì Mbírì tí nó mbe kù dù ngéé gbírì nó ká nó. Ndú gí tacó bà tùbà kpokèjì bà 'vala yo jì yo.»

18 Síí gbí ɾi bà tò ɲa kù tí nò mì 'vinî tí nò tàkò ze gii dù lá. Yí mâ gii bàkà kpòò, ta 'bí ɾi gbaànjé yí mâ gii gí gí tàkò ze ta ɲa i mì wó nò, njembí Páwòlò gii volo gítí wó gî. Páwòlò gii 'visì tí wó gí ndii, yí gii 'dè có jì bààcì tí nò á gbí muu 'vinî tí nò nò, máa, «Ye kù 'dè có jì wò ta ɾè mì Jézù tí Bìndi-Mbírì, máa, wò co 'do gbí muu 'vinî tí nò gî.» Káa, à káa póó bà 'dè có tí nò mì Páwòlò, bààcì tí nò gii co 'do gbí muu 'vinî tí nò gî.

19 Ndâ mbe tí 'vinî tí nò mâ gii ò ni éno máa, Páwòlò volo gbí bà 'de i mì ndâ yí 'do gbí wó gî, ndú gii zèè ndâ Páwòlò ta Silivánò, bìndi ndú gii kaa ndú ta bà gbùrùngà ndú kù ya tí gí gbí ngbàngà á bàndò 'véle.

20 Ndú mâ gii yee ta ndú kà gî, ndú gii kpì ngbàngà tí ndú jì ndâ gba éno máa, «Ndâ 'dakò tí nó kuu nó a ndâ Jùdéyà, káa ndú kù bàkà 'viya mí gbí gbata mì ndoo.

21 Ndú kù bàkà 'bí ɲa i mì ndú náa à me yúcó tacó tí ndâ bòò Rómà 'ví ùnje gítí nò lá. Bà ɾu ndi ɲa kpokèjì tí nò mì ndú nò delè me dú tacó tí ndoo tí ndâ bòò Rómà lá.»

²² Cò tí nò náa ndâ 'dakò tí nò 'dè nò giì volo njembí ndâ 'duù tí nò mbe tí mèè mí gbí ngbàngà ta o tí nò nò gítí ndâ Páwòlò ta Silivánò gí. Ndâ gba bà-i-nò giì yaka gbí ndâ bongo 'do tí ndâ Páwòlò ta Silivánò ta kpo tàkòcò gí. Bìndi ndú giì waa có mítí ndú, máa, à gbì ndú.

²³ À mâ giì gbì ndâ Páwòlò ta Silivánò go có mì ndâ gba nò tè gí, à giì kaa ndú nè mí gbí zàà. Bìndi ndâ gba giì 'dè có ji mbe ù njekèjì zàà máa, yí kpolo tí ndú tí kpoò.

²⁴ Mbe ù njekèjì zàà bà-i-nò giì kaa ndú ya tí ngéé gí tà'i ñinó ngé kùro kà nô. Yí mâ giì ẹre kò ndú gí, yí giì nè njekèjì gí tàkò ndú rítí gí.

Serè bà njaanga ndâ Páwòlò ta Silivánò 'do gbí zàà

²⁵ O mâ giì gbooko gí, ndâ Páwòlò ta Silivánò giì dù kù 'deke tí ndú, ta bà cu cè kù be ta ẹrè Mbírì, káa ndâ 'bí ka ndú náa ndú ta ndú gbí zàà nó giì dù ngbi-ngbì kù 'di ndâ i tí nò náa ndú kù me nò.

²⁶ Ndú giì gu káa ndii ta bà tanga tí mì to. Ndú mâ giì zeke'o, ndú giì nò ndâ njekèjì zàà 'dáá gí njaanga tí nga-ngàà gí. Ndâ ginjírì tí nó náa à ẹre ta ndâ kò ndâ 'duù gbí zàà nó giì karaka gbí tí kpátá-kpàtà, kpátá-kpàtà, 'do tí kò ndú gí.

²⁷ 'Duù tí nó mbe kù ù njekèjì zàà nó mâ giì gundiì 'do tí ẹrì, yí mâ giì nò ndâ njekèjì zàà 'dáá nga-ngàà, nga-ngàà, yí giì ja sìzò mì wó 'do gbí foko, tacó wàa, yì 'ví zi ta tí yì gí, tacó yí koṛo có éno máa, ndâ 'duù gbí zàà faka 'dáá mítí yì gí.

28 Káa Páwòlò mâ giì nò yí tí , yí giì tò kú ji yí ta kòcò wó ngéé jí yaà máa, «Zi tí lo lá! Ze 'dáá ta kábà muu ze kuu nô.»

29 'Dakò tí nò mâ giì 'di có tí nò náa Páwòlò 'dè ji yí nò, yí giì 'dè có máa, à òlò ngba wu. À mâ giì òlò ngba wu ji yí gî, yí giì co ta ngèlè ta gúku, kpùrù-kpùrù, ya jí bà 'va tí wó kùro ndâ Páwòlò ta Sìlivánò.

30 Yí giì kaa ndú 'do gbí zàà jí sè. Bìndi yí giì 'vee ndú máa, «Ye 'ví bàkà a ña yè, tacó waa ye 'ví 'vala tí , ndâ kpo 'duù?»

31 Káa ndú giì 'visì có ji yí éno máa, «Ûnje gítí có mì Mbe tí ndoo tí Jézù, wàa wò bà 'vala gî. Ndâ 'duù bá mì lo 'dáá gî delè bà 'vala gî.»

32 Ndâ Páwòlò ta Sìlivánò bà-i-nò giì 'bità bà ma có gítí Mbe tí ndoo ji ndâ 'dakò tí nò, ta ndâ 'viì mì wó, giì je ndâ 'duù 'bá mì wó 'dáá gî.

33 'Dakò tí nò bà-i-nò giì kaa ndâ Páwòlò ta Sìlivánò ká ta kpo-gbí'o tí nò, yí giì caka ɾo ndâ kà bà gbì ndú ta ndi tí kútí ndú nó gî.

Ndâ Páwòlò ta Sìlivánò delè ngé giì caka tí ndâ 'dakò tí nò ta ndâ 'viì mì wó 'dáá gî.

34 'Dakò tí nò giì kaa ndú ya tí jí 'bá mì wó, yí giì je i-zó-zò ji ndú. Líkí'o giì bàkà ndú ta ndâ 'duù 'bá mì wó 'dáá gî, tacó ndú 'visì muu ndú 'do tí ndâ tende kpokèjì gítí kpokèjì mì Mbírì gî.

35 Yé mâ giì too gî, ndâ kpo-kpò 'duù mbe kú waa có gbí ngbàngà giì tuu ndâ 'bí kùro ndâ àsikérì mbe kú kpolo tí ndâ 'duù gbí zàà ya tí ji 'duù tí nó gbí nèté ta o tí nò nó, máa, «Njaanga ndâ 'dakò tí nò gî.»

³⁶ 'Dakò tí nò mbe kù kpolo tí ndâ 'duù gbí zàà ta o tí nò nò gii ya jí mì Páwòlò, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, «Ndâ kpo-kpò 'duù mbe kù waa có gbí ngbàngà tuu tú gí tí éno máa, ye njaanga yo gí. À má éno, yo co gí sè, wàa yo 'ví ya nìkì maa.»

³⁷ Káa Páwòlò gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Ndâ gba máa yè? Ndú 'vee me gbí nje ze lá, káa ndú gii gbí ze tí ndâ 'viì-Rómà mí kùro ndâ 'duù 'dáá gí, bìndi ndú gii kaa ze mí gbí zàà, káa, ndú kpónó gii 'dè có éno máa, ndâ yí kù njaanga ze gbí dùde? 'Bí có go éno wálá! Si káa 'dóó ndú ká 'ví gí ta kò ndú, wàa ndú 'ví kaa ze gí sè.»

³⁸ Ndâ kùro ndâ àsikèrì tí nò mâ gii je ndi kòcò Páwòlò nò ya tí ji ndâ mbe waa có gbí ngbàngà, bà 'di có éno máa, ndâ Páwòlò ta Silivánò a ndâ 'viì-Rómà nò gii te a gúku mítí ndú.

³⁹ Ndú bà-i-nò gii ya jí mì ndâ Páwòlò ta Silivánò gbí zàà kà, bìndi ndú gii yì ndú ta bà 'deke tí ndú ji ndú, máa, ndú co gí sè 'do gbí zàà, wàa ndú 'ví nje nó 'do gbí gbata Filípì gí.

⁴⁰ Ndâ Páwòlò ta Silivánò gii co 'do gbí zàà ya jí 'bá mì Lídiyà. Ndú mâ gii ò ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù kà, ndú mâ gii 'dè ndâ có ònó mbe kù je wotí ji ndâ 'duù nó ji ndú gí, ndú gii nje nó 'do gbí gbata Filípì gí.

17

Ndâ Páwòlò ta Silivánò 'de kpo-se-muu gbí gbata Tèsalónikà

¹ Ndâ Páwòlò ta Silivánò gii 'bì nó 'do Filípì co gbí gbata Àfipólìsì, ndú gii co gbí gbata Àpòlóniyà kù ya jí gbí gbata Tèsalónikà, tí 'bí

gbata ta bàndò bà kili ndâ Jùdéyà tacó bà ùlù Mbírì kuu gbí .

² Ndú mâ gii yee gbí gbata Tèsalónikà gí, Páwòlò gii ya gí bàndò bà kili ndâ Jùdéyà tacó bà ùlù Mbírì, á go ña i mì wó náa yí kù bàkà ta o 'dáá gí nô. 'Do bìndi ñìnò, yí gii dù kù ya gí mì ndú á bàndò bà kili ndú tacó bà ùlù Mbírì ta ñi bà wotí gbí tàkìì mì ndú 'dáá gí ta síí gbí wálá 'vìlì ta'ô, kù 'viiki gbí ndâ có gbí wáràgà mì Mbírì ta ndú,

³ kù tù ta bà ji ndú 'do gbí wáràgà mì Mbírì éno máa, bà cì Bìndi-Mbírì, ta bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó a cèè ndâ kpóló-kpolo có.

⁴ Ndâ 'bí Jùdéyà, ta ndâ 'bí Ìgìrìgì ñìnó ta gúku Mbírì kuu tí ndú nó, gii je ndâ 'bí kpo-kpò ñi ñìnó náa ndâ có mì Páwòlò nò ya gí gbí muu ndú gí nó, gii tè gí tàkò có mì ndâ Páwòlò ta Sìlìvànò.

⁵ Káa ndâ 'bí Jùdéyà ñìnó mbe biya bà 'di ndâ có mì Páwòlò gí nó gii toko wotí ta ndâ vò 'duù ta ndi tí ndâ bàndò bà mà 'vèlè gbí gbata, bìndi ndú gii bàkà ndâ có mì Páwòlò nò tí tende có mbe pèè njembí ndâ 'duù gítí ndâ Páwòlò ta Sìlìvànò. Ndâ 'duù bà-i-nò gii 'bità bà bàkà wo 'do gbí gbata kù ya tí gítí bàndò bà dù ndâ Páwòlò ta Sìlìvànò á 'bá mì 'bí 'dakò ta rẹ wó a Jàsónì, tacó bà kaa ndú ya tí gí gbí ngbàngà.

⁶ Ndú mâ gii yee kà, ndú gii 'de 'bá káa ndâ Jàsónì ta ndâ 'bí ka wó mbe ùnje gítí có mì Bìndi-Mbírì, bìndi ndú gii woo ndú, ta bà gbùrùngà ndú, kù ya tí gí gbí ngbàngà gbí gbata, ta bà gbì 'bè muu ndú éno máa, «Ndâ 'dakò tí nó mbe kù jèlè to ta bà volo 'bá mì ndâ 'duù nó gí gí to nó gí! Ndú kpónó kuu 'bá mì Jàsónì.

⁷ Cò mí ngáángbá gba tí nó Rómà nó kpónó gbí tù ndú ká go cèè mòngò gbí tù bô. 'Bí ña ngú có mí ndú kpónó éno máa, 'bí ngú ngáángbá gba mí ndá yì ta rẹ wó a Jézù kuu tí .»

⁸ Cò tí nò náa ndá Jùdáyà 'dè nò gii volo njembí ndá 'duù gbí gbata, ta njembí ndá gba gí.

⁹ Tacó éno, ndá gba gii 'dè có ji ndá Jàsónì ta ndá ka wó náa a zèè ndú ta ndú nó, máa, ndú see tí ndú mí kùro ndá yì, máa, vò i bà bákà tí wálá, má kózò gí, wàa ndá yì 'ví gii si ndú 'ví ya gí 'bá mí ndú.

Ndá Páwòlò ta Sìlìvànò 'de ngú kpo-se-muu gbí gbata Bèréyà

¹⁰ Ndá mbe ùnje gítí có mí Jézù gbí gbata Tèsalónìkà gii tuu ndá Páwòlò ta Sìlìvànò ta 'dè'o, si o kù me yùkù-yùkù ta gbèè ɾi bà gbùrùngà ndú mí ndá 'duù nò, ya tí gí gbí gbata Bèréyà. Ndú má gii yee kà, ndú gii ndii ká ngé ya gí bàndò bà kili ndá Jùdáyà tacó bà ùlù Mbíɾì.

¹¹ Muu ndá Jùdáyà gbí gbata Bèréyà nìkì co tí muu ndá nambe ndú ñinó á gbí gbata Tèsalónìkà nó gí, tacó éno, ndú gii ùnje gítí có mí Bindi-Mbíɾì ká gálà. Ndú gii dù ta ɾi 'dáá gí kù 'viiki gbí có gbí wáràgà mí Mbíɾì, tacó bà ñò máa, yúco a yè wè.

¹² Ndá 'duù me mbè 'do gbí òkò tí ndá Jùdáyà, ta ndá Ìgìrìgì, gii je ndá 'bí kpo-kpò niì, gii ùnje gítí có mí Jézù gí.

¹³ Ndá Jùdáyà gbí gbata Tèsalónìkà má gii 'di có éno máa, Páwòlò kù ma có mí Mbíɾì ji ndá 'duù gbí gbata Bèréyà, ndú gii kaa ta 'viya ya gí

kà, tacó bà ònòkò muu ndâ 'duù, wàa ndú 'ví tanga i.

¹⁴ Ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí gbata Bèréyà má gii 'di gbí tiri 'viya mì ndú nò gí, ndú gii tuu Páwòlò ya tí gí yì ngo, si káa ndâ Sìlívànò ta Tímàtéyò mí ndii.

¹⁵ Ndâ mbe ko Páwòlò nò gii ya ta yí ngé yee gbí gbata Àtínà. Ta o tí nó náa ndú kú gii dele ndi ndú gí gbí gbata Bèréyà nó, Páwòlò gii ci ndú ji ndâ Sìlívànò ta Tímàtéyò, máa, ndú ngo've tí ndú ya gí tàkò yì.

Páwòlò gbí gbata Àtínà

¹⁶ Gbí ndâ o tí nò náa Páwòlò kú ù ta ndi ndâ Sìlívànò ta Tímàtéyò mí gbí gbata Àtínà nò, njembí wó ta o 'dáá gí kú pèè ká pèè ta zu bà ò ña bà te duù mì ndâ 'duù kà mítí ndâ 'bí ña sú bààcì mì ndú ta gbí ndú wálá.

¹⁷ Tacó éno, yí gii dù kú 'viiki gbí có mì Mbíri ta ri 'dáá gí ta ndâ Jùdéyà, gii je ndâ Ìgírígí ònó mbe kú cì gúku tí Mbíri nó á tí bàndò bà kili ndâ Jùdéyà tacó bà ùlù Mbíri. Yí káká'i gii pà me gbí òkò tí ndâ 'duù wàa ndâ yì 'ví 'viiki gbí có mì Mbíri ta yí a tí bàndò bà mà 'vélè mì ndâ 'duù á gbí gbata lá, síí gbí ri bà ya yí gí bàndò bà mà 'vélè gítí ña nèté tí nò delè gii dù lá.

¹⁸ Káa ndâ 'bí ña 'duù ònó gbí òkò tí ndú ta ña bà koṛo có mì ndú máa, «Ndòngbú 'válá ká muu to tí nô» nó, gii je ndâ mbe kú koṛo có máa, «I káa ndi 'bí Mbíri» nó, gii 'deeke kponje ta ndâ Páwòlò. Bìndi ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndú gii 'bità bà 'vee ndâ 'bí ka ndú máa, «Pèrègùù tí nò kpónó ò i tí nò náa yí kú 'dè có á gítí nò ni gí?»

Káa ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndú gii 'dè có ñìndi ndú éno máa, «Yí go 'duù ñìno mbe kú ma có mì ndâ 'bí ña tende bààcì nô.» Ndú 'dè ña có tí nò tacó Páwòlò ta o tí nò kú ma có a i gítí Jézù, ta có gítí bà 'vala ndi ndâ ku á 'do gbí muu'dú ndú.

¹⁹ Ndâ 'duù tí nò gii bala Páwòlò á bìndi bà tò kponje mì ndú nò ya tí gí kùro ndâ kpo 'duù mì ndú mbe kú kili mí pí gú Àrèyòpágùsù. Ndú mâ gii ye ta ndú pí gú kà gí, ndâ kpo 'duù mì ndú gii 'vee gbí nje Páwòlò máa, «Wò bà ni bà 'dè gbí ngú ña bà ñìbà i tí nó náa wò kùtàá kú 'dè có á gítí nó á jì ze gî?

²⁰ Ndâ 'bí có mì lo gbí tù ze á go ndâ có mì mbe 'dó-'do, káa go bà 'dì gbí ndú á kuu tí ze.»

²¹ I mbe me líkí tí ndâ 'duù tí nó náa à duu bú ndú mí Atínà nó, ta ndâ tende 'duù mbe kaa ta 'bá ya gí kà nó, a bà 'viiki gbí ngú có, gii je bà 'dì ngú có.

²² Tacó éno, Páwòlò gii a gí yaà, bìndi yí gii 'dè có jì ndâ 'duù tí nò mbe kili mí pí gú Àrèyòpágùsù nò, máa, «Yo ndâ 'duù Atínà! Ye ñò ta ọọ ye gí, máa, go bà bàkà i-mbíri tí yo ngé ndii gí.

²³ Ye 'dè có tí nò tacó gbí ndâ o tí nó náa ye kú jèlè ta to kú ñò ndâ bàndò bà bàkà i-mbíri mì yo nó, ye gii ñò 'bí bàndò bà ci i náa à cu i mítí éno máa, «Ñìno jì mbíri-tí-nó-náa-à-ñò-yí-ni-lá» nô. À ñìkì ma. À má ta bà 'dè có ta yúcó, mbíri tí nó náa yo kú bàkà i jì yí káa yo ñò yí ni lá nò, a Mbíri tí nó náa ye kú ma có tí wó nô.

²⁴ Mbíri tí nó tí mbe suu to tí nó, ta ndâ i gbí 'dáá gí nó, a Mbe tí tàrì. Yí me mbe 'vala ta 'bá

̀nìnó náa a 'duù ká gèè ta 'bì wó nó lá.

²⁵ 'Bí i delè mbe gboo 'do mì wó wàa à tí a 'duù ká 'ví gii bàkà ji yí nò wálá. Tacó a yí ká kù je 'válá, ta woò, ta ndâ i 'dáá gî ji ndâ 'duù 'dáá gî.

²⁶ Yí suu ndâ 'duù 'dáá gî á 'do tí gbèè 'dakò, máa, ndú 'ví 'vala cee muu to tí nó 'dáá gî. À káa 'dóó yí ká 'deke sili bà 'vala ndú, yí gii ka tí ta bàndò bà bì 'bá mì ndú á ji ndú.

²⁷ Yí bàkà éno tacó wàa ndâ ña ndâ 'duù 'dáá gî 'ví pà ta bà tí yí tí Mbíri, ndâ-'bî-lá, ndú má gbala to gbí sú ọ kpòò, ndú 'ví gbì mû-kóró mì ndú mítí yí tí Mbíri. Ta ndâ ña ̀nìnó 'dáá gî, Mbíri kù dù me me 'dú 'do tí 'bí 'duù gbaànjé gbí òkò tí ndoo lá.

²⁸ «À éno, á go có tí nó náa ndâ 'bí ká mbe cu wáràgà mì yo cu éno máa,

<Ndoò 'dáá gî kù 'vala ta ọ̀rè mì wó,

ndoo kù tanga tí ndoo ta ọ̀rè mì wó;

ndoo kù dù ta ọ̀rè mì wó,> nò.

Go có tí nó náa ndâ 'bí ká mbe cu wáràgà mì yo cu sàà gî, máa,

<Ndoò 'dáá gî a ndâ 'vii mì wó,> nò.

²⁹ À má éno, ndoo 'ví koọ có éno máa, Mbíri me i ̀nìnó náa a 'duù ká cee 'do tí dâ'bi, má wálá, 'do tí fádà, nò lá; yí delè me go duù náa a 'duù ká kuřu ta 'bì wó nò lá, náa ndoo lê a ndâ 'vii mì Mbíri nò.

³⁰ «Ta o tí nó táánò náa muu tí ndâ 'duù wálá nó, Mbíri táánò si ña i tí nó á tí có lá. Káa yí kpónó kù 'dè có ji ndâ 'duù gbaànjé-gbaànjé ta ndi tí ndâ bàndò 'dáá gî, máa, ndú 'visì muu ndú 'do tí ndâ vò kpokèjì,

³¹ tacó yí nì o bà waa có ta yúcó mítí ndâ 'duù muu to tí nó 'dáá gî gî. Yí je 'Duù tí nó á kèjì gí bà dù tí mbe waa có nó gî. Mbírì túbà tí 'Dakò tí nó náa yí je yí tí mbe gî gí bà waa có nó ta bà 'vala yí 'do gbí muu'dú wó mí koṛo ndâ 'duù 'dáá gî.»

³² Páwòlò mâ giì nì rẹ̀ bà 'vala ndi ku 'do gbí muu'dú wó, ndâ 'duù tí nó giì ba ta 'dì gî. Káa ndâ 'bí giì 'dè có jì yí máa, «Go bà 'di ndi có tí nó náa wò 'dè ta rẹ̀ bà 'vala ndi ndâ ku á 'do gbí muu'dú ndú nó kuu tí ze káká'i.»

³³ 'Do bà-i-nò, Páwòlò giì njẹ̀ nó 'do tí ndú gî.

³⁴ Káa ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndú mbe nanaka mítí Páwòlò giì gí tí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gî. À 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó mbe nanaka mítí Páwòlò nó a 'bí 'dakò ta rẹ̀ wó a Dìyòníziyò, tí gbolò 'duù gbí ngbàngà pí gú Àrèyòpágùsù, giì je 'bí niì ta rẹ̀ wó a Dàmàrisì.

18

Bà 'bità bà kili ndâ 'duù ta rẹ̀ mì Jézù gbí gbata Kòrìndì

¹ Páwòlò giì njẹ̀ nó bìndi bà 'dè có mì wó á jì ndâ 'duù pí gú Àrèyòpágùsù á gbí gbata Àtínà ya gí gbí gbata Kòrìndì.

² Yí mâ giì yee kà, yí giì 'de 'bí 'dakò tí Jùdèyà náa à jò yí mí gbí to Póndùsù ta rẹ̀ wó a Àkùyílà. Ndú gí ta niì mì wó Pìrisílà 'do Ítáliyà, tacó Kiláwúdiyò tí ngáángbá gba mì ndâ 'duù Ítáliyà mòkò ndâ Jùdèyà 'dáá gî 'do Rómà gî. Páwòlò bà-i-nò giì co wìrì ya gí mì ndú.

³ Yí mâ giì 'de ndú tí ndâ mbe cu kémà delè á go yí, yí giì dù á mì ndú ta ndú kù bàkà nèté toko gbaànjé.

⁴ Yí giì dù kù ya gí bà 'vii kí gbí có mì Mbíri ta ndâ 'duù kù jè ta bà 'visi muu ndâ Jùdéyà ta ndâ Ìgirígi 'do tí ndâ vò kpokèjì mì ndú gítí kpokèjì mì Bindi-Mbíri ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndâ 'duù tacó bà ùlù Mbíri ta ndâ ri bà wotí gbí tàkii mì ndâ Jùdéyà 'dáá gí.

⁵ Ndâ Silivánò ta Tìmàtéyò mâ giì yee 'do Mèsidóniyà gí, o mì Páwòlò giì dù kpolo ma ká gítí bà ma có mì Mbíri, kù 'dè có ji ndâ Jùdéyà ngbàrángà'i éno máa, Jézù a Bindi-Mbíri.

⁶ Ndâ Jùdéyà mâ giì 'bità bà jòò gbí có ta yí, ta bà go yí, yí giì gù gbí bongo tí wó mí kùro ndú, ta bà 'dè có ji ndú máa, «Có ku yo 'ví dù ká tí miyi yo. Ye 'do tí kpónó bà ya 'do mì yo gí mì ndâ 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdéyà lá nó ta ngbàrángà njembí ye.»

⁷ Páwòlò giì njè nó 'do bàndò bà kili ndâ Jùdéyà tacó bà ùlù Mbíri á bìnidi bà jòò gbí có mì ndú ta ndâ Jùdéyà nò ya gí 'bá mì 'bí 'dakò ta ña wó me Jùdéyà lá, ta rẹ wó a Títò Júsitò, tí mbe ùnje gítí có mì Jézù, ta 'bá mì wó ká dè ta bàndò bà kili ndâ Jùdéyà tacó bà ùlù Mbíri.

⁸ Kirísipù tí kùro ndâ 'duù á bàndò bà kili ndâ Jùdéyà tacó bà ùlù Mbíri, giì je ndâ 'viì mì wó, giì je ndâ 'duù me mbè gbí gbata Kòrìndi mbe 'di có mì Páwòlò, giì ùnje gítí có mì Mbe tí ndoo gí. Bìnidi à giì caka tí ndú gí.

⁹ Ta 'bí bèbìlì gbaànjé, Mbíri giì 'dè có ji Páwòlò gbí riì, máa, «Páwòlò, cì gúku bà 'dè có lá. Dù

ngbì lá.

¹⁰ Tacó ye kuu tàkò lo. À má éno, 'bí 'duù gbí gbata tí nó gbaànjé mbe tee 'bì wó mítí lo bà dù wálá. Tacó ndâ 'duù mì ye gbí gbata tí nó me mbè.»

¹¹ Páwòlò giù dù kù ma có mì Mbìrì á ji ndâ 'duù gbí gbata Kòrìndì á bìndi có tí nò náa Mbìrì 'dè ji yí gbí rìi nò ta ndoò gbaànjé ta pì vò-nje gbaànjé pí .

Ndâ Jùdéyà ya ta Páwòlò gí gbí ngbàngà

¹² Ta 'bí o gbaànjé, ndâ Jùdéyà giù toko có mì ndú gbaànjé gí. Bìndi ndú giù ya ta Páwòlò gí gbí ngbàngà kùro Gáliyò tí gbolò 'duù náa à tuu yí 'do Rómà, mbe kù zèè to Àkáyà á 'bá mì ndâ Ìgìrìgì.

¹³ Ndú bà-i-nò giù kpì ngbàngà tí wó ji Gáliyò máa, «Có mì ze ta 'dakò tí nó a ñìnò: Yí kù pèè ta bà ya gí gbí muu ndâ 'duù tacó bà solo nje ndú gítí bà bàkà i-Mbìrì gbí 'bí ña kpokèjì náa à me yí gbí tàkìi mì ndâ Jùdéyà lá.»

¹⁴ Káa Gáliyò giù 'visì có ji ndâ Jùdéyà á kùro bà 'visì có mì Páwòlò gí tàkò có mí ndú nò, máa, «Yo 'di có tí nò, ndí yo ndâ Jùdéyà: 'Dakò tí nó kùtàá má bàkà a 'bí i mbe lè gí, yí kùtàá má bàkà a 'bí ña gbolò vò i, ye kùtàá bà me kpìkì-kpìkì gítí bà tè gí tàkò có mì yo wálá.

¹⁵ Káa, à má ká gítí có ta nje sínò, ta có gítí ndâ rẹ ndâ 'bí ña 'duù mì yo, ta có gítí 'dóó tàkìi mì yo, yo 'dè ñìnò gbí 'dóó ña kpokèjì mì yo. Ye biya bà dù tí gba mbe waa có gítí ña ndâ có tí nò gí.»

¹⁶ Gáliyò mâ giù 'dè có tí nò ji ndâ Jùdéyà gí, yí giù mòkò ndú 'do gbí ngbàngà kùro wó gí.

17 Káa ndâ mbè 'duù tí nó mbe kaa ya gí bà 'di ngbàngà tí nó gù zèè 'bí 'dakò ta rè wó a Sòsítènè, tí kùro ndâ 'duù tí bàndò bà kili ndâ Jùdéyà tacó bà ùlù Mbírì. Ndú gù kili mítí 'dakò tí nó, bìndi ndú gù gbì yí ká mí gbí ngbàngà kùro Gáliyò nó. Káa Gáliyò gù 'vee bà tí ndú ta ndâ i mì ndú náa ndú kù me nó gbaànjé lá.

Páwòlò dele ndi wó gí gbí gbata Àndiyókì

18 Páwòlò gù bàkà bìndi bà ya ta yí mì ndâ Jùdéyà gí gbí ngbàngà nó káa 'dóó o, má kózò gí, yí bà gù 'dè có ji ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí gbata Kòrìndì, máa, ndú si yí 'ví ya gí gbí to Síriyà. Ndú bà-i-nò gù o gbâ ta ndâ Pìrisílà ta Àkùyílà, tí ndâ mbe ko yí. Páwòlò gù waa nje se muu wó kùro bà njè nó mì ndú 'do gbí gbata Kèngèréyè, tacó bà 'bità bà gee tí wó kùro bà ya yí gí bà ci i ji Mbírì á Jèrùzàlémè.

19 Ndú mâ gù yee gbí gbata Éfàsù, yí gù jee ndâ Pìrisílà ta Àkùyílà á mí bàndò, bìndi yí gù ya ta kpéetí wó gí bà 'viiki gbí có mì Mbírì ta ndâ Jùdéyà á tí bàndò bà kili ndú tacó bà ùlù Mbírì.

20 Káa si yí kù gù njè nó, ndâ Jùdéyà gù tii yí, máa, yí dù gàà gi. Káa yí gù ya gí gbí có mì ndú nó lá.

21 Ta kùro bà o gbâ mì wó 'do gbí gbata Éfàsù, yí gù ci ndâ 'duù kà, máa, «Ye bà dele ndi ye gi gí mì yo gí, náa Mbírì má ùnje gí nó.»

22 Páwòlò gù o gí to á 'do gbí gbâ á bìndi bà njè nó mì wó 'do gbí gbata Éfàsù á ká ngéé gbí gbata Cèzàríyà. Yí mâ gù ya gí bà 'vee ndâ mbe

kù kili ta ɾè mì Jézù á bà-i-nò gî, yí gii ndii ya gí gbí gbata Àndiyókì.

²³ Yí gii bàkà mí Àndiyókì káa làmbu sili, bìndi yí gii 'bì ndi nó mì wó co gbí ndâ to Gálátì, ta ndâ to Firíjyà, kù je wotí ji ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí ndâ to tí nò.

Bà 'de tí ndâ Àpólò ta ndâ Pìrìsílà ta Àkùyílà

²⁴ Ta o tí nò si ndâ Pìrìsílà ta Àkùyílà kuu gbí gbata Éfàsù nò, 'bí Jùdèyà ta ɾè wó a Àpólò, náa a jò yí mí gbí gbata Àlèsàndèrìyà, tí 'dakò mbe 'dè có, mbe 'di gbí ndâ có gbí wáràgà mì Mbírì ngbàrángà'i gî, gii ya gí Éfàsù.

²⁵ Àpólò ya gí Éfàsù tí 'dakò náa à yù yí ngbóó gbí kpokèjì mì Mbírì gî, ta cèrèrè bà nìbà có mì Mbírì ji ndâ 'duù ká tí wó, tí mbe kù ma có ta bà nìbà i gítí Jézù ta 'bí gbèe nji có mbe lè 'do gbí òkò tí ndâ có tí nò wálá, ji ndâ 'duù. Káa à caka tí wó ká ta ɲa bà caka tí ndâ 'duù mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù.

²⁶ Ndâ Pìrìsílà ta Àkùyílà mâ gii 'di kòcò Àpólò kù 'dè có ji ndâ 'duù ta gúku tí wó wálá á bàndò bà kili ndâ Jùdèyà tacó bà ùlù Mbírì, ndú gii 'daka yí ya tí gí 'bá mì ndú, bìndi ndú gii toɾo sè búlù 'do tí nètè mì wó ji yí ta bà nìbà sè ndâ 'bí i ɲinó náa à kuu tí gítí «Kpokèjì mì Bìndi-Mbírì» nó ji yí.

²⁷ Ta o tí nó náa Àpólò kù gii bàkà có bà di ngo ya gí gbí to Àkáyà nó, ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gbí gbata Éfàsù gii je wotí ji yí. Ndú gii cu wáràgà ji ndâ mbe tala có mì Jézù á Àkáyà, máa,

ndú 'ví te wiri mítí wó. Yí mâ giì ye Àkáyà, Mbírì giì bàkà nambeè ji yí, ta bà je wotí bà koni ndâ mbe kù kili ta rẹ̀ mì Jézù á kà ji yí túkà'i.

²⁸ Yí giì kpò nje ndâ Jùdèyà ta wotí ká tí, ta bà túbà ji ndú 'do gbí wáràgà mì Mbírì mí kùro ndâ 'duù 'dáá gî, máa, Jézù a Bìndi-Mbírì.

19

Ndâ mbe tala có mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù gbí gbata Éfàsù

¹ Páwòlò giì waa to co gú si Àpólò kuu gbí gbata Kòrìndì ya gí Éfàsù. Yí mâ giì yee kà, yí giì 'de ndâ 'bí mbe tala có mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù.

² Yí bà-i-nò giì 'vee ndú máa, «Bèri-mì-Mbírì táánò gí gí muu yo ta o bà ùnje mì yo gítí bà càkà tí yo nó gí?»

Káa ndâ 'duù tí nò giì 'visì có ji Páwòlò máa, «Jé lá. À jé táánò ngbá 'dè có ji ze éno máa, 'bí i ta rẹ̀ wó a Bèri-mì-Mbírì kuu tí nò lá.»

³ Páwòlò giì 'vee ndú káká'i máa, «Káa, áá táánò caka tí yo ée?»

Káa ndú giì 'visì có ji Páwòlò máa, «Áá táánò caka tí ze ká gbí ña kpokèjì bà caka tí ndâ 'duù mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù.»

⁴ Káa Páwòlò giì 'visì có ji ndú máa, «Ŋa bà caka tí ndâ 'duù mì Jòvànì táánò a i tacó tí ndâ 'duù ñinó mbe 'visì muu ndú 'do tí ndâ vò i mì ndú gí nò. Káa Jòvànì táánò ta o 'dáá gí kù 'dè có ji ndâ 'duù ta wotí tí ngé ma éno máa, ndú ùnje gítí có mì 'Duù tí nó á kèjì gí tàkò yì nò, 'Duù tí nó tí Jézù nò.»

⁵ Ndâ 'duù tí nò mâ gii 'di có tí nò náa Páwòlò 'dè ji ndú nò gî, áá gii caka tí ndú ta rẹ̀ mì Mbe tí ndoo gî.

⁶ Páwòlò mâ gii tee 'bì wó mí tí ndú, Bèri-mì-Mbíri gii gí gí muu ndú. Ndú bà-i-nò gii 'bità bà 'dè có gbí ndâ 'bí tende ọ̀ nje có, ta bà 'dè-kòcò ta wotí mì Bèri-mì-Mbíri.

⁷ Muu ndâ 'duù tí nò ta o tí nò 'dáá gí go ndâ 'dakò muu 'bì-nje só.

Bà 'bità bà kili ndâ 'duù ta rẹ̀ mì Jézù gbí gbata Éfàsù

⁸ Bìndi Páwòlò gii ya gí bàndò bà kili ndâ Jùdèyà tacó bà ùlù Mbíri. Yí gii cì pì ta'ò mí kà kù 'viiki gbí ndâ có, ta bà yìi ndâ 'duù, tacó wàa ndú 'ví ọ̀ ta Mbíri ni tí gba, ta bà 'dè có ta gúku tí wó wálá.

⁹ Káa, ndâ 'bí mbe ngbútù mbe biya bà 'di có mì Páwòlò gí mâ gii 'bità bà 'dè vò có gítí «Kpokèjì tí nò» mí kùro ndâ 'duù tí nó mbe kili mí bàndò bà kili ndâ Jùdèyà tacó bà ùlù Mbíri nó, Páwòlò gii kaa ndâ 'duù ọ̀nó ta go bà 'di có mì wó tí ndú nó, bìndi ndú gii dù kù ya ta ndú gí bà 'viiki gbí ndâ có ta ọ̀ 'dáá gí mí tà'i bà nìbà i mì 'bí 'dakò ta rẹ̀ wó a Tirànúsù.

¹⁰ Ndâ Páwòlò ta ndâ mbe tala có mì wó bàkà a ndoo sósò'ò mí gbí nètè bà 'viiki gbí có gítí «Kpokèjì tí nò» ta ndâ 'duù, bìndi ndâ 'duù Ásiyà 'dáá gí, ndâ Jùdèyà ta ndâ Ìgìrìgì, gii 'di có mì Mbe tí ndoo gí.

Ndâ 'bí Jùdèyà tí ndâ mbe kù ko ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù

11 Mbírì gii je wotí ji Páwòlò me gbolò tacó bà bàkà ndâ kpo-kpò serè

12 tí ña ñìnó náa, à kpétí gbí ndâ o tí nò má je káa vòó zì bongo nètè mì wó ya tí ji mbe nò'o, nò'o tí nó ngé kù cee 'do tí wó gí. À delè má je ya tí ji 'duù ñìnó ta i ká gbí muu wó nó, i tí nó ngé kù nje nó 'do gbí muu 'duù tí nó gí.

13 Ndâ 'bí Jùdèyà ta nètè mì ndú a bà nò jèlè to kù ko ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù bà-i-nò gii tala bà ko ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù ta rẹ̀ mì Mbe tí ndoo Jézù. Ndú kù bàkà éno ta bà 'dè có ji ndâ i-gbí-muu ndâ 'duù máa, «Ye kù 'dè có ji yo ta rẹ̀ mì Jézù tí nó náa Páwòlò kù ma có mì wó nó éno máa, yo co 'do gbí muu 'duù tí nó gí.»

14 Ndâ 'bí 'duù vô-nje só 'do gbí òkò tí ndâ mbe kù me ña i tí nó ta o tí nó a ndâ 'viì mì 'bí Kùro ndâ bu-Mbírì mì ndâ Jùdèyà, ta rẹ̀ wó á Sévà.

15 Ta 'bí o gbaànjé, ndú mâ gii 'dè ña có tí nó á ji i-gbí-muu 'bí 'dakò, i tí nó gii 'vee ndú máa, «Ye ñò Jézù ni 'do sàà gí. Ye delè gii ñò Páwòlò ni gí. Káa yo, yo a ndâ 'di?»

16 Ndú mâ gii zeke'o, ndú gii ñò 'dakò tí nó ta i-gbí-muu wó nó langa ya gítí ndú ta 'bí ña wotí náa ndú jé ñò sàà kùro lá. Yí gii nje gbí ndú 'do 'bá ta só, ta gbí-gbì kà mítí ndú.

17 Ndâ Jùdèyà ta ndâ Ìgìrìgì gbí gbata Éfàsù 'dáá gí gii 'di tàwo ña i tí nó mbe bàkà tí nó gí. Tàwo ña i tí nó gii te mítí ndú a gúku tí ña ñìnó náa ndú 'dáá gí gii 'bità bà te duù mítí Mbe tí ndoo Jézù.

18 Ndâ 'bí 'duù ñìnó gbí òkò tí ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù, ta ká nètè mì ndú a bà volo bà i

ta yeè nó gii yù gbí ndâ i-yeè tí nó náa ndú sàà kù bàkà nó 'dáá gí sè gí.

¹⁹ Ndâ 'bí ña 'duù ñinó mbe kù zò i sàà 'do a i gbí bà bàkà ndâ i-kó'dú nó gii kaa ndâ wáràgà-kó'dú mì ndú náa ndú sè 'dáá gí ta ñjì fádà álifi zi'duù-só-ñje muu'bì (50,000), ndú gii doo ta wu mí kùro ndâ 'duù 'dáá gí.

²⁰ Có mì Mbe tí ndoo gii dù kù 'vèè gbí ña kpokèjì tí nò ta wotí ká tí .

Ndâ kóró-koro có mì Páwòlò

²¹ Bà ndâ có mì ndâ mbe ko ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù nò mâ gii da gí, Páwòlò gii koro có bà dele ndi wó gí Jèrùzàlémè co tí kpokèjì tí nó mbe co Mèsidóniyà, bìndi gii co Àkáyà, nò. À gbí muu wó ta o tí nò a có éno máa, yì má ya gí Jèrùzàlémè gí, yì 'ví gii ya gí Rómà delè.

²² Tacó éno, yí gii tuu ndâ 'bí mbe koni yí sósò'ò, ndâ Tìmatéyò ta Èrásitù, ya tí gí kùro Mèsidóniyà si yí mí Ásiyà.

Ndâ mbe cee fádà pù wo gbí gbata Éfàsù

²³ Ta o tí nò si Páwòlò kù bàkà có gítí nó nò, wo gii tanga tí gítí «Kpokèjì mì Bìndi-Mbíri» gbí gbata Éfàsù.

²⁴ 'Bí 'dakò tí mbe du fádà ta rẹ wó a Dìmítiri, mbe kù 'de i me gbolò 'do gbí nètè bà gbì ndâ 'bá 'do tí fádà jì bààcì mì ndú ta rẹ wó gbí có Làtìni a Dìyànà, káa á gbí ñje có mì ndâ 'duù Éfàsù a Àrìtémìsì,

²⁵ gii kili ndâ mbe nètè mì wó, ta ndâ 'bí ka wó mbe kù 'de i 'do gbí nètè bà du fádà 'dáá gí. Bìndi yí gii 'dè có jì ndú máa, «Ndâ 'dakò! Yo

̀nò ni gí máa, ndoo kú 'de i a i 'do gbí nèté tí nó mì ndoo nò.

²⁶ Ye koꝛo có máa, yo kpónó ̀nò ta ̀ro yo gí, yo delè 'di ta t̀u yo gí, máa, 'dakò tí nó ta ̀rè wó a Páwòlò nó kuu kpéké'vé tàkò bà 'visì muu ndâ 'duù me mbè, ta bà 'dè có ji ndú máa, ndâ i ̀nìno náa ndâ 'duù bàkà ta 'bì ndú bìndi ndú gù 'dè có máa ndâ i tí nò a Mbíri nó, me Mbíri ngé gí lá. Yí kú 'dè ̀na có mì wó nò me ká gbí gbata Éfàsù cuki lá. Sè to ji yí tí gbí to Ásiyà 'dáa gí kpónó káa sè.

²⁷ Káa có tí nò bà volo me káa ̀rè nèté tí nó mì ndoo nó cuki lá. Ndâ 'duù bà si 'bá mì Àrìtémìsì, tí nìi tí nó tí bààcì mì ndoo nó, tí có wálá, 'do ká kuu gbí có tí nò náa yo kú 'di tíri-tíri nò. À delè wúnò káa gbèe có tí nò ká bà zì nje bà wu ̀rè nìi tí nò tí bààcì mì ndoo, náa ndâ 'duù gbí to Ásiyà 'dáa gí, ta ndâ 'duù muu to tí nó 'dáa gí, kú tègàrà ̀rè wó nò.»

²⁸ Có tí nò náa Dìmítìrì 'dè nò gù volo njembí ndâ 'duù gítí Páwòlò gí. Ndú 'dáa gí gù ̀rè-̀rè kú dòmùù, máa, «Àrìtémìsì mì ndâ 'duù Éfàsù a gbolò bààcì!»

²⁹ Ndâ 'duù gbí gbata 'dáa gí gù 'bità bà pìi wo, bìndi ndâ mbè ndâ 'duù tí nò gù kaa ta ngèlè ̀rùkù-̀rùkù, ta bà gbàmà ndâ 'bí 'dakò tí ndâ ka nó mì Páwòlò sósò'ò, ndâ Gáyù ta Àrìsitárikù, tí ndâ 'duù Mèsidóniyà, ya tí gí gbí ngbàngà.

³⁰ À gù dù gbí muu Páwòlò ta o tí nò a có bà ya gí mì ndâ 'duù tí nò mbe kaa ya gí gbí ngbàngà nò, káa ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gù biya ji yí gí.

31 Ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndâ kpo-kpò 'duù mì ndâ 'duù Ásiyà gbí gbata gii tuu tú ji yí máa, yí yuu miri wó mí gbí wú ta bà ya jí gbí ngbàngà lá.

32 Ndâ 'duù gii dù kú pìi káa kú maa éno jí kà. Ndú gii ò 'dóo i tí nó mbe kú bàkà tí nó lá. Ndâ 'duù me mbè gbí òkò tí ndú delè gii ò i tí nó mbe kili ndú nó ni lá.

33 Ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndú gii kaa nderè bà kili ndú nó a i mítí 'bí 'dakò ta rẹ wó a Àlèsándòrò, tacó ndâ Jùdéyà ta o tí nó te yí tí kùro wo tí nó. Àlèsándòrò bà-i-nò gii miyà 'bì wó ji ndâ 'duù, máa ndú dù ngbii, tacó wàa, yí 'ví 'dè có ji ndú, káa, à gii kpò tí gí,

34 tacó ndâ 'duù mâ gii ò Àlèsándòrò ni tí Jùdéyà gí, ndú gii 'bità ndi bà tò kú ta kòcò ndú toko gbaànjé ta kòndi , máa, «Àrìtémìsì mì ndâ 'duù Éfàsù a gbolò bààcì! Àrìtémìsì mì ndâ 'duù Éfàsù a gbolò bààcì!»

35 'Bí gbolò 'duù mì ndâ 'duù gbí gbata gii jè kpòò, yí mâ gii rọ ndâ 'duù 'do tí kú gí, yí gii 'dè có ji ndú máa, «Yo ndâ 'viì Éfàsù! 'Dóo rẹ 'duù tí nó mbe ò ni éno máa, gbata tí nó tí Éfàsù nó me bándò bà kpolo tí 'bá mì bààcì tí nó tí Àrìtémìsì nó lá nó a 'di? A 'di ká 'dè có ji yo éno máa, Éfàsù me bándò bà kpolo tí bààcì tí nó mbe 'va tí to á 'do gbíri nó lá?

36 Njínó a ndâ i njínó náa 'bí 'duù gbaànjé bà 'boo ndú wálá nó ká nó. À má éno, nderè bà volo njembí yo kpónó wálá, nderè bà gu tí yo gítí bà bàkà 'bí ò i nó delè wálá.

³⁷ Káa ndâ 'dakò tí nó náa yo kaa ndú á gí tí gí nó nó gàà 'bí i 'do tí nì tí nó tí bààcì mì yo nó ta vò 'bì gbaànjé lá. Ndú delè 'dè zu có á gítí wó gbaànjé lá.

³⁸ «Káa à má mì ndâ Dìmítìrì ta ndâ ka wó muu-tàwu a có ta 'bí 'duù, o bà kili ndâ gba kuu tí . Ndâ kpo-kpò 'duù delè kuu tí . Si ndú 'ví ya ta có mì ndú nó gí gbí ngbàngà.

³⁹ Káa à má mì yo a 'bí có, yo 'ví ya ta có mì yo nó á gí kùro ndâ kpo 'duù tí nó mbe kù kili cóó-cóó nò.

⁴⁰ Bà go ndoo máa, ndoo a ndâ mbe wo gítí ndâ i tí nó mbe bàkà tí kpónó nó bà dù me kpo có lá. Tacó nderè bà bàkà ndú mì ndoo 'dáá gí wálá. À delè mì ndoo me yúcó tacó bà kili ndoo kpónó nó lá.»

⁴¹ Gbolò 'duù tí nó mâ gii cee ta có mì wó gí, yí gii nje ndâ 'duù tí nó mbe kili mí gbí ngbàngà nó gí.

20

Bà nje nó mì Páwòlò á 'do gbí gbata Éfàsù

¹ Bà wo tí nó mâ gii da 'do muu ndâ 'duù gbí gbata Éfàsù gí, Páwòlò gii tuu tú gí tàkò ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù. Yí mâ gii kpo-gbì-tà-tù ndú cee gí, yí gii nì, «Yo 'ví dù á ndì,» á jì ndú, bìndi yí gii zèè kpokèjì Mèsidóniyà.

² Yí gii nó ta bà kpo-gbì-tà-tù ndâ mbe ùnje gítí có mì Jézù gítí ndâ i me mbè ta ndi tí ndâ to tí nó náa yí kù co ta tí ndú nó,

³ yee ká ngé 'bá Ìgìrìgì. Yí gii bàkà mí 'bá Ìgìrìgì a pì ta'ò. Ta o tí nó náa yí kù gii bàkà có

bà o gbâ, wàa yì 'ví ya gí gbí to Síriyà nó, yí gii 'di có éno máa, ndâ Jùdéyà gò mbu mítí kpokèjì jì yì gí. Tacó éno, yí gii 'visì muu wó gí, máa, yì bà dele ndi yì co tí kpokèjì Mèsidóniyà.

⁴ Ndâ mbe ko yí gbí nó tí nò ta o tí nò a ndâ Sùpàtèrè tí 'viì mì Pírù ta 'bá mì ndú gbí gbata Bèréyà, gii je ndâ Àrìsitàrikù ta Sèkúndù ta 'bá mì ndú Tèsalónikà, gii je Gáyù tí mbe gí 'do Dérébì, gii je Tìmatéyò, gii je ndâ Tìkíkùsù ta Tòròfímù ta 'bá mì ndú gbí to Ásiyà.

⁵ Ndâ 'duù tí nò náa à 'deke ndú ta bà muu ndú nò gii ya gí bà ùndi ze á kùro mí gbí gbata Tòrówà.

⁶ Ze nìndi ze gii 'bì nó tacó bà ya gí tàkò ndú 'do Fílípì a i bìndi o bà ci 'Dê-kò gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà. Ze gii 'de tí ze ta ndú gbí gbata Tòrówà ta sili vô á bìndi bà njè nó mì ze. Bìndi ze gii bàkà sili vô ta nje sósò'ò ta ndú mí kà.

Páwòlò 'vala 'bí 'viì-'dakò gbí gbata Tòrówà

⁷ Ze gii kili tacó bà zò i-cí-ci ta 'dê'o bìndi rì bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà. Páwòlò ta o tí nò 'viindi tí wó gítí bà njè nó 'do gbí gbata Tòrówà ta yé bìndi o tí nò gí. Tacó éno, yí gii 'dè có jì ndâ 'duù ngé yee tí kpo-gbí'o.

⁸ À òlò jì ze ta o tí nò a ndâ njewu á mí gbí soro.

⁹ Káa si Páwòlò kù 'dè có jì ndâ 'duù nó, 'bí 'viì-'dakò ta rè wó a Èwùtíkù mbe ki tí wó to á tí sùbákì gii dù kù tù rì. Yí má gii yeeke ta rì ngé volo gí, yí gii ndo 'do yaà kà gbàràsà to. Ndâ 'duù gii njè 'do yaà gí to. Ndú má gii 'banga 'viì-'dakò tí nò gí yaà, ndú gii 'de yí cì gí.

10 Páwòlò bà-i-nò gii mò tí wó gí to muu ku 'vii tí nò, yí gii kunduu yí mí njembí wó, bìn̄di yí gii 'dè có ji ndá 'duù máa, «Gbí nderè bà cì gúku mì yo wálá. Yí a wu wó.»

11 Páwòlò gii dele ndi wó ya gí gbí soro yaà. Yí mâ gii zò i-cí-ci gî, ndú gii 'dè yé ngé too wàyí ta ndá 'duù gî, bìn̄di yí bà gii njè nó.

12 Ndá 'duù gii 'daka 'vii-'dakò tí nò náa Páwòlò 'vala yí nò ya tí gí 'bá tí wu wó ta pétékè tàkòcò ndú.

Bà ya ze 'do Tòrówà gí Mìlétù

13 Ze gii o gbâ 'do Tòrówà kù ya gí bà ùndi Páwòlò mí Àsòsì kùro, wàa ze 'ví te yí a i 'do kà, á go có tí nó náa yí 'dè ji ze nô, tacó à gbí muu wó ta o tí nò a có bà ya gí Àsòsì ta kò wó.

14 Ze mâ gii 'de tí ze ta ndú Àsòsì go có mì wó nò gî, ze gii o gbâ ta ndú 'do kà ya tí gí Mìlénì.

15 Ze gii tèrì ɾo ngo á bìn̄di bà njè nó mì ze 'do Mìlénì gbaànjé, bìn̄di ze gii dù gbí gbâ á tìto ngo kè'bí kù zeke Kiyósi, tí 'bí to mbe le mí gbí u ngo. Ze káká'i gii tèrì á bìn̄di bà ò Kiyósi mì ze nò gbaànjé, bìn̄di ze gii yee Sàmósi, tí 'bí to káká'i mbe le mí gbí u ngo. Ze gii ɾò tìyò bìn̄di bà ndii Sàmósi a i Tàròjìliyùmù. Ze gii bàkà káká'i káa sili gbaànjé 'do Tàròjìliyùmù kù ya gí Mìlétù.

16 Páwòlò ta o tí nò ɛɛ muu wó gî, maa, ze 'ví ndii có Éfàsù ká ta nó, tacó go bà volo gbí o nó á mí gbí to Ásiyà tí wó wálá. Tacó à gbí muu wó ta o tí nò kpolo ma a có bà yee Jèrùzàlémè ta sili zi'duù-só-nje muu'bi bìn̄di bà ci ngú cù gbí tàkii mì ndá Jùdèyà, náa 'bí i má 'de yì kpokèjì lá nò.

Páwòlò nì «Dùú ndì» jì ndâ kpo-'duù-'bá Éfàsù

17 Páwòlò gii tuu 'duù jì ndâ kpo-'duù-'bá ñinó mbe kù kili ta ɾè mì Jézù gbí gbata Éfàsù nó éno máa, ndú gí gí bà 'de yí gbí gbata Milétù.

18 Ndú mâ gii gí gí tà é mì wó gí, yí gii 'dè có jì ndú máa, «Yo ñò ña cè bà 'vala ndò mì ye ni 'do tí kpédélé ɾi tí nó táánò náa ye 'dò ta kò ye mí gbí òkò tí yo gbí to Ásiyà nó yee gbí ɾi tí nó wúnó nó gí.

19 Ye bàkà nètè mì Mbe tí ndoo ta bà si tí ye tí i lá, ta ndâ sé'i gbí njembí ye, ta ndâ i mbe kù ñonòkò muu ye 'do tí gbí ndâ o tí nó náa ndâ Jùdéyà táánò kù ɛɾe ta gba có mì ndú tà bèngii gítí bà toɾo nje ye ta to nô.

20 Ye jé ta gbèe ɾi me kpìkì-kpìkì gítí bà 'dè có jì yo gítí 'bí ña i ñinó náa yo bà 'de gbí a i nó lá. Ye ta o 'dáá gí kù ñibà i jì yo mí kùro ndâ 'duù 'dáá gí. Ye delè kù nò ta bà ñibà i jì yo 'do tí 'bá, ya gítí 'bá.

21 Ye kù 'dè có jì ndâ Jùdéyà, ta ndâ Ìgírìgì, ta sè ndâ 'bí 'duù ñinó náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nó éno máa, ndú 'visì muu ndú 'do tí ndâ vò kpokèjì mì ndú á gítí kpokèjì mì Mbíɾì, wàa ndú delè 'ví tee njembí ndú mítí Mbe tí ndoo tí Jézù.

22 «Yo kpónó kù ñò nó a tàmuu ye kù ya gí Jèrùzàlémè nô. Ye 'di a có mì Bèri-mì-Mbíɾì náa ye kù ya tí nô. Ye ñò ni lá, máa a ña yè ká bà 'de ye kà wè,

23 káa có káa ñinó máa, ye má yee gbí gbata ñinó, Bèri-mì-Mbíɾì kù ci ye ngbárángà'i éno máa, ndâ 'duù Jèrùzàlémè kù ùndi ye tacó bà te ye mí gbí zàà, wàa ndâ yì 'ví mèèkè'i tí ye.

24 Káa 'bí rẹ̀ i náa ye bà dù kù ta ọ̀rì mí tí me bà tí muu có gítí bà 'vala ye muu to tí nó nò lá. Kpóló-kpolo có mì ye kpónó a có gítí bà cee ta nèté tí nó, tí nèté bà ma Banga-Ngú-Có gítí nambeè mì Mbírì náa Mbe tí ndoo tí Jézù táánò je jì ye, máa, ye bàkà nò.

25 «Ye ọ̀nò nì gí máa, 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí yo tí ndá 'duù tí nó náa ye táánò kù nò ta bà ma có gítí ngú ọ̀nà kpokèjì bà bàkà nambeè mì Mbírì ta ndá 'duù jì yo nó bà ọ̀nò gbí ọ̀nà ye káká'ì wálá.

26 Káa, à káa Mbírì ká bà ọ̀nò ọ̀nà bà ngbaṣanga njembí ye á gítí yo.

27 Tacó ye jé ta 'bí gbèe ọ̀rì ngùù 'bí có ọ̀nò náa a tí mì Mbírì nó 'do tí yo lá.

28 «Yo kpolo tí 'dóó mọ̀rì yo, wàa yo delè 'ví kpolo tí ndá 'duù tí nó náa Bẹ̀rì-mì-Mbírì kaa yo tí ndá mbe kpolo tí ndú nò. Yo kpolo tí ndá 'duù mì Mbírì, tí ndá mbe kù kili ta rẹ̀ mì Jézù, náa yí tí Jézù sù tàkò ndú ta 'dóó mbelè wó nò.

29 Ye ọ̀nò nì gí máa, ye má ya gí, ndá gbù kàzà tí ndá gbôwó kẹ̀jì gítí yo ta vò i. Ndú kẹ̀jì gí bà 'bu ọ̀nà yo ta ndá 'duù tí nó náa yo kù kpolo tí ndú nó kpú gí.

30 'Bí o wúnò ká kẹ̀jì náa ndá 'bí 'duù á 'do gbí òkò tí yo bà oloko kù 'dè 'véřè, tacó wàa ndá 'duù 'ví kaa 'do tí kpokèjì mì yúcó ya a i gí tàkò ndá có 'véřè mí ndá yì.

31 À má éno, yo kpolo tí yo. Yo te kácáá mí gbí muu yo éno máa, ye táánò jé kì nje mbírì ye gítí yo lá. Ye bàkà nèté gítí yo ta ngo-ọ̀nà tà ọ̀nà ye too yé, ta ọ̀rì, ta ndoo ta'ò tacó wàa, yo 'ví dù tí tí ndá

'duù jáá.

³² Ye kpónó kù kaa yo mí 'bì Mbírì. Ye kù kaa yo jì yí gí tàkò có nambeè mì wó, tí mbe bàkà yo tí ndâ 'viì-'bá ta ndâ 'duù tí nó náa yí kaa ndú mò gí mì wó gí nô.

³³ «Ye jé ta gbèè ɾi yù gùrúsù á 'do tí 'duù lá. Ye delè jé yù zì bòngò 'do tí 'duù lá.

³⁴ Yo ñò ni gí máa, ze ta ndâ ka ye mbe kù dù toko ta ye kù 'de ndâ i ñìnó ta go ndú tí ze nó 'dáá gí ká 'do gbí ndâ 'bì ye tí nó náa ye kù tù jì yo nô.

³⁵ Ye bàkà ña i 'dáá gí tacó bà túbà jì yo éno máa, 'duù 'ví ka a wu'o, tacó bà konì ta ndâ 'duù ñìnó ta wotí tí ndú wálá nô. Ye kù bàkà ndâ i tí nó ta có tí nó náa Mbe tí ndoo ká 'dè ta 'dóo nje wó éno máa, <Tàkòcò 'duù peteke ta bà je i jì ndâ 'bí ka wó ndii bà lè 'bì wó gí tà i 'do 'bì ka wó gí,> nó kácáá kuu gbí njembí ye.»

³⁶ Páwòlò má gii ye nje có mì wó gí, ndú gii kucuku muungbó ndú ta ndâ 'duù tí nó 'dáá gí mí to. Bìndi ndú gii 'deke tí ndú jì Mbírì.

³⁷ Bìndi ndâ 'duù tí nó gbaànjé-gbaànjé gii 'bità bà kunduu Páwòlò kù òlò gbí tù wó, ta bà 'dù ngo-ɾo ndú mítí wó, kù nì ta «Wò 'ví ya ndì» jì yí.

³⁸ Có mbe kàra ɾé ndú jàngá gí ta o tí nó a có tí nó náa Páwòlò 'dè jì ndú éno máa, ndú káká'i bà ñò ndi gbí ɾo yì wálá nô. Ndú má gii 'vee Páwòlò cee gí, ndú gii ko yí ya tí gí gbí gbâ.

21

Bà ya Páwòlò gí Jèrùzàlémè

¹ Ze mâ giì nì, «Yo 'ví dù á ndì,» ji ndâ kpo 'duù tí nó náa Páwòlò tè'è tí ndú 'do Éfàsù nó gî, ze giì di ngo 'do Mìlétù ndírí ya gí Kòsì. Ze giì yee Ródè ta 'bí yé, bìndi ze giì ndii ya gí Pátàrà.

² Ze yee Pátàrà si 'bí gbâ kù bàkà có bà ya gí Fònésià. Ze bà-i-nò giì njè nó tí .

³ Ze mâ giì ya kpòò, ze giì dù gbí gbâ kù ò muu Kípùrù. Káa ze giì si Kípùrù mò gí gbí gálì mì ze bìndi ze giì zèè kpokèjì jáá ya gí Sírìyà. Ze giì rò tíyò tacó bà tuṛu ndâ i 'do gbí gbâ gí to gbí to Sírìyà a i gbí gbata Tírò.

⁴ Ze bà-i-nò giì pà bà tí ndâ mbe tala có mì Jézù gbí gbata Tírò, ze mâ giì 'de ndú gî, ze giì bàkà sili vò-nje só mí mì ze ta ndú. Bèrì-mì-Mbíri giì a tàmuu ndú gbí òkò ndâ sili tí nó náa ze tí kuu mì ze ta ndú nò, máa, ndú 'dè có ji Páwòlò éno máa, yí ya gí Jèrùzàlémè lá.

⁵ Káa, bà ndâ sili mì ze mâ giì cee gî, ze giì 'di me có tí nó náa ndú 'dè ji Páwòlò nò lá. Ta o tí nó náa ze kù giì njè ta nó nó, ndú giì kaa cotí ndâ niì ta ndâ 'vii gí bà ko ze yee ngé nje ngo á tí bàndò bà o gbâ. Ze giì kucuku muungbó ze mí to ta ndú, bìndi ze giì 'deke tí ze ji Mbíri. Ze mâ giì 'vee tí ze ta ndú gî,

⁶ ze giì oloko gí gbí gbâ, bìndi ndú giì dele ndi ndú kù ya gí 'bá mì ndú.

⁷ Ze giì rò tíyò bìndi bà njè nó mì ze 'do Tírò a i ngéé Pìtòlémédà. Ze giì tèrì bà-i-nò ká gbaànjé kù 'vee ndâ ná'vindí ze.

⁸ Bìndi ze giì 'do bà-i-nò ya gí Cèzàríyà. Ze dù á Cèzàríyà a i 'bá mì Fìlípò tí nó tí mbe kù ma Banga-Ngú-Có, tí 'duù 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí

nó vô-nje só náa à ruka ndú tí ndâ mbe konì ndâ tú mì Jézù ta bà njèè ndâ i nô,

⁹ ta ndâ nájú wó nà'ô tí ndâ mbutu 'vinî mbe kú 'dè-kòcò ta wotí mì Bèri-mì-Mbíri.

¹⁰ Ta 'bí o gbaànjé si ze bàkà làmbu sili mí Cèzàriyà gî, 'bí 'dakò ta rẹ wó a Àgábù, tí mbe kú 'dè-kòcò ta wotí mì Bèri-mì-Mbíri, gii gî 'do gbí to Jùdèyà

¹¹ tacó bà nọ ze. Yí mâ gii 'de ze gî, yí gii njaanga wú'dè 'do rẹ'dè Páwòlò, bìndi yí gii ẹre ta ndâ kò wó ta 'bì wó tí Àgábù toko gî. Bìndi yí gii 'dè có ji ze máa, à 'dè éno a Bèri-mì-Mbíri, máa, «Ndâ Jùdèyà bà ẹre mbe wú'dè tí nó Jèrùzàlémè á go éno, má kózò gî, ndú gii kpì ngbàngà tí wó ji ndâ 'duè nìnó ta ọa ndú me ndâ Jùdèyà lá nô.»

¹² Ze mâ gii 'di có tí nò, ze ta ndâ 'bí 'duè gii 'deke tí ze ji Páwòlò, máa, yí ya gí Jèrùzàlémè lá.

¹³ Káa Páwòlò gii 'vìsì có ji ze máa, «Yo kú bàkà éno a ọa yè? Yo kú wa a ọa yè, kú kára ta rẹ ye éno? Ye gbì gbí njembí ye me ká cuki gítí có bà te ye mí gbí zàà lá, ye kili ká'i nó bà ya tacó bà cì ye mí Jèrùzàlémè á muu Mbe tí ndoo tí Jézù gî.»

¹⁴ Bà 'dè 'bí ọa có mbe ya gí gbí muu Páwòlò tacó wàa yí 'ví ya gí Jèrùzàlémè lá mâ gii kpò ze gî, ze gii nè nje ze ta bà ki káa ndò có ji yí éno máa, «À bàkà go có mì Mbíri.»

Bà yee Páwòlò gbí gbata Jèrùzàlémè

¹⁵ Ze mâ gii kili ndâ ká'i tacó bà ya ze gí Jèrùzàlémè cee gî,

¹⁶ ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù gbí gbata Cèzàriyà gii ko ze ngé yee tí bándò bà dù

ze Jèrùzàlémè, á 'bá mì 'bí 'dakò ta rè wó a Mánàsonì. Mánàsonì tí nò a 'duù mbe gí ta 'bá gí Jèrùzàlémè 'do Kípùrù, yí delè a 'duù 'do gbí òkò tí ndâ kpédélé mbe ùnje gítí có mì Jézù.

¹⁷ Ndâ ná 'vindí ze gii kaa ndâ ká 'i mì ze gí tà 'i ta o bà yee ze Jèrùzàlémè ta pétékè tàkòcò ndú.

¹⁸ Ze tèrì á Jèrùzàlémè ká gbaànjé, bindi Páwòlò gii ya ta ze gí bà ò Jákòmò, wàa ze delè 'ví ò ta ndâ 'bí kpo 'duù mì ze ònó ta o tí nò kuu gbí gbata Jèrùzàlémè nò.

¹⁹ Ze mâ gii 'vee ndú gí, Páwòlò gii 'vanda ndi ndâ i tí nó náa Mbíri bàkà ji ndâ 'duù ònó náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nó á 'do gbí nètè mì wó tí Páwòlò ji ndú.

²⁰ Ndâ kpo 'duù mì ze mâ gii 'di ndâ có tí nó náa Páwòlò 'dè ji ndú nò, ndú gii ùlù Mbíri. Bindi ndú gii 'dè có ji yí máa, «Wò ò ni ta kpéti lo ngbárángà 'i gí, ná 'vindí ze, máa, muu ndâ Jùdéyà ònó mbe kú zèè tàkì mì ndú ta 'bì ndú sósò'ò nó kpónó mbe ùnje gítí có mì Jézù gí me i bà 'déké-'deke lá.

²¹ Káa ndú 'dáá gí 'di có éno máa, wò kú nìbà i ji ndâ ka ndú Jùdéyà ònó mbe kú 'vala ta ndii á 'bá mì ndâ 'bí tende òa 'duù nó éno máa, ndú kaa tí ndú 'do gbí tàkì mì Mòze gí, wàa ndú 'ví ya ta ndâ 'viì mì ndú gí gbí gázà lá, ndú delè 'ví bàkà ndâ i-Jùdéyà lá.

²² «Káa, có bà gí wò kpónó á gí to nó nó bà ndii muu tù ndú wálá. À má ènò, ndoo kpónó 'ví bàkà a òa yè?

²³ Bàkà go có tí nó náa ze bà 'dè ji wò nò. Ndâ 'bí 'dakò nà'ò mbe see tí ndú ji Mbíri gí kuu bà-

i-nô.

²⁴ Kaa ndú, wàa yo 'ví ya ta ndú gí bà bàkà bà có bà see tí ndú nò 'do tàkò ndú gí. Wò má bàkà go có mì ze nò gí, ndâ 'duù 'dáá gí bà si ndâ có tí nó náa ndú 'di ta ɾè lo nó ká tí ndâ có tí kpokèjì sínò, tacó wò waa 'do tí nèté tàkìì mì ndâ Jùdèyà lá.

²⁵ «Káa, à má gítí ndâ 'duù ñinó mbe ùnje gítí có mì Jézù gí káa ndú me ndâ Jùdèyà lá nó, ze cu wáràgà jì ndú gí. Ze 'dè có jì ndú gbí wáràgà tí nò éno máa: Ndú gee tí ndú 'do tí bà zò ndâ i ñinó náa à ci jì ndâ bààcì gí nô, ndú 'ví gàa mbelè lá, ndú 'ví zò ndâ i ñinó náa à tè miɾi ndú té-tè nó lá, ndú delè 'ví kpolo tí ndú á 'do tí bà bàkà bangbaya.»

²⁶ Páwòlò gii kaa ndâ 'dakò tí nò ta yé bindi có tí nò ya tí gí bàndò bà 'dii muu ndú nò, yí gii 'do ta ndú kà ya gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri tacó bà ci o gítí bà waa mbelè mì wó muu ndú gbaànjé-gbaànjé 'dáá gí, wàa à 'ví bàkà ta bà bà see tí ndú nò 'do tí ndú gí.

Bà zèè Páwòlò

²⁷ Ndâ 'bí Jùdèyà mbe gí 'do gbí to Ásiyà mâ gii ñò Páwòlò gbí ndùgù 'bá-Mbíri si ndâ sili tí nó vô-nje só tí ndâ sili bà bàkà bà see tí ndâ 'dakò tí nò nà'ò náa à kaa ndú jì Páwòlò nó dooko bà cee gí, ndú gii volo njembí ndâ 'duù gítí wó

²⁸ ta bà go na-ngò-gó ta kòcò ndú ngéé gí yaà, máa, «Ngèlè gítí ze, ndâ Ìzìriyèlì! Ngèlè gítí ze! Ñinó a 'dakò tí nó náa sè tù 'duù jì yí wálá, 'bí to delè náa yí di tí lá nò á muu to tí nó wálá, mbe kù nò ta bà ma ɾè ndoo jì ndâ 'duù cee to 'dáá

gî nó ká nô. A yí nó kuu nó ká kû volo ɾè tàkii mì ndoo. À delè káa gbèè 'dakò tí nó náa yo kû ñò yí nó ká kû 'dè vò có gítí bàndò tí nô. Káa yí kpónó gbí ñínó gbètèkè a bàndò tí nó náa à kaa ji Mbírì gî nó ta bà kaa ndâ Ìgìrìgì gí tí gí gbí ndùgù 'bá-Mbírì.»

²⁹ Ndú 'dè có tí nò, tacó ndú táánò ta 'bí o gbaànjé kùɾo o bà zèè Páwòlò mì ndú nò ñò ndú ta 'bí 'dakò ta ɾè wó a Tòròfímù mbe gí 'do gbí gbata Éfàsù gí gbí gbata Jèrùzàlémè gî, káa à gii dù gbí muu ndú éno máa, Páwòlò 'daka nò a Tòròfímù tí nò ya tí gí gbí ndùgù 'bá-Mbírì.

³⁰ Có tí nò náa ndâ 'dakò tí nò 'dè gítí Páwòlò nò gii volo njembí ndâ 'duù gbí gbata Jèrùzàlémè 'dáá gî. Ndú bà-i-nò gii kaa ta ngèlè ya gí bà pà bà tí wó gbí ndùgù 'bá-Mbírì. Ndú mâ gii gbo yí gî, ndú gii zèè yí, bìndi ndú gii ja yí 'do gbí ndùgù gí sè, bìndi à gii nè ndâ njekejì ndùgù 'bá-Mbírì gî.

³¹ Ndâ 'duù ta o tí nò bà zi Páwòlò gî, náa có má yee tí gbolò 'duù kùɾo ndâ àsikérimì ndâ Rómánò gálà, máa, ndâ 'duù kú pìi wo gbí gbata Jèrùzàlémè lá nò.

³² Tacó éno, yí gii kaa ndâ 'bí àsikérimì mì wó ta ndâ 'bí kùɾo ndâ àsikérimì mì wó, bìndi ndú gii ya ta ndú gí bà 'di nderè wo tí nò. Ndâ 'duù mâ gii ñò ndâ àsikérimì ndâ Rómánò kèjì, ndú gii si bà gbì Páwòlò mí to gî.

³³ Kùɾo ndâ àsikérimì tí nò gii 'dè có ji ndâ àsikérimì mì wó bà-i-nò máa, ndú zèè Páwòlò, wàa ndú 'ví ẹɾe yí ta ndâ gínjírì sósò'ò. Ndâ àsikérimì mâ gii bàkà go có mì kpo 'duù mì ndú nò gî, yí gii 'vee

ndâ 'duù gítí ɾè ɲa wò i tí nó náa Páwòlò bàkà nò.

³⁴ Káa có gii jò gí tàkò 'vé mì 'dakò tí nó ká tende-tende. Ndâ 'duù delè gii dù kú pìi káa wo tí ɲa ɲinó náa bà ɲò 'dóó i tí nó náa Páwòlò bàkà nó gii kpò kùro ndâ àsikèrì tí nó gí. Yí mâ gii ɲò éno, yí gii 'dè có ji ndâ àsikèrì mì wó máa, ndú ya ta Páwòlò gí gbí kándà mì ndâ yì.

³⁵ Ndâ àsikèrì mâ gii yee ta Páwòlò tí dá'và á tí njekèjì bà ɾì gí gbí kándà gí, ndú gii te yí 'do bà-i-nò kú ya tí gí tà'i té-te, tacó ndâ mbè 'duù tí nó gii jì'vì kàzà gí.

³⁶ Ndâ àsikèrì mâ gii ɾì ta Páwòlò gí gbí kándà gí, ndâ 'duù gii dù bìnjì sè kú ɾe-ɾe kú gí tàmuu ndú, máa, «Yo zi yí gí! Yo zi yí gí!»

³⁷ Ndâ àsikèrì mâ gii ɾì ta Páwòlò gí gbí kándà gí, Páwòlò gii 'vee gbolò 'duù tí nó tí kùro ndú 'dáá gí gbí có Ìgìrìgì, máa, «Ye 'dè 'bí có mì ye ji wò?»

Káa 'dakò tí nó gii 'vee Páwòlò máa, «Wò kú 'dè có Ìgìrìgì?

³⁸ Wò me 'dakò tí nó tí 'duù Másiɾì, mbe 'bì 'bí ɲa ɲú i mì lo, náa wò gii kaa ta ndâ 'dakò álifì nà'ò ta ndâ zí'i 'bì ndú ya tí gí gbí kángáá nga ngoò kú kaɾaka ta ɾé ndâ 'duù gí nó lá?»

³⁹ Káa Páwòlò gii 'vìsì có ji 'dakò tí nó máa, «Ye a Jùdéyà. Ye gí me 'do gbí 'dé gbata lá. Ye gí a i 'do gbí gbata tí nó tí Tàrásùsù á gbí to Sìlìsìyà náa ndâ 'duù 'dáá ɲò ni gí nò. Bàkà nambeè mì lo, wàa wò 'ví si ye 'ví 'dè có ji ndâ 'duù.»

⁴⁰ 'Dakò tí nó mâ gii ùnje ji Páwòlò máa, yí 'dè có mì wó gí, Páwòlò gii ɾò tíyò pí dá'và, bìndi yí gii tee 'bì wó míti nje wó ji ndâ 'duù, máa, ndú

dù ngbì. Ndâ 'duù mâ giù dù ngbì gî, Páwòlò giù 'dè có ji ndú gbí nje có mì ndâ Jùdèyà.

22

Páwòlò 'dè có ji ndâ Jùdèyà gbí nje có mì ndú tí ndâ Jùdèyà

¹ Páwòlò giù 'dè có ji ndâ Jùdèyà tí nò mbe zèè yí nò, máa, «Yo sè tù yo, wàa yo 'ví 'di ta bà kòcò ye a gí tàkò ndâ có tí nó 'dáá náa yo kù 'di gítí ye nò, ndâ ná'vindí ye.»

² Ndâ 'duù mâ giù 'di éno máa, Páwòlò kèjì gí bà 'dè có ji ndâ yì gbí nje có mì ndâ yì tí ndâ Jùdèyà, o giù ɾe déé.

³ Páwòlò bà-i-nò giù 'dè có ji ndú, máa, «Ŋa ye a Jùdèyà, à duu bú ye mí gbí gbata Tárásùsù á gbí to Silísiyà. À kpolo ye ká kuu mí mì ndoo Jèrùzàlémè to nô. Ye a 'vii-nje-wu mì kpo 'duù tí nó tí Gàmàliyéli, tí gbolò mbe kpolo tí tàkù mí ndoo tí ndâ Jùdèyà nô. Có gítí Mbíri táánò kù zìi wu gbí njembí ye go i gbí tàkù mì ndâ ká gù ndoo ká go ɳìndi yo nò.

⁴ Ye táánò a vò mbe kù mèèkè'i tí ndâ 'dakò ta ndâ nù mbe kù co tí <Kpokèjì tí nò> á gí mì ku, ta bà kaa ndú gbí wú ya tí gí gbí zàà.

⁵ Ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdèyà, ta ndâ kpo 'duù gbí ngbàngà mì ndú 'dáá gí ká bà 'dè yúco ji yo, tacó ndâ-'bí-lá, ye kpónó kù 'vanda ji yo a 'vére nò. À ndú táánò ká cu wáràgà je gbí nó mì ye nò, máa, ye ya tí ji ndâ ná'vindí ndoo gbí gbata Dàmásikù, tacó wàa, ndú 'ví si ye 'ví woo ndâ 'duù tí nò 'do ká gí tí gí gbí zàà Jèrùzàlémè, wàa à 'ví yù gázâ ji ndú.

⁶ «'Bí i gii bàkà ye ta ɾi gbúró, si ye dooko ta gbata Dàmásìkù gî. Ye ká ta nó, ye mâ gii kì ɾo ye, ye gii ñò 'bí ña ngba'o mbe 'do gbíɾi ngbaɾanga to ɾègbà tí ye gî.

⁷ Ye mâ gii zeke'o, ye gàá a i tísì. Ye gii dù tísì kà kù 'di kòcò 'duù kù 'vee ye, máa, <Sàwúlè! Sàwúlè! Wò kù mèèkè'i tí ye tacó yè?>

⁸ «Káa ye gii 'vee 'duù tí nó máa, <A wò tí 'di, Mbe tí ye?>

«Yí gii 'visì có je máa, <Ye a Jézù tí nó mbe gii 'do Názàrètì nò. Káa wò kù mèèkè'i tí ye.>

⁹ Ndâ ka ye mbe nó ñò káa ngba'o, káa ndú 'di kòcò 'duù tí nó mbe kù 'dè có je nó lá.

¹⁰ «Ye bà-i-nò gii 'vee 'duù tí nó mbe kù 'dè có ji ye nò, máa, <Ye kpónó 'ví bàkà a ña ye, Mbe tí ye?>

«Káa Mbe tí ndoo gii 'visì có je máa, <A gí yaà, wàa wò 'ví ya gí gbí gbata Dàmásìkù. Áá bà tùbà nètè tí nó náa à je wó mí nje nó ji wò a i kà.>

¹¹ Ndâ ka ye mbe nó bà-i-nò gii zèè ye tí 'bì ye, kù ja ye gbí sù ɾo ya tí gí gbí gbata, tacó ngba'o tí nó yoo ɾo ye gî.

¹² «Ze mâ gii yee gbí gbata Dàmásìkù, 'bí 'dakò ta ɾè wó a Ànànyà tí 'dakò mbe zèè nètè gítí tàkii mì ndoo tí ndâ Jùdáyà ta 'bì wó sósò'ò, náa ndâ Jùdáyà mbe kù 'vala gbí gbata Dàmásìkù 'dáá gî kù te duù mítí wó ta wotí ká tí,

¹³ gii gí gí bà ñò ye. Yí mâ gii 'de ye gî, yí gii ɾò tíyò á ɾègbà tí ye, bìnɗi yí gii 'dè có ji ye, máa, <Ná'vínɗi ye Sàwúlè! Zeke'o go ká bà zeke'o mì lo!> À káa póó bà 'di có tí nó náa yí 'dè nó mì ye,

ndâ ɾo ye sósò'ô ngé gii njaanga tí gî, bìndi ye gii ñò yí.

14 «Káa Ànàníyà gii 'dè có ji ye, máa, <Mbírì mî ndâ ká gù ndoo je wó máa, wò 'ví dù tí mbe 'di có tí nó gbí njembí yì nò. Wò 'ví dù tí mbe ñò 'Duù tí nó jáá nó ta ɾo lo, wàa wò delè 'ví 'di kòcò wó ta tù lo.

15 Wò kèjì gí bà dù tí mbe 'dè yúcó gítí 'Duù tí nò náa wò ñò yí ta ɾo lo nò ji ndâ 'duù. À delè káa wò ká bà dù tí mbe 'vanda ndi ndâ có tí nó náa wò 'di 'do gbí nje wó nó ji ndâ ña ndâ 'duù muu to tí nó 'dáá gî.

16 À má éno, wò kpónó kù ù kpòò a ndi yè? À kpónó a o bà caka tí lo ká nò. Caka ndâ vò i mî lo gî ta ɾè wó.>

17 «'Bí i mbe gii 'de ye á bìndi ñinò tí kpokèjì Dàmásikù nò a ñinò: ta 'bí o gbaànjé, si ye kù 'deke tí ye ji Mbírì gbí ndùgù 'bá-Mbírì Jèrùzàlémè, 'bí i gii dù káa bàkà ye goolá ye kù ɾi a ɾii nò.

18 Ye má gii zeke'o, ye gii ñò Jézù. Káa yí gii 'dè có ji ye, máa, <Ngo've tí lo! Njè nó 'do Jèrùzàlémè ká kpónó nò. Tacó ndâ 'duù Jèrùzàlémè bà ùnje gítí ndâ có mî lo náa wò kù 'dè ta ɾè ye nò wálá.>

19 «Káa ye gii 'visì có ji Mbe tí ye máa, <Ndú bà ùnje wálá, tacó ndú ñò ye ni tí 'duù tí nó táánò mbe kù nò ta bà gbì ndâ mbe kù ùnje gítí lo nó ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbírì, delè tí mbe kù kaa ndú ya tí gí gbí zàà nó gî.

20 Ta o tí nó táánò náa à kù zi tí ta Ìsítèfàno tí nó táánò tí mbe kù 'dè yúcó ta ɾè lo nó, ye ta o

tí nò tè a i gí tàkò có mì ndâ mbe zi yí. Ye ta o tí nò sè kàngá mí tà mbu mì ndú tí kpoò. À delè ta o tí nò a ye ká kù kpolo tí ndâ bongo mì ndâ mbe zi yí.»

²¹ «Káa, Mbe tí ndoo gii 'visì có je máa, <Njè nó! Ye kù tuu nó a wò ya tí me 'dú ngéé gí 'bá mì ndâ 'duù tí nó ta ña ndú me ndâ Jùdèyà lá nò.» »

²² Ndâ 'duù gii 'di có mì Páwòlò yee ká tí có bà tuu yí mì Jézù ya tí ji ndâ 'duù ñinó ta ña ndú me ndâ Jùdèyà lá nò, bìndi ndú gii 'bità bà pìi kù, máa, «Yo zi ña 'dakò tí nò 'do muu to tí nó gí! Yo si yí 'ví di ngo lá!»

²³ Ndú gii dù kù tò kù, ta bà miyà ndâ bongo ta gbí pípiri, ta bà vaka njú to gí yaà.

Páwòlò túbà tí wó tí 'viì Rómà ji kùro ndâ àsikèrì-Tùliyáni

²⁴ 'Dakò tí nó tí kùro ndâ àsikèrì 'dáá gí nó mâ gii ñò éno, yí gii 'dè có ji ndâ àsikèrì mì wó máa, ndú ja Páwòlò ya tí gí gbí kándà, wàa ndú 'ví gbì yí yee tí o tí nó náa yí 'dè nderè có bà pìi wo mì ndâ 'duù ta yí nó ji ndú gí.

²⁵ Ndâ àsikèrì mâ gii ẹre Páwòlò tacó bà gbì yí gí, Páwòlò gii 'vee kùro ndâ àsikèrì tí nó á gbí nètè ta o tí nò nò, máa, «Áá mì yo a yúco tacó bà gbì 'viì-Rómà á kùro bà 'di nderè ku wó?»

²⁶ 'Dakò tí nó mâ gii 'di có tí nó náa Páwòlò 'dè nò, yí gii ya gí mì kpo 'duù mì ndú, mbe 'dè có ji ndú máa, ndú ẹre Páwòlò wàa ndú 'ví gbì yí nó, bìndi yí gii 'vee yí máa, «Wò kpónó ñò ña i tí nó náa wò kù bàkà nó ni gí? 'Dakò tí nó a 'viì-Rómà.»

27 Kpo 'duù tí nò tí kùro ndâ àsikèrì 'dáá gî nò mâ gii 'di có tí nò, yí gii nje nó ta kò wó ya gí mì Páwòlò, bìndi yí gii 'vee yí máa, «'Dè jì ye, wàa ye 'ví 'di gi! Wò a 'viì-Rómà?»

Káa Páwòlò gii 'visì có jì yí máa, «Ye a yí!»

28 Káa 'dakò tí nò gii 'visì có jì Páwòlò máa, «Ye sì bà dù tí 'viì-Rómà ta gbolò i!»

Káa Páwòlò gii 'visì có jì yí máa, «Káa a jò ye tí 'viì-Rómà jó-jò!»

29 Ndâ àsikèrì tí nó náa à kaa ndú, máa ndú mèèkè'i tí Páwòlò nó, mâ gii 'di có tí nó náa yí 'dè éno máa, yí a 'viì-Rómà nó, ndú gii dù ká to nò ta'va see-see gî. Có tí nò delè gii te a gúku mítí kpo 'duù mì ndú mbe 'dè có jì ndú màa, ndú epe yí wàa ndú 'ví gbi yí nô.

30 Yé mâ gii too bìndi có tí nò gî, gbolò 'duù kùro ndâ àsikèrì 'dáá gî gii tuu tú, máa, à njaanga Páwòlò 'do gbí wú gî, wàa à 'ví gí ta yí jì yì. Yí delè gii kili ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ gba gbí gbolò ngbàngà mì ndú, tacó wàa, yí 'ví 'di 'dóó nderè có tí nó mì ndâ Jùdéyà ta Páwòlò nó 'do mì ndú.

23

Páwòlò 'dè nderè ku wo gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà

1 Páwòlò gii zeke ndâ gba gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà ngbóó, bìndi yí gii 'dè có jì ndú máa, «Ndâ ná'vindí ye! Ye kú 'vala ta njembí ye ngbáràngà'i kùro Mbíri ta vò có gbaànjé gbí njembí ye wálá yee tí kpónó.»

² Ànàníyà tí Kùro ndâ bu-Mbíri mî ndâ Jùdéyà mâ giì 'di có tí nò náa Páwòlò 'dè nò, yí giì 'dè có ji ndâ 'duù tí nó mbe kù rò tíyò ẹ̀gbà tí Páwòlò gbí ngbàngà nó, máa, ndú gbì nje wó nè gí tàkò có mî wó nò.

³ Káa, Páwòlò giì 'visì có ji Ànàníyà, máa, «Mbíri wúnò bà gbì nje lo nè gí tàkò có mî lo ká go ńínó kpónó náa wò bàkà ta ye nò, ndí lo ńò-go-gba! À te wò mí pí jàlàmbà tí nò máa, wò 'ví waa có a i ta yúcó, káa, à kpónó te wò á gítí bà 'dè có ji ndâ 'duù máa, ndú gbì ye ta 'vére a yè?»

⁴ Ndâ 'duù tí nó mbe rò jara-jàràà kù 'di có gbí ngbàngà nó mâ giì 'di có tí nò náa Páwòlò 'dè ji Ànàníyà nò, ndú giì 'vee yí máa, «Wò go nò a Kùro ndâ bu-Mbíri mî ndâ Jùdéyà, tí 'duù mî Mbíri nó?»

⁵ Káa Páwòlò giì 'visì có ji ndú máa, «Ye kùtàà ńò ni éno máa, yí a Kùro ndâ bu-Mbíri mî ndâ Jùdéyà nò lá, ndâ ná'vindí ye. Ye ńò ni gí, máa, à cu mí gbí wáràgà mî Mbíri éno máa, «Wò 'ví be gba mî yo lá.» »

⁶ Páwòlò ta o tí nò ńò ni gí máa, có mî ndâ Jùdéyà tí nó 'dáá mbe tí ngbàngà nó ńjèè gbí tí sósò'ò: ndâ mbe kpolo tí tàkì mî ndâ Jùdéyà, tí ndâ mbe ùnje gítí bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú, giì je ndâ 'bí ọ́ Jùdéyà tí ndâ mbe ùnje gítí bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú lá. Tacó éno, Páwòlò giì 'dè có ji ndâ 'duù gbí ngbàngà máa, «Ndâ ná'vindí yé, ye a mbe kpolo tí tàkì mî ndoo tí ndâ Jùdéyà. Nderè bà rò tíyò mî ye kùro ndâ gba wúnó nó a có bà kofo có

mì ye lì mí tí bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú.»

⁷ Rê bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú náa Páwòlò nì mí gbí nje wó nò gii tanga a gbínje mí gbí òkò tí ndâ Jùdáyà ñìnó mbe ùnje gítí có bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú nó, ta ndâ Jùdáyà ñìnó mbe ùnje gítí có bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú lá nô.

⁸ Ndâ ñìnó mbe ùnje gítí có bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú lá nó delè ùnje éno máa, ndâ basìli ta ndâ ña ndâ lilí 'dáá gî kuu tí nò lá. Káa ndâ mbe ùnje gítí có bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú ùnje gî màa, ndâ basìli ta ndâ ña ndâ lilí 'dáá gî kuu tí .

⁹ Ndâ 'duù gii 'bità bà tò kù ta kòcò ndú wòò gbí ngbàngà. Mâ gii zeke'o, ndâ 'bí mbe nibà i mì ndâ Jùdáyà, tí ndâ 'duù 'do gbí òkò tí ndâ mbe ùnje gítí 'válá bìndi ku gî, gii oloko gí yaà, bìndi ndú gii tí muu Páwòlò ta wotí ká tí , máa, «Ze ñò vò i mì 'dakò tí nó lá. Lilí má 'dè có ji yí, basìli delè má 'dè có ji yí, káa a yè ká tí ?»

¹⁰ Kùro ndâ àsikèrì-Tùliyáni mâ gii ñò éno máa, wo tí mì ndâ Jùdáyà kù gii bàkà có bà gbo nje a i ta bà zèè 'bì ndú, gúku gii zèè yí gî, máa, ndú bà yaka gbí Páwòlò. Tacó éno, yí gii tuu ndâ àsikèrì mì wó, máa, ndú ya gí bà ja Páwòlò ta wotí 'do gbí òkò tí ndú gî, wàa ndú 'ví ya ta yí gí gbí kándà.

¹¹ Mbe tí ndoo gii túbà tí wó ji Páwòlò ta bèbìli tí nò, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, «Zèè njembí lo, tacó wò 'dè có tí ye á ji ndâ 'duù gbí gbata Jèrùzàlémè gî. Wò delè bà ya gí bà ma có tí ye ji ndâ 'duù gbí gbata Rómà á go éno.»

Ndâ Jùdèyà toko có gítí bà bàkà vò i ta Páwòlò

12 Yé mâ giì too gî, ndâ 'bí Jùdèyà giì kili bà muu ndú gbí kóó, bìndi ndú giì ẹ̀rẹ gba có mì ndú gbaànjé, ta bà see tí ndú éno máa, ndâ yì bà zò i wálá, ndâ yì delè bà njù ngo wálá, yee tí o tí nó náa ndâ yì má zi Páwòlò gî.

13 Muu ndâ 'dakò mbe toko có tí nò 'dáá gî ndii zi'duù-só gî.

14 Ndú giì kaa bìndi bà ẹ̀rẹ gba có mì ndú nò ya gí mì ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdèyà, ta ndâ gba gbí gbolò ngbàngà mì ndú. Bìndi ndú giì 'dè có jì ndú máa, «Ze see tí ze kpòlò ngé ndii gî éno máa, ze bà zò i wálá yee tí o tí nó náa ze má zi Páwòlò gî.

15 À má éno, sè có kpónó a i mì yo. Yo tuu 'duù jì kùro ndâ àsikéri-Tùllyáni. Yo bàkà tí yo go ndâ 'duù nìnó náa à gbí njembí yo a có bà 'viiki gbí có mì wó ngbàrángà'i nô. Káa ze bà nguù tí ze kù ù bà gí ta yí a i mí kpokèjì, wàa ze 'ví zi yí kùro bà yee ta yí kùro yo.»

16 Káa si ndâ mbe wàtà tí nò kù 'dè có mì ndú nò, nùkù Páwòlò tí 'viì mì námì wó giì 'di gî. Yí bà-i-nò giì ya gí bà 'vanda ndi ndâ có tí nò jì nùkù wó.

17 Páwòlò mâ giì 'di ndâ có tí nò náa nùkù wó 'vanda jì yí nò 'dáá gî, yí giì tè'é tí 'bí kùro ndâ àsikéri gbaànjé, bìndi yí giì 'dè có jì yí máa, «'Daka 'viì-'dakò tí nó ya tí jì kpo 'duù mì yo. Có kuu mì wó tacó bà 'dè jì yí.»

18 Kùro ndâ àsikéri tí nò giì bala 'viì-'dakò tí nò ya tí jì kpo 'duù mì ndú, bìndi yí giì 'dè có jì yí máa, «À Páwòlò tí nó gbí zàà nó ká tè'é tí

ye, bìndi yí gii 'de có ji ye éno máa, ye bala 'viì-'dakò tí nó gití ji wò, tacó có kuu mì wó tacó bà 'dè ji wò.»

¹⁹ Kùro ndâ àsikéři-Tùliyáni bà-i-nò gii yèè ta 'viì-'dakò tí nó 'do gbí òkò tí ndâ 'duù gí ndiì, bìndi yí gii 'vee yí máa, «A có yè ká mì lo tacó bà 'dè ji ye?»

²⁰ Káa 'viì-'dakò tí nó gii 'visì có ji yí máa, «Ndâ Jùdéyà ẹre gba có mì ndú éno máa, ndâ yì kèjì gí bà 'deke tí ndâ yì ji wò taàbé, máa, wó 'ví si Páwòlò 'ví ya gí gbí ngbàngà mì ndâ yì, tacó wàa, ndâ yì 'ví 'viiki gbí có mì wó nìkì maa.

²¹ Káa wò 'ví ya gí gbí có tiri mì ndú nó lá. Tacó ndâ 'duù mì ndú, go ndâ 'dakò zi'duù-só, go mbu mì ndú mí kpokèjì gí kù ù ta ndi wó. Ndâ 'dakò tí nó see tí ndú gí, máa, ndâ yì bà zò i wálá, ndâ yì delè ba njù ngo wálá, yee tí o bà zi Páwòlò mì ndâ yì. Ndú kpónó léngé-lenge kù ù káa ndi kòcò lo.»

²² Kùro ndâ àsikéři-Tùliyáni bà-i-nò gii 'dè có ji 'viì-'dakò tí nó tí kpoò si yí kù je nó ji yí, máa, «À kpétí káa 'di wè, wò 'ví 'dè có ji yí máa, wò 'dè có tí nó ji ye gí nó lá.»

À 'dòkò Páwòlò 'do Jèrùzàlémè ya tí gí gbí zàà Cèzàríyà

²³ Kùro ndâ àsikéři-Tùliyáni tí nó gii tè'é tí ndâ 'bí 'duù tàkò wó sósò'ò, bìndi yí gii 'dè có ji ndú máa, «Yo 'deke ndâ àsikéři zi'duù-vò ta bà só (200), ta ndâ mbe o jùwàdi zi'duù-ta'ò-nje muu'bi (70), ta ndâ mbe 'doò zi'duù-vò ta bà só, wàa yo 'ví 'bì nó ta ndú si o má gbooko gí kù ya gí Cèzàríyà.

24 Yo 'ví kaa ndâ 'bí jùwádì tacó tí Páwòlò, wàa yo 'ví 'daka yí ya tí jì gbolò 'duù tí nó tí Fèlicè nô. 'Bí i 'ví gàà tí wó tí kpokèjì lá.»

25 Yí delè gii cu wáràgà gí tàkò Páwòlò éno máa,

26 «Ŋinó á ye tí Kiláwúdiyò Lísìyà ká kù cu wáràgà tí nó jì wò, tí gbolò kpo 'duù mì ye tí Fèlicè. Ye 'vee wò ma.

27 «Ndâ Jùdéyà táánò zèè 'dakò tí nó tí Páwòlò, náa ye kpónó kù tuu yí ya tí jì wò nô. Ndú ta o tí nó bàkà có bà zi yí ngé gî, káa, a ye ká gii ya gítí ndú ta ndâ àsikèrì mì ye, bìndi ye gii 'vala yí 'do 'bì ndú gî. Ye mâ gii 'di có éno máa, Páwòlò a 'viì-Rómà,

28 ye gii ya ta yí gí gbí gbolò ngbàngà mì ndú tí ndâ Jùdéyà, tacó wàa, ye 'ví 'di nderè ku wó.

29 Káa, ndú gii 'deeke bà dì jì ye a tà ndâ kponje mì ndú ta ndâ Páwòlò gítí ndâ i gbí tàkù mì ndú tí ndâ Jùdéyà. Ye gii 'di 'dóó có ñinó náa ndú 'dè jì ye mbe 'vii tí có bà waa có ku mítí 'duù gbí nó lá. À delè me ndâ có náa à 'ví te tí ta 'duù mí gbí zàà nó lá.

30 Ye kpónó kù tuu 'dakò tí nó tí Páwòlò nó ya tí jì wò, tacó wàa, ndâ ka wó mbe có 'ví ya gí bà ñi ɾè ɾa i tí nó náa yí bàkà nó mí kùro lo. Tacó ye 'di có máa, ndâ Jùdéyà toko có tà bèngii á gítí bà zi yí gî.»

31 Ndâ àsikèrì gii ko Páwòlò go kòcò kpo 'duù mì ndú nó ta bèbìlì tí nó ngé yee tí 'bí to náa à kù ñi mítí a Àndipàtirídà.

32 Yé mâ gii too gî, ndâ àsikèrì ñinó mbe kù nó ta kò ndú nó gii dele ñindi ndú 'do bà-i-nò ya gí

gbí kándà mì ndú, si káa ndâ mbe jùwádì kù ndii ta yí ya tí gí Cèzàríyà.

³³ Ndâ àsikèrì mà gii yee Cèzàríyà, ndú gii ya ta Páwòlò ta wáràgà tí nó náa kpo 'duù mì ndú cu gí tàkò wó nó ji Fèlícè.

³⁴ Fèlícè mà gii 'deke wáràgà tí nó náa à cu gí tàkò Páwòlò nó cee gî, yí gii 'vee Páwòlò gítí to tí nó náa yí gí 'do tí nò. Yí mà gii 'di éno máa, Páwòlò gí 'do gbí to Silísìyà,

³⁵ yí gii 'dè có ji yí máa, «Ye bà 'di kòcò lo ta o tí nó náa ndâ mbe kpì ngbàngà tí lo má gí 'do Jèrùzàlémè gî.» Bìndi yí gii 'dè có máa, à ya gí bà kpolo tí wó mí 'bá mì gbolò 'duù mì ndâ Rómànò mbe kù zèè gbata Cèzàríyà.

24

Páwòlò gbí ngbàngà kùro Fèlícè

¹ Páwòlò bàkà mí Cèzàríyà a sili vô, bìndi Ànàníyà tí Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdèyà bà gii yee ta ndâ 'bí kpo-'duù-'bá mì ndú, gii je 'bí 'dakò tí muu-có ta ɾè wó a Tèrètúlù. Bìndi ndú gii 'vanda ndi ndâ có tí nó mì Páwòlò mbe kù mìlìsé tí ndú nó ji Fèlícè.

² À mà gii tè'é tí Páwòlò gí tí ji ndú kùro Fèlícè gî, Tèrètúlù gii 'bità bà 'dè có muu ndâ Jùdèyà éno máa, «Muu ndâ 'duù mì ze jé ba gbí o mì lo lá, 'bá mì ze delè kù ya gí kùro ta banga tí, tacó wò tí Fèlícè, tí kpo 'duù mì ze, a 'dakò mbe kù koɾo có me 'dú gí kùro.

³ Ndâ 'duù mì ze cee to 'dáá gí ta o 'dáá gí kù lù 'bì ndú gí tà bà ya 'bá mì ze gí kùro nò ta pètékè tàkòcò ndú.

⁴ Go bà volo gbí o mì lo ta bà 'vanda có cúú-cu-cù tí ye wálá. Káa, ye kù yù 'do mì lo a nambeè éno máa, wò 'ví sè tù lo gítí ndò có mì ze nò.

⁵ «Ze 'de 'dakò tí nó kuu nó tí gbèe kìnì mbe zii yâ. Yí tanga i mí gbí òkò tí ndâ Jùdèyà cee muu to tí nó 'dáá gî. Yí delè a mbérèmbé kùro ndâ mbe kaa tí ndú gí gbí gèrè mì 'dakò tí nó mbe gí 'do Názàrètì nò.

⁶ Yí táánò ta 'bí o bà-i-nò gii bàkà có bà gbètèkè 'bá-Mbírì. Ze gii zèè yí, máa, ze 'ví waa có mítí wó go i gbí tàkìì mì ze tí ndâ Jùdèyà.

⁷ Káa Lísìyà tí nó tí kùro ndâ àsikérì-Tùliyànì nó gii yuu tí wó gí gbí có tí nò, bìndi yí gii ja yí 'do tí ze ta wotí gí.

⁸ Yí tí Lísìyà tí gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nò mbe kpì ngbàngà tí wó ji ze nò éno máa, ndú gí ta có tí nò a i gí kùro lo. Wò delè kpónó má 'vee yí tí Páwòlò, yí ta nje wó bà 'dè ji wò gî, máa, ze kù waaka gítí me có lá.»

⁹ Tèrètúlù mâ gii 'dè có cee gî, ndâ Jùdèyà 'dáá gí gii 'bìtá bà tòò ta có tí nò náa yí 'dè nò ji Fèlìcè, máa, «Có tí nò a yúcó! Có tí nò a yúcó!»

Páwòlò njaanga mìrì wó ta nje wó gbí ngbàngà kùro Fèlìcè

¹⁰ Ndâ Jùdèyà mâ gii 'dè bà có mì ndú cee gî, Fèlìcè gii bàkà 'bì wó ji Páwòlò, máa, yí 'dè có. Páwòlò bà-i-nò gii 'visì có gí tàkò có mì ndâ Jùdèyà nò ji Fèlìcè éno máa, «Tàkòcò ye peteke gítí bà 'dè nderè ku ye mí kùro lo tí Fèlìcè ngé ma, tacó ye nò ni gî, máa, wò dù pí jàlàmbà tí nò kù waa có gbí òkò tí ndâ 'duù mì ze ta mbè ndòò.

11 À káa wò ká bà 'viiki gbí ñìnò ta kpéetí lo, máa, ye kpónó sù sili ndii muu 'bì-nje só á bìnḍi bà ya ye gí bà bàkà i-Mbíṛì gbí gbata Jèrùzàlémè lá.

12 Ndá Jùdéyà 'de ze kù tò kponje ta 'duù gbaànjé lá. Ndú 'de ye kù ñònòkò muu ndá 'duù á gbí ndùgù 'bá-Mbíṛì lá. Ndú delè 'de ye kù ñònòkò muu ndá 'duù á tí bàndò bà kili ndá Jùdéyà gí bà ùlù Mbíṛì lá.

13 'Bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndú bà ùnje gítí bà zò cù mí kùro lo kpónó máa, ndá có tí ò náa ndá yì 'dè ò a yúcó ò delè wálá.

14 «Có mì ndú gbaànjé náa ye bà ùnje gítí á mí kùro lo gí káa có tí nó náa ndú 'dè éno máa, ye kù bàkà i ji Mbíṛì mì ndá ká gù ze ta ndá yì á gbí 'bí ña kpokèjì náa ndú kù ò mí tí a gèrè mì 'bí 'dakò mbe gí 'do Názàrètì ò. Káa ye delè ùnje gítí ndá có mì Mòze, ta ndá có gbí ndá wáràgà mì ndá mbe 'dòkò có mì Mbíṛì, núú gí.

15 Ze ta ndú 'dáá gí kù koṛo có gítí bà 'vala ndi ndá tó 'duù ta ndá vò 'duù 'do gbí muu 'dú ndú lì ká mí tí Mbíṛì.

16 Ye kù te kpo muu tacó wàa njembí ye 'ví dù ngbàrángà 'i kùro Mbíṛì nó gbí có tí ò. À delè ò a nderè bà koṛo vò có mì ye gítí ndá 'duù lá ká ò.

17 «À tí ye a mbè ndoò náa ye 'dò kò ye mí Jèrùzàlémè lá. Káa ye gí ta nó tí nó ta i-'bì ye tacó bà konì ta 'bá. Ye delè gí nó a nó bà bàkà i-Mbíṛì.

18-19 Ñìnò a gbí có tí ò náa ndú 'de tí ta ye gbí ndùgù 'bá-Mbíṛì ò ká ò. Káa, a má nje ndú a kponje, ndá 'bí Jùdéyà kuu tí mbe gí 'do gbí to

Ásiyà, náa ye koro có éno máa, wò kùtàá má 'di kòcò ndú, áá bà òkò tí ye ma. Ndá 'duù me mbè ta o tí nò náa ndú 'de ta ye gbí ndùgù 'bá-mbíri nò wálá, ye delè ta o tí nò bàkà wo ta 'bí 'duù gbaànjé lá.

²⁰ Káa ndá Jùdèyà tí nò mbe gi 'do Ásiyà nò má wálá, ndá 'duù tí nó mbe je ye gi tí gí kùro lo nó 'ví nì rẹ ọa vò i tí nó táánò náa à 'dè tí ye gbí ngbàngà mì ndú tí ndá Jùdèyà nó jì wò.

²¹ Vò i tí nó náa ye bàkà ta ndá Jùdèyà nó a có tí nó náa, ye rò tíyò gbí òkò tí ndú, bìndi ye gii kò-kò jì ndú éno máa, <Yo wúnó rò ye mí gbí ngbàngà nó a i muu có bà tee njembí ye mítí có bà 'vala ndi ndá ku 'do gbí muu'dú ndú> nò.»

Páwòlò gbí zàà gbí gbata Cèzàriyà

²² Fèlicè gii 'visi có jì Páwòlò máa, «Ye bà 'viiki gbí ndá có mì lo nò ta o bà gi Lísiyà tí gbolò 'duù kùro ndá àsikèrì-Tùliyànì gbí gbata Jèrùzàlémè 'dáá gí.» Fèlicè 'dòkò o bà 'dè ngbàngà tí nò, tacó yí 'di gbí có gítí «Kpokèjì tí nò» ngbàrángà'i gí.

²³ Yí bà-i-nò gii 'dè có jì kùro ndá àsikèrì tí nó mbe kù kpolo tí Páwòlò nó máa, yí zeke'o tí wó òkò maa, wàa ndá kómbe wó má gi ta ndá i jì yí, yí 'ví biya bà je jì yí lá.

²⁴ Fèlicè bàkà káa làmbu sili bìndi có tí nò, bìndi ndú gii 'daka tí ndú ta na 'bá mì wó Dùrùsèlà, tí jù Jùdèyà, ya gí mì Páwòlò gbí zàà. Ndú mà gii yee kà, yí gii tuu 'duù gí tàkò Páwòlò, tacó wàa yí 'ví 'di có gítí bà tee njembí 'duù mítí Bìndi-Mbíri tí Jèzù á 'do gbí nje wó.

²⁵ À mà gii gi ta Páwòlò gí, yí gii 'bità bà 'dè có jì Fèlicè a i gítí bà dù 'duù jáá kùro Mbíri, ta có

gítí bà bàkà i me gí tàkò có mì sé njembí lá, gii je có gítí bà waa có mì Mbírì ta ndòngbú o wúnò. Fèlicè mâ gii 'di ndâ có tí nò, gúku gii zèè yí gî. Yí bà-i-nò gii 'dè có ji Páwòlò máa, «Ya kpónó gí bàndò mì lo. Ye bà tè ndi é tí lo ta 'bí o ònínó náa a tí .»

²⁶ Fèlicè gii tuu tú gí tàkò Páwòlò 'do bìndi o tí nò ká tàndi ka wó, tacó à gii dù gbí muu wó a có máa, Páwòlò 'ví je làmbu i ji yì.

²⁷ Fèlicè too káa ndoò sósò'ò mí Cèzàríyà, bìndi à gii 'dòkò yí gî. À gii gí a i ta 'bí 'dakò ta ɾè wó a Pórókìyò Fésitù gí bìndi wó. Fèlicè gii njè nó si Páwòlò ká mí gbí zàà tacó bà peteke tàkòcò ndâ Jùdèyà.

25

Páwòlò 'dòkò ngbàngà mì wó 'do kùro Fésitù ya tí gí kùro ngáángbá gba mì ndâ Rómánò

¹ Fésitù bàkà bìndi bà ki tí wó pí jàlàmbà bìndi Fèlicè káa sili ta'ò, bìndi yí gii njè nó 'do Cèzàríyà ya gí Jèrùzàlémè.

² Yí mâ gii yee kà, ndâ bu-Mbírì, ta ndâ kpo-kpò 'duù, ta ndâ gba mì ndâ Jùdèyà gii 'dè ndâ có mbe niki lá gítí ngbàngà mì Páwòlò ji yí,

³ ta bà 'deke tí ndú ji yí see-see éno máa, yí má dele ndi wó gí Cèzàríyà, yí 'ví bàkà nambeè mì wó wàa yí 'ví tuu Páwòlò gí Jèrùzàlémè. Ndú 'vii ɲa có tí nò tacó wàa ndâ yì 'ví nguù tí ndâ yì mí kpokèjì tacó bà zi yí.

⁴ Káa Fésitù gii 'visì có ji ndú éno máa, «Páwòlò kuu gbí zàà gbí gbata Cèzàríyà.

⁵ À má éno, yo si ze 'ví ya ta ndâ 'bí kpo 'duù mí yo gí kà. Yí má bàkà a 'bí ña i mbe lè gí, ndâ kpo 'duù mí yo nò 'ví kpì ngbàngà tí wó mí kà.»

⁶ Fésitù bàkà mí Jèrùzàlémè káa i dê gítí sili muu'bi, bìndi yí gii dele ndi wó ya gí Cèzàriyà. Fésitù yee Cèzàriyà ká go wúnó, yé mâ gii too gí, yí gii tè'é tí Páwòlò gí gbí ngbàngà kùro wó.

⁷ Páwòlò mâ gii gí gí, ndâ Jùdéyà tí nó mbe gí 'do Jèrùzàlémè nó gii tí 'dee yí gí, kù waaka ndâ 'bí ña có náa ndú ñò dúú rẹngbó ndú ni lá á gítí wó.

⁸ Káa Páwòlò gii 'visì có gí tàkò ndâ có mí ndâ Jùdéyà nò ji Fésitù máa, «Vò i mí ye náa ye bàkà gítí tàkì mí ndâ Jùdéyà wálá. Vò i mí ye náa ye bàkà gítí 'bá-Mbíri wálá. Vò i mí ye delè náa ye bàkà gítí ngáángbá gba mí ndâ Rómánò wálá.»

⁹ Káa Fésitù gii 'vee Páwòlò máa, «Wò ùnje gítí bà ya ta ye gí Jèrùzàlémè, wàa à 'ví 'viiki gbí ndâ có tí nò náa ndâ 'duù tí nò 'dè gítí lo kpónó mí kùro ye nó mí kà gí?» Fésitù 'vee ña 'vé tí nò tacó à tí wó a go bà peteke tàkòcò ndâ Jùdéyà.

¹⁰ Káa Páwòlò gii 'visì có ji Fésitù éno máa, «Ye kpónó kù rò tiyò nó a i gbí ngbàngà mí ngáángbá gba mí ndâ Rómánò. Nìno a bàndò bà 'vee gbí nje ye ká nò. Ye bàkà vò i ta ndâ Jùdéyà lá. Wò delè ta kpéetí lo ñò ni ngbárángà'i gí.

¹¹ Ye kùtáa má bàkà 'bí ña gbolò vò i mbe 'vii tí i bà waa có ku mítí ye gí, ye bà kù'bà 'do tí ku wálá. Káa 'bí có gbaanjé gbí òkò ndâ có mí ndâ 'duù tí nò náa ndú 'vanda nò mbe 'vii tí có bà zi ye má wálá, yúco mí 'bí 'duù tacó bà je ye ji ndú, wàa ndú 'ví zi ye nò wálá. À má éno, 'dòkò

ngbàngà mì ye ya tí gí Rómà, gí kùro ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò.»

¹² Ndâ Fésitù ta ndâ kpo 'duù gbí ngbàngà mì wó mâ gii 'viiki gbí có tí nò náa Páwòlò 'dè nò gí, Fésitù gii 'visì có ji yí máa, «Wò 'dòkò ta ngbàngà mì lo gí kùro ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò gí, wò bà ya a yí gí kùro ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò.»

Fésitù 'vanda ndi ngbàngà mì Páwòlò ji Àgìrípà

¹³ À bàkà bindi ngbàngà mì ndâ Páwòlò nò me gbolò o lá, bindi Àgìrípà tí gbolò gba gii co wiři gí gí Cèzàriyà tacó bà 'vee Fésitù. Ndâ Àgìrípà gí gbí nó tí nò ta 'bí gbolò ni ta rẹ wó a Bèrènikè.

¹⁴ Ndú bàkà gbí nó wiři mì ndú nò a mbè sili. Tacó éno, Fésitù gii 'vanda ndi có tí nó gbí òkò tí ndâ Páwòlò ta ndâ Jùdéyà nó ji Àgìrípà, máa, «'Bí 'dakò náa Fèlicè ya si yí mí gbí zàa kuu kàzô.

¹⁵ Ta o tí nó náa ye táánò ya tí gí Jèrùzàlémè nó, ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ kpo 'duù mì ndú, gii 'dè ndâ có mbe nìkì lá gítí wó ji ye, ta bà 'deke tí ndú ji ye éno máa, ye waa có mítí wó.

¹⁶ Káa ye gii 'visì có ji ndú máa, «Áá mì ze tí ndâ Ròmánò waa có mítí 'duù gbí kongbó wó lá, yee ká tí o tí nó náa ndú má 'bee muu có ta ka wó mbe có gí.»

¹⁷ Tacó éno, ye mâ gii dele ndi ye 'do Jèrùzàlémè, ye gii tèrì ká gbaànjé, bindi ye gii tuu tú, máa, à gí ta 'dakò tí nò gí gbí ngbàngà kùro ye.

18 À mâ giì gi ta yí gî, ndâ mbe kpì ngbàngà tí wó giì 'vanda ndâ có tí nó mbe kù mìlísé tí ndú nô. Káa ye 'de 'dóó nji có gbí òkò tí ndâ có mì ndú nó mbe ya mò jí mì ndâ ña vò i tí nó náa ye kù koṛo có máa, ndâ-'bî-lá wè, nó lá.

19 Káa ndú giì dù kù tò kponje ta ndú ká gítí ndâ i gbí tàkìì mì ndú tí ndâ Jùdèyà, delè gítí 'bí ña 'dakò mbe cì gî, ta ɾè wó a Jézù, káa Páwòlò máa, yí kuu káa wuù.

20 Bà waa có mì ndú nó giì kpò ye gî, tacó ñìnò a ña ngbàngà náa ye jé bàkà sàà kùro lá.

«Tacó éno, ye giì 'vee Páwòlò máa, à má ñìkì tí wó gî, wàa ye 'ví kaa ndú ya tí jí bà 'di yúco a i 'do mì ndâ kpo 'duù mì ndú tí ndâ Jùdèyà gbí ngbàngà mì ndú á Jèrùzàlémè.

21 Káa yí giì biya gî, máa, yì bà dù ká gbí zàà kù ù bà 'di ndòngbú có 'do mì ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò. Tacó éno, ye giì 'dè có éno máa, à kpolo tí wó mí gbí zàà yee tí o bà tuu yí ya tí jì ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò.»

22 Àgìrípà bà-i-nò giì 'visì có jì Fésitù máa, «Go bà 'di kòcò 'dakò tí nó ta 'dóó tù ye kuu tí ye.»

Káa Fésitù giì 'visì có jì yí máa, «Wò bà 'di kòcò wó taàbé.»

23 Yé mâ giì too go có mì Fésitù nó gî, ndâ kpo-kpò 'duù kùro ndâ àsiké-ri-Tùliyáni ta ndâ kpo-'duù-'bá gbí gbata Cèzàríyà giì ko ndâ Àgìrípà ta Bèrènikè tí bà ko ndâ gba ya tí jí gbí ngbàngà. Ndú mâ giì yee gbí ngbàngà gî, Fésitù giì tuu tú, máa, à ya jí bà gè ta Páwòlò 'do gbí zàà.

24 À mâ giì gi ta Páwòlò gî, Fésitù giì 'dè có jì Àgìrípà máa, «Ye kù 'dè có tí nó jì wò tí Àgìrípà

tí gbolò gba. Wàa ndâ 'duù tí nó náa ndoo kpónó kuu ta ndú gbí ngbàngà nò delè 'ví dù kù 'di ta tù ndú. À kuu kùro yo nó a 'dakò tí nó náa ndâ Jùdéyà gbí ña ndú 'dáá gî, ndâ ñinó Jèrùzàlémè, ta ndâ ñinó mì ndoo Cèzàríyà to nó nó, kaa gí gí mì ye ta bà pìi kù máa, ye zi yí gî nô.

²⁵ Káa, ye ñò 'dóó vò i mì wó wàa ye 'ví zi tí ta yí nò lá. Káa ndòngbú có mì ye kpónó a i éno máa, ye bà tuu ngbàngà mì wó a i jì ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò, á go có mì wó náa yí ká 'dè ta nje wó mí kùro ndâ 'duù 'dáá gî.

²⁶ Káa, ye ñò 'dóó có ñinó náa ye 'ví 'dè gí tàkò wó ya tí jì kpo 'duù mì ye tí ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò nò lá.

«Tàcò éno, ye kpónó gí ta yí gí kùro ndâ 'duù tí nó gbí ngbàngà nó 'dáá gî kpolo ma a i tàcò tí lo tí Àgìrípà tí gba. Tàcò wàa, ndoo 'ví 'vee gbí nje wó, ndâ-'bí-lá, ye 'ví 'de ta có bà 'dè gí tàkò wó.

²⁷ Tàcò bà tuu 'duù mì ye 'do gbí zàa ya tí gí Rómà ta có tàkò wó wálá bà si ye go 'bí ña 'duù ñinó ta muu tí wó wálá nô.»

26

Páwòlò 'dè có kùro Àgìrípà

¹ Fésitù mà gii 'dè có cee gî, Àgìrípà gii 'dè có jì Páwòlò máa, «Có má kuu mì lo, njaanga miri lo.»

Páwòlò bà-i-nò gii kaa 'bí wó gí yaà ta líkí'o kùro Àgìrípà, bìndi yí gii ya kpéké've gití ndâ i tí nó mbe bàkà tí gbí òkò tí ndú ta ndâ Jùdéyà nó jì yí, máa,

² «Ye koṛo có máa, à tí ye a tó pá, náa ye wúnó kù 'dè tí ta kòcò ye gí tàkò ndâ có tí nó náa ndâ Jùdèyà 'dè gítí ye gbí ngbàngà nó a i mí kùro lo tí Àgìrípà, tí gbolò gba mì ze.

³ Tacó wò 'di gbí tàkù mì ze tí ndâ Jùdèyà ngé cee gí. Wò nò ndâ ña i ñinó náa à má gbo ndú mí gbí còngò ta ndâ Jùdèyà káa ndú bà ba gbí còngò tí nò gí nó ni gbaànjé-gbaànjé gí. À má éno, ye kù 'deke a tí ye ji wò, máa, wò zèè njembí lo, wàa wò 'ví sè ta tù lo gítí có tí nó náa ye kèjì gí bà 'dè ji wò nò.

⁴ «Ŋa bà 'vala ye 'do gbí 'viù-'dakò, náa ye kpolo tí mí gbí òkò tí ndâ nambe ye kpòò yee tí o tí nó náa ye gii ya tí gí Jèrùzàlémè nó, a ña 'válá ñinó náa ndâ Jùdèyà 'dáá gí nò ni gí.

⁵ Ndú nò ye ni ta kòndi o, náa ndú kùtàá má a ndâ 'duù mbe 'dè yúcó, ndú bà 'dè ta nje ndú gí, máa, ye kù ru a ndi ndâ 'duù ñinó mbe zèè có gítí tàkù mì ze tí ndâ Jùdèyà kácá-kácá nò. Ye táánò a mbe kpolo tí tàkù mì ze tí ndâ Jùdèyà.

⁶ «À kpónó kù 'vee gbí nje ye gbí ngbàngà nó a i gítí có bà koṛo có mì ye lì mítí cí tí nó náa Mbírì táánò ci ta ndâ ká gù ze nò.

⁷ Cí tí nó náa ndâ 'duù gbí ndâ ña ze tí ndâ Jùdèyà muu'bì-nje só 'dáá gí kù bàkà i-Mbírì co gbí gó ri, co gbí bèbìlì, ta njembí ndú gbaànjé ta bà koṛo có lì mítí nò. Ákoo, gbolò gba mì ye! Ndâ Jùdèyà kpì ngbàngà tí ye nó a i tacó bà koṛo có mì ye lì mítí cí tí nò.

⁸ Yo kù koṛo có éno máa, bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú a 'bí ña i mbe me kpòò ji Mbírì tacó yè?

9 «'Dóó ye nó táánò kù koro có éno máa, nèté lá a bà jòò gbí có ta Jézù tí nó mbe gí 'do Názàrèti nò.

10 Ye bàkà bà 'bì ye mí Jèrùzàlémè gí. Áá táánò a ye ká kù zèè ndâ mbe kaa tí ndú ji Mbíri gí me mbè mí gbí zàà ta wotí 'do mì ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà. À má kù zi ndú, có mì ye ta o 'dáá gí ji ndâ mbe zi ndú nò éno máa, ndú zi káa 'dóó ndú gí.

11 Ye gbí ndâ o tí nò ta o 'dáá gí kù jè ká ta bà pà kpokèjì bà rò ndú 'do tí bà tee njembí ndú mítí Bìndi-Mbíri ta wotí bà nò ta bà yù gázâ ji ndú ta ndi tí ndâ bàndò bà kili ndâ Jùdéyà tacó bà ùlù Mbíri. Njembí ye gbí ndâ o tí nò kù doo gítí ndú tí ña ñinó náa, ye gí 'bità a bà tè 'bèlè ndú gí gbí ndâ tende to.

12 «Ta 'bí o gbaànjé, ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà gí je wotí ji ye, máa, ye ya gí bà tè 'bèlè ndâ 'duù tí nó náa Mbíri kaa ndú mò gí mì wó gí nó gbí gbata Dàmásikù.

13 Káa si ze muu nó ta ɾi gbúru éno, ye mâ gí zeke'o, ákoo, gbolò gba mì ye! Ye gí ñò 'bí ña ngba'o kù gí 'do gbíri ta wotí ká tí ndii ngba ɾi gí, kù ngbaraŋga to ɾègbà tí ze ta ndâ ka nó mì ye.

14 Ze 'dáá gí gí 'vaka tí to. Bìndi ye gí dù á to ká kù 'di kòcò 'duù kù tè'é tí ye gbí nje có mì ndâ Jùdéyà, máa, <Sàwúlè! Sàwúlè!> Bìndi yí gí 'vee ye máa, <Wò kù mèèkè'i tí ye tacó yè? Kò lo bà mìlisé ta bà na mítí zí nje mù.>

15 «Ye bà-i-nò gí 'vee 'duù tí nò máa, <Wò a 'di, Bu ye?>

«Káa Mbe tí ye giì 'visì có ji ye máa, <Ye a Jézù, tí 'duù tí nó náa wò kù mèèkè'i tí wó nò.

¹⁶ Rò tíyò! Ye bà tùbà tí ye ji wò, tacó bà bàkà wò tí bòò mì ye. Tacó wàa, wò 'ví dù tí mbe dità bà òò ye mì lo gbí i tí nó wúnó mbe 'de wò go ɾi ɾii nò. Wò delè 'ví dù tí mbe 'dè có gítí ndâ 'bí i ònó náa ye kèjì gí bà tùbà ndú ji wò nó á ji ndâ 'duù.

¹⁷ Ye bà 'vala wò á 'do 'bì ndâ Jùdèyà ta ndâ 'bí tende ɲa 'duù tí nó náa ye kèjì gí bà tuu wò

¹⁸ gí bà njaanga ɾo ndú, tacó wàa, ndú 'ví 'visì tí ndú 'do gbí 'dí'di'o gí gbí ngba'o, ndú delè 'ví 'visì tí ndú 'do tí bà dù tí ndâ bòò mì Gba-wàtà gítí bà dù tí ndâ bòò mì Mbíɾi. Tacó wàa, Mbíɾi 'ví je ta à-cee-gî ji ndú gítí ndâ vò i mì ndú, wàa ndú 'ví 'de tí ta bàndò tacó bà dù ndú gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó náa Mbíɾi kaa ndú mò gí mì wó gí, mbe kù tee njembí ndú mítí wó, nò.>

¹⁹ «Ákoo, gbolò gba mì ye, Àgìrípà! Bà ndii muu i tí nó náa ye òò go i gbí ɾii 'do gbíɾi nò giì kpò ye gí.

²⁰ Káa, ye giì 'bità bà ma có kpédélé'i a i ji ndâ 'duù gbí gbata Dàmásikù, má kózò gí, ye giì gí gí Jèrùzálémè. Ye si sè to gbí to Jùdèyà lá. Ye delè o ta muu ndâ 'duù ònó náa ndú me ndâ Jùdèyà lá nó lá. Ye nò ta bà ma có ji ndâ 'duù 'dáá gí éno máa, ndú 'visì muu ndú 'do tí ndâ vò i mì ndú gítí tó kpokèjì. Ndú 'ví tùbà tí ndú máa, ndâ yì 'visì tí ndâ yì 'do tí vò kpokèjì gí ta bà bàkà tó i.

²¹ «Ndâ Jùdèyà táánò zèè ye gbí ndùgù 'bá-Mbíɾi, bìndi ndú giì bàkà có bà zi ye nó a i 'do gbí có tí nò.

22 Káa 'do gbí ọ́ títí nò yee títí wúnó, Mbírì ká kuu kácáá tàkò ye. À má ènò, ye kpónó ọ́ títí yò nò kú 'dè có jì ndá 'duù 'dáá gí, ndá kpo-kpò 'duù, ta ndá táángbà 'duù, me gítí 'bí tende i lá. Ye kú 'dè có jì ndú ká gítí gbèe i títí nò náa ndá mbe 'dòkò có mì Mbírì dígísèé kú 'dè có jì ndá 'duù gítí nò. Mòze delè dígísèé kú 'dè có jì ndá 'duù ká gítí máa, àá kẹ̀jì gí bà bàkà títí,

23 có títí nò máa, Bìndi-Mbírì kẹ̀jì gí bà kònò sé'i. Yí delè bà dù títí kpédélé 'duù mbe 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó, gí bà dù títí mbe ma có gítí ngba'o jì ndá 'duù mì ze títí ndá Jùdéyà, ta ndá 'duù ọ̀nì nàa ndú me ndá Jùdéyà lá nò.»

Ọ́a i náa ndá mbe 'di có mì Páwòlò bàkà gí tàkò có mì wó nò

24 Fésìtù ká gí 'visì có jì Páwòlò gí tàkò có mì wó nò ta kòcò wó ngéé gí yaà éno máa, «À títí lo a má, Páwòlò! Ọ́a bà 'di gbí-o títí nò mì lo náa wò 'di ngé ndii muu lo gí nò te má mí gbí muu lo gí.»

25 Káa Páwòlò gí 'visì có jì yí máa, «Fésìtù, kpo 'duù mì ye! Má títí ye wálá! Ye kú 'dè me có má lá. Ye kú 'dè a cèe yúco.

26 Tacó à kpétí káa gbolò gba mì ndoo títí Àgìrípà á mbe kú ki títí wó kpónó kuu to nò, yí 'di gbí ndá có títí nò náa ye kú 'dè nò gbaànjé-gbaànjé gí. Tacó ènò, gúku bà 'dè có jì yí gítí 'bí ọ́a i gbaànjé 'do gbí òkò títí ndá i títí nò náa yí ọ̀nì ni gí nò títí ye wálá. Tacó àá táánò kú bàkà ndá i títí nò me gbí kóo lá.

27 Ye ọ̀nì ni gí máa, wò títí Àgìrípà, títí gbolò gba, ùnje gítí ndá có mì ndá mbe 'dòkò có mì Mbírì gí. Ye kú waaka gítí lo a có?»

28 Káa Àgìrípà gii 'vee Páwòlò máa, «Wò koṛo có éno máa, wò bà bàkà ye tí mbe ùnje gítí có mì Bìndi-Mbíṛì á ká gbí ndò o tí nò náa wò kpónó tí kuu tíyò nò?»

29 Káa Páwòlò gii 'visì có ji Àgìrípà máa, «À kpèṛí ká wúnó, à kpèṛí ká taabé, ye kú 'deke tí ye ji Mbíṛì máa, yo ta ndâ 'duù tí nó 'dáá gí wúnó mbe 'di có mì ye gí nó, 'ví dù go ye, wàa à káa gínjírì tí nó tí kò ye nó ká 'ví bè tí kò yo.»

30 Páwòlò mâ gii 'dè bà có mì wó cee gí, ndâ Àgìrípà ta Bèrèníkè gii yèè ta ndâ kpo-kpò 'duù 'do gbí ngbàngà gí ndii.

31 Ndú mâ gii 'viiki gbí ngbàngà tí nò ta kpééṛí ndú kpòò, ndú gii gbo nje có mì ndú máa, «'Dakò tí nò bàkà 'bí ṛa vò i mbe 'vii tí i bà zi yí nò lá. Nderè bà te yí mí gbí zàa delè wálá.»

32 Káa Àgìrípà gii 'dè có ji Fésitù máa, «'Dakò tí nò táánò má 'dòkò ngbàngà mì wó ya tí gí kùṛo ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò lá, àá kùtàá bà njaanga yí á 'do gbí zàa gí.»

27

Bà ya ta Páwòlò gí Rómà

1 À mâ gii 'viindi có gítí bà ya ze gí Itáliyà cee gí, à gii kaa ndâ Páwòlò ta ndâ 'bí ka wó 'do gbí zàa ji 'bí 'dakò ta ṛè wó a Júliyò, tí kùṛo ndâ 'bí ṛa ndâ àsìkèrì mì ndâ Ròmánò, náa à kú nì mítí ndú a ndâ «'Dóò àsìkèrì mì gba Rómà», máa, ndú ko tàkò ndú ya tí gí Rómà.

2 Ze gii o 'bí gbâ mbe gí 'do gbí gbata Àdàràmitìyùmù, mbe kú nò ta bà ṛò tíyò ta ndi

tí ndâ to gbí to Ásiyà. À ko ze ta o tí nò a 'bí 'dakò mbe gi 'do gbí gbata Tèsalónikà á gí gbí to Mèsidóniyà ta rẹ wó a Àrisitárikù.

³ Ze gi tẹ̀rì ta yé bìn̄di bà nje nó mì ze a i gbí gbata Sidóni. Ta o tí nò náa ze tè ta rì Sidóni nò, Júliyò gi bàkà nambeè ji Páwòlò me gbolò ta bà si yí máa, yí ya gí mì ndâ 'bí ka wó mbe ùnje gítí có mì Bìn̄di-Mbíri, wàa ndú 'ví koni yí.

⁴ Ta o bá nje nó mì ze 'do Sidóni, pípiri kù gi pi a i 'do kùro ze. Tacó ènò, ze gi kiì'ba 'do tí ta bà tù nje ze gí Kípùrù.

⁵ Ze gi ja yendi ngo co gbí ndâ to Silísiyà ta Páfíliyà ya gí bà rò tiyò Mirà á gbí to Lísiyà.

⁶ Ze bàkà 'do Sidóni kù ya gí Mirà a sili muu'bi-nje vò.

Ze mâ gi yee Mirà, ze gi 'de 'bí gbâ mbe gi 'do gbí gbata Àlèsàndèriyà kù ya gí Ítáliyà. Bìn̄di kùro ndâ àsikèrì tí nó mbe kù ko tàkò ze nó gi kaa ze mí gbí .

⁷ Ze bàkà ta bà 'do ze Mirà tacó bà yee ze Cínidù a cèe ndootí mì ndâ 'dakò, tacó yé ñinò má too , ze ñò 'dóó po ndi nó tí nó náa ze nò kpòò nó lá. Wotí mì pípiri mâ gi kpò ze 'do tí bà ya jáá gí, ze gi loko nje ze gí Sàlimónè. Ze gi 'bi nó 'do Sàlimónè ta yendi Kèrètì ká kéré-kéré ta ti ngo.

⁸ Ze mâ gi ñgì nge ta pípiri kpòò, ze gi yee tí 'bí bàndò bà rò tiyò mì ndâ gbâ á dè ta gbata Lásiyà, náa à kù nì mítí a «Tó-bàndò-bà-rò-ndâ-gbâ», á bìn̄di ndú tí ndâ sili.

⁹ Ze gi dù á «Tó-bàndò-bà-rò-ndâ-gbâ» á ta kòndi o. O bà kònò go gbí tàkì mì ndâ Jùdèyà

mâ giì ndii gî, Páwòlò giì nò ni gî máa, ze má njè nó 'do bà-i-nò, ze bà 'de gbí a kpo-se-muu. Tacó éno, yí giì 'dè có ji ndâ mbe bàkà nèté gbí gbâ ta wotí tí éno máa,

¹⁰ «Ye nò goolá nje ndoo bà zuu gbí nó tí nó zúú-zuu nô, ndâ kómbe ye. À me káa ndâ ká'i mì ndoo ká bà gíríki lá. À delè me káa gbâ mì ndoo ká bà gírí 'do tí ndoo lá. Ndâ 'duù me mbè 'do gbí òkò tí ndoo bà cu kô mí gbí 'bú wálá.»

¹¹ Káa, kùro ndâ àsikérì tí nó mbe kù ko tàkò ze nó giì 'di kpolo ma a có mì ka wó kpo 'duù tí kùro ndâ mbe kù bàkà nèté gbí gbâ co tí có mì Páwòlò.

¹² Ndâ 'duù gbí gbâ me mbè delè giì ùnje a i gítí có bà njè nó, tacó pípiri to tí nó náa ze rò tíyò tí nó gbí ndâ pì cò'o nìkì lá. Tacó éno, à giì nìkì tí ndú a có máa, ze te kpo muu, wàa ze 'ví ya a i gí Finíkìsì, tí 'bí bàndò bà rò tíyò mì ndâ gbâ á gbí to Kèrètì, tí to náa pípiri kù pì gítí gbí ndâ pì cò'o 'do a i mò gí gbí òkò tí ndâ gbí'dè ta wáá, delè 'do mò gí gbí òkò tí ndâ ngbóngbó ta wáá.

¹³ Gùlúsù'o mâ giì 'bità bà pì gítí ze 'do mò gí gbí'dè, ndâ mbe kù bàkà nèté gbí gbâ giì koṛo có máa, có bà njè nó mì ndâ yì gi tí yúco gî. Ndú bà-i-nò giì da wú tí gbâ kaṛa gî. Ze giì có Kèrètì ká ta tí ngo kéré-kéré éno.

¹⁴ Ze mâ giì nò gáa éno, ze giì nò pípiri dù káa 'visì tí galá gî. 'Bí ṛa pípiri mbe kù tè tí go bètùrùrù, náa à kù nì mítí a «ndâ ngbóngbó-ta-wáá», giì dù kù yaka to 'do gú kèjì tí gítí ze.

¹⁵ Pípiri tí nó mâ giì gbo ze gî, yí giì tooko ze ta ṛo ngo ká dúú éno gí kà, ta 'bí i náa ze 'ví bàkà

nò wálá.

¹⁶ Ɔo ze gii njaanga si gó gbí pípiri ki rèè gî a i tí 'bí làmbu to mbe le mí gbí u ngo, náa à kú nì mítí a Kàwúdà. Ze bà-i-nò gii bàkà wotí mì ndâ 'dakò tacó bà ja làmbu gbâ tí nó náa à ẹ̀rẹ̀ mítí gbolò gbâ nó 'do tà ngo.

¹⁷ Ze mâ gii ja làmbu gbâ tí nó 'do tà ngo gí sè gî, ndâ mbe bàkà nètè gbí gbâ gii te mí gbí gbolò gbâ. Ndú mâ gii gaka gbolò gbâ ta wú kuu gî, ndú gii ja kpâ-bòngo tí nó go mbíri gá náa à ẹ̀rẹ̀ mítí zà gbâ tacó wàa pípiri 'ví kú tòò ta gbâ ta nó nó 'do tí zà gbolò gbâ gî, ta gúku máa, gbâ bà dòmò tí mítí ndâ gú nji ngoò náa à kú nì mítí ndú a ndâ «Sùrùtì» á tà ngo. Ndú gii si gbâ kú gbàngà tí tí njiya wó ɾo ngo.

¹⁸ Pípiri gii bàkà ta ze ta bèbilì tí nó me i nambeè lá. Tacó éno, yé mâ gii too gî, ndâ mbe kú bàkà nètè gbí gbâ gii 'bità bà 'vaka gàna tí ndâ ká'i 'do gbí gbâ gí tà ngo.

¹⁹ Ze sili bindi bà 'vaka gàna tí ndâ ká'i 'do gbí gbâ gí tà ngo nó ta'ò, bindi ndâ mbe kú bàkà nètè gbí gbâ mâ gii zeke cè bà i mì pípiri ta ze kpòò, líkí gbí wálá. Ndú bà-i-nò gii turu ndâ 'bí lii bà bàkà nètè gítí gbâ ta 'dóó 'bì ndú 'vaka gí tà ngo.

²⁰ Ze gii dù kú ù káa ndi bà mii ze. Tacó ze káká'i gii nò ɾo ɾi lá, ze delè gii nò ndâ yii ta bèbilì lá, ta mbè sili, tacó pípiri gii dù kú pì ká tí vò i dúú bà ya tí .

²¹ Ndâ mbe kú bàkà nètè gbí gbâ mâ gii zò i lá ta mbè sili, Páwòlò gii ɾò tíyò kùro ndú, bindi yí gii 'dè có ji ndú máa, «Yo táánò má 'di a có mì ye, wàa ndoo 'ví njè nó 'do Kèrètì lá, ndoo kpónó

bá kònò ña sé'i tí nó wálá. Ndâ i delè bà mèèkè tí gbí ña kpokèjì tí nó wálá.

²² Káa à kpètí ká éno, yo cì gúku lá, tacó 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí yo bà gĩri wálá. I náa ndoo bà bè gbí wó gĩ gbaànjé káa gbâ mì ndoo.

²³ Có tí nò náa ye kpónó 'dè ji yo nò a có náa a basìlì mì Mbírì mì ye, tí Mbírì tí nó náa ye kù bàkà i ji yí nó, ká 'dè ji ye kùbòò éno máa,

²⁴ <Cì gúku lá, Páwòlò! Kózò tí lo bà rò tíyò gbí ngbàngà kùro ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò. Tacó éno, Mbírì nò bà 'deke tí lo, bìndi yí gii 'vala ndâ 'duù tí nó náa yo ta ndú kpónó gbí gbâ nó 'dáá gĩ ta ẹ̀rè mì lo.>

²⁵ À má éno, yo zèè njembí yo, ndâ 'dakò! Tacó ye nò ni gĩ, máa, ndâ có tí nò náa basìlì mì Mbírì 'dè nò bà bàkà tí gĩ. Tacó ye me 'duù ñinó mbe kù me kpìkì-kpìkì gítí bà ùnje gítí có mbe co 'do gbí nje Mbírì nó lá.

²⁶ Káa, ndoo kèjì gí bà gboo mítí 'bí to mbe le mí gbí u ngo.»

²⁷ Ta bà muu'bi-nje nà'ò bèbìlì si ze kù waaka gbí kàpá Àdiríyà, pípìri gii dù kù tooko ze ta ọ̀ ngo ya éno, ya ézô. O mà gii gbooko gĩ, ndâ mbe kù bàkà nèté gbí gbâ gii nò goolá ze dooko gí tì gú gĩ nò.

²⁸ Káa ndú mà gii 'vii tà ngo gbí to tí nò, ndú gii 'de a cèè wúlú. Ze mà gii yèè gàà gí kùro, ndú mà gii 'vii tà ngò káká'i, ndú gii 'de à me 'dú me tí vò i go kpédélé ñinó náa ndú 'vii nó lá.

²⁹ Ndú bà-i-nò gii rò gbâ mí tíyò kù ù ta ndi bà too yé, ta gúku éno máa, ndâ-'bí-lá, ze bà dòmò gbâ mítí ndâ duù tà ngo.

³⁰ Ndâ 'bí mbe kù bàkà nètè gbí gbâ gù bàkà tírì bà fa ngèlè ta bà oloko gí gbí làmbu gbâ, máa, ndâ yí kù paṛa gí kùro gbâ tacó bà ọ̀ò yí mí tíyò ta bà eṛe du i mítí .

³¹ Káa Páwòlò gù 'di gbí tírì m̀ ndú nò gí. Tacó é̀nò, yí gù 'dè có jì kùro ndâ à̀sìkèrì tí nó mbe kù ko tàkò ze nó ta ndâ à̀sìkèrì m̀ wó, máa, «Ndâ 'dakò tí nò má dù gbí gbâ lá, yo bà 'vala wálá.»

³² Ndâ à̀sìkèrì má gù 'di có tí nò náa Páwòlò 'dè jì ndú nò, ndú gù waaka gbí ndâ wú tí nó náa a eṛe ta làmbu gbâ tí nò mítí gbolò ọ̀nó nó gí, tacó wàa yí 'ví ya gí.

³³ Páwòlò gù 'dè có jì ndâ 'duù 'dáá gí si yé kù 'bità bà ngbaanga to, máa, «À wúnó tí yo a sili muu'bi-nje nà'ò náa yo kù koṛo có ká wi-wì é̀nò. Yo delè tee 'bí làmbu i gbaànjé mítí nje yo lá.

³⁴ À má é̀nò, yo zò i, wàa yo 'ví 'de ta wotí, tacó 'bí i gí bà ilí 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí yo wálá.»

³⁵ Páwòlò má gù 'dè có tí nò jì ndâ 'duù gí, yí gù je kù kò, yí gù ki'viki gbí , yí gù 'dè nìkì maa jì Mbíri, bìndi yí gù zò mí kùro ndâ 'duù 'dáá gí.

³⁶ Ndâ 'duù má gù ọ̀ò bà zò i m̀ Páwòlò nò, lílì ndú gù gí gítí ndú gí. Bìndi ndú delè gù 'bità bà zò i.

³⁷ Muu ze gbí gbâ ta o tí nò 'dáá gí a ndâ 'duù zì'duù-vò ta bà só ta zì'duù-ta'ò-nje muu'bi nje-muu'bi vò nje-vò gbaànjé (276).

³⁸ Ndâ 'duù má gù zò i yè yì ndú gí, ndú káká'i gù ja gàna tí du i gbí gbâ ta bà tuṛu tí cù 'vaka gí tà ngo.

³⁹ Yé mâ gii too gî, ndâ mbe kû bàkà nètè gbí gbâ gii ò to tí nó náa ze yee tí ta bèbìlì nó ni lá. Káa ndú gii ò káa 'bí wúngbó to mbe ya gí gbí u ngo ta ñì ngoò tí kpàngbàndàà éno, bìndi ndú gii koṛo có bà ọ gbâ mítí .

⁴⁰ Ze mâ gii zeke'o, ze gii ò ndú ta nètè 'vìrì- 'vìrì! Ndú tí ñìno, ndú tí ñìzó. Ze mâ gii dù gáà éno, ze gii ò gbâ ndàyì kû ya gí tí ngo. Gbâ gí tí ngo! Gbâ gí tí ngo!

⁴¹ Ze mâ gii zeke'o, ze gii ò gbâ cu nje wó mbi ngìkì mí gbí ñì ngoò. Bìndi ngo tí nó mbe kû gbàngà ta wotí tí nó gii ki'viki gbí zà gbâ ndii nó njúkú-njúkú gí.

⁴² Ndâ àsikèrì mâ gii ò éno, ndú gii toko có máa, ndâ yì bà ziki ndâ 'duù tí nó gbí zàà náa ndâ yì kû ko tàkò ndú nó 'dáá gí, tacó ndú má dù ngo gí tito, ndú bà fáká-faka.

⁴³ Káa kùro ndú gii biya có mì ndú nò gí. Yí gii 'dè có jì ndâ 'duù ñìno mbe ni bà dù ngo gí nó, máa, ndú dù ngo gí tito kùro, má kózò gí, wàa sè ndâ 'duù 'ví gii pà kpokèjì bà ya gí tito tàkò ndú. Yí bàkà éno tacó bà 'vala Páwòlò.

⁴⁴ Ndâ mbe ni bà dù ngo mâ gii bàkà go có mì kùro ndâ àsikèrì nò gí, sè ndâ 'duù ñìno mbe ni bà dù ngo lá nó gii kaa ya gí tàkò ndú ta bà ga tí ndú mítí ndâ ndò-ndò mú tí nó mbe ki'viki 'do tí gbâ náa ndú kû te la-làà ta ọ ngo nó. Ze 'dáá gí gii di ngo gí tito ta kábà muu ze gí.

28

Bà dù ze Málítà kû ù bà ñè nó

¹ Ze mâ gii yee 'dáá ta kábà muu ze tí gú nìkì maa gî, ze bà gii òò ni éno máa, to tí nò a Málítà.

² Ndâ 'duù Málítà gii bàkà nambeè ji ze tí ña ñinó náa ze ñò jé sàà kùro lá. Ndú gii òò wu me gbolò ji ze, tacó ze yee mì ndú kà si mù 'bità bà ni gî, káa cô'o kuu tí .

³ Páwòlò ñò bà lá, yí mâ gii woo ndâ 'bí zèèngè i tacó bà ya tí gí ro wu, yí gii woo toko ta kpoo. Káa si yí kù gii kaa ndâ i tí nò mítí wu, kpoo tí nò gii lu 'do gbí ta gó wu, bìndi yí gii ro 'bì Páwòlò.

⁴ Ndâ 'duù Málítà mâ gii ñò kpoo tí nò làngà-làngà tí 'bì Páwòlò, ndú gii 'bità bà 'dè có gbí òkò tí ndú máa, «'Dakò tí nó kuu nó dú káa mbe zi ku. Yo ñò káa yí 'vala 'do gbí ngo gî, káa 've nderè gí bà si tàkò wó wálá.»

⁵ Káa Páwòlò bà-i-òò gii miyà kpoo tí nò 'do tí 'bì wó gí tà wu, ta 'bí i náa kpoo tí nò me ta yí gbaànjé lá.

⁶ Ndâ 'duù tí nò gii dù kù ù bà ñò bà ò 'bì Páwòlò ta zì kpoo. À mâ gii bàkà tí lá, ndú gii yee ro ndú mítí bà ñò bà 'va tí wó to tí ku. Ndú mâ gii ñò 'bí i gbaànjé bàkà yí lá, ndú gii 'visì nje ndú ndí gálà éno máa, «'Dakò tí nó a bààcì.»

⁷ Ndâ ñjì mì Púbilò, tí gba mì ndâ 'duù Málítà, ká dê-dê gbí to tí nò náa gbà ki'viki ta ze mítí nò. Tacó éno, yí gii kaa ze ya tí gí 'bá mì wó, bìndi yí gii te wiři mítí ze ta sili ta'ô.

⁸ Púbilò kaa ze ya tí gí 'bá mì wó nò si bu wó kuu tísì ta cô'o gbí dii wó, delè ta sé gbí yì tí wó. Páwòlò bà-i-òò gii rì gí tàkò wó tà'i, yí gii 'deke tí wó ji Mbírì. Páwòlò mâ gii kaa 'bì wó mítí 'dakò tí nò á bìndi bà 'deke tí wó ji Mbírì nò, gbí dii wó

gii da mbó'vóó gî.

⁹ Cò bà 'vala bu Púbilò nò mâ gii lu'vu gí sè, ndâ 'bí mbe nò'o gbí to Málítà gii kaa ya gí mì Páwòlò, bìndi yí gii 'vala ndú delè 'dáá gî.

¹⁰ Ndâ 'duù gii te duù mítí ze gbí ndâ ña ndâ kpokèjì me mbè. Ta o tí nó náa ze kù gii njè nó nó, ndú gii kaa ndâ i ñinó 'dáá gî mbe 'vii ta ze muu nó nó mí gbí gbâ ji ze.

Bà 'do ze Málítà kù ya gí Rómà

¹¹ Ze bàkà mí Málítà 'dáá gî a pì ta'ô, bìndi ze gii njè nó ta 'bí gbâ mbe gí 'do gbí gbata Àlèsàndèrìyà mbe cì ndâ pì cò'o 'dáá gî mí Málítà. Mbe gbâ tí nò leke ndâ njemí mí kùro gbâ mì wó nò, tacó éno, à kù nì mítí a «Ndâ njemí».

¹² Ze njè nó 'do Málítà ya gí bà bàkà sili ta'ô mí gbí gbata Siràkúsè.

¹³ Ze gii zè káa yì ngo 'do Siràkúsè kéré-kéré kù ya gí gbí gbata Rèjìyùmù. Ze tèrì gbí gbata Rèjìyùmù ká gbaànjé, bìndi pípiri gii 'bità bà gí 'do mò gí gbí'dè. Ze gii bàkà 'do bà-i-nò kù ya gí Pùtèyóli káa sili sósò'ô.

¹⁴ Ze mâ gii yee gbí gbata Pùtèyóli, ze gii 'de ndâ 'bí ná'vindí ze mbe kaa ze ya tí gí 'bá mì ndú, bìndi ndú gii 'dè có ji ze éno máa, ze sì sili vô-nje só mí mì ze ta ndâ yì. Bà ndâ sili tí nó náa ndú 'deke ji ze nò mâ gii cee gî, ze gii a ndi ze káká'i gítí kpokèjì Rómà ta kò ze.

¹⁵ Ndâ ná'vindí ze gbí gbata Rómà mâ gii 'di có éno máa, ze tí kpokèjì, ndú gii kaa gí tacó bà ù kùro ze. Ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndú yee ngé gbí gbata Fòrù á tí 'bí kpokèjì náa à kù nì mítí

a «Ápì», bìndi ndú gii dù bà-i-nò nò kù ù bà yee ze. Káa ndâ 'bí 'duù gii gii yee ká tí 'bí làmbu to náa à kù nì mí tí a «'Bá-'vèlè-ta'ô». Páwòlò mà gii ò ndú, yí gii 'dè nìkì maa jì Mbírì, bìndi gúku gii dò 'do gbí njembí wó gí.

¹⁶ Ze mà gii yee Rómà, à gii si Páwòlò ká mí tí 'dóo bàndò mì wó, bìndi à gii je àsìkèrì kù ù règbà tí wó.

Páwòlò pà kpokèjì tacó bà ò tí ndú ni ta ndâ Jùdéyà gbí gbata Rómà

¹⁷ Ze bàkà mí Rómà káa sili ta'ô, mà gii zeke'o, Páwòlò gii kili ndâ kpo-kpò 'duù mì ndâ Jùdéyà gbí gbata Rómà, bìndi yí gii 'dè có jì ndú máa, «Ndâ ná'vindí ye! Vò i mì ye ta ndâ 'duù mì ndoo wálá. Ye delè me mbe kù gbètèkè tàkìi mì ndâ ká gù ndoo ká lá. Kpè tí ká ènò, ndâ 'duù mì ndoo gii te ye mí gbí zàà á Jèrùzàlémè, ndú gii je ye jì ndâ Rómánò.

¹⁸ Ndâ Rómánò mà gii 'viiki gbí nderè bà zèè ye kpòò, ndú gii 'de có tí nò me tí gbolò có náa à 'ví waa tí gbí a có ku mí tí 'duù nò lá. Ndú gii bàkà có bà njaanga ye 'do gbí zàà gí.

¹⁹ Káa ndâ 'duù mì ndoo mà gii biya bà 'di có mì ndâ Rómánò tí nò gí, ye gii ò 'bí ò kpokèjì náa ye 'ví njaanga ta mìrì ye 'do mì ndú nó lá, sè káa ònò, ye 'dòkò ta ngbàngà tí nò gí kùro ngáángbá gba mì ndâ Rómánò. Ye bàkà ènò me tacó máa, à gbí njembí ye a có bà kpi ngbàngà tí ndâ 'duù mì ndoo nò lá.

²⁰ Nògí, ye kpónó tè'è tí yo nó tacó wàa ye 'ví 'di ta ò có ònò náa yo bà 'dè jì ye nò. Káa à má gítí gínjírì tí nó náa yo kpónó kù ò tí ye nó,

à ẹre ye nó a i muu wó tí 'Duù tí nó náa ndâ Ìzìrìyèlì kù koṛo có lli mítí wó nò.»

²¹ Káa ndâ Jùdèyà tí nò gii 'visì có gí tàkò có mì Páwòlò náa yí 'dè ji ndú nò, máa, «À cu wáràgà ta rẹ lo gbí ji ze á 'do 'bá Jùdèyà lá. 'Bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ ná'vindí ze delè mbe gí 'do kà gí bà volo ẹre lo ji ze to nó nò wálá.

²² Káa ze koṛo có éno máa, wò má 'dè 'dóó có tí nó náa à tí lo nó ji ze, àá bà nìkì tí ze ma. Tacó ze nò ni gí, máa, à má ká gítí gèrè tí nó náa wò kù 'dè có á gítí nò, ndâ 'duù cee muu to tí nó 'dáá gí kù no káa nje ndú gítí.»

Páwòlò dítà ndâ i mbe 'de yí ji ndâ Jùdèyà gbí gbata Rómà

²³ Ndâ Jùdèyà gbí gbata Rómà me mbè gii kaa ya gí 'bá mì Páwòlò á go cí tí nó náa ndú cí ta yí nò. Páwòlò bà-i-nò gii ya kpéké've gítí tà ndâ i tí nó mbe 'de yí 'bá Jùdèyà nó, ta có gítí ngú ọ kẹjì bà bàkà nambeè mì Mbírì ta ndâ 'duù, gii je có gítí Jézù, ji ndú 'do gbí ndâ wáràgà mì Mòze, ta ndâ wáràgà mì ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì. Páwòlò 'dè có ta ẹri tí nó 'do tí dú'o ngé yee tí 'dè'o.

²⁴ Ndâ có mì Páwòlò nò gii ya gí gbí muu ndâ 'duù gí, káa, ndâ 'bí 'duù gii biya bà 'di gí.

²⁵ Ndâ có tí nó mà gii nònòkò muu ndâ 'duù gí, Páwòlò gii 'dè 'bí có gbaànjé ji ndú, bìndi yí gii njè ndú gí. Có tí nó náa yí 'dè ji ndú nò éno máa, «Áá táánò mì Bèri-mì-Mbírì a yúcó, náa yí a tí ta tàmuu Ìzáyà tí mbe 'dòkò có mì Mbírì, náa yí

giì 'dè ta có ji ndâ ká gù ndoo éno máa, Mbírì máa,

²⁶ <Ya gí mì ndâ 'duù tí nò,

wàa wò 'ví 'dè có ji ndú máa:

Yo bà 'di kòcò, yo giì 'di kòcò,

káa, yo bà 'di gbí ndâ có tí nò wálá.

Yo bà zeke'o, yo giì zeke'o,

káa, yo bà òò ndâ i tí nò náa yo kù zeke nò wálá.

²⁷ Tacó njembí ndâ 'duù tí nò jì'ví duù gí.

A ngbárá mì ndâ ku ká gbí tù ndú.

Ndú neke ọ ndú gí.

Ndú bàkà éno tacó à tí ndú a gúku máa,

ndâ yì bà òò ndâ i ta ọ ndâ yì,

ndâ yì bà 'di có ta tù ndâ yì,

ndâ yì delè bà ni bà koọ có,

bìndi ndâ yì bà 'vìsì tí ndâ yì gí mì ye,

wàa ye 'ví 'vala ndâ yì.>

²⁸ «À má éno, yo te mí gbí muu yo éno máa, Mbírì táánò tuu tú có bà njaanga miři ndâ 'duù mì wó 'do gbí vò i a i ji ndâ 'duù ñinó náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nò. Ndú bà 'di gí!»

²⁹ Páwòlò mà giì 'dè có tí nò cee gí, ndâ Jùdéyà giì nje 'do 'bá mì wó ta bà tò kponje ta wotí ká tí.

³⁰ Páwòlò giì too ndoo sósò'ò mí Rómà. Gbí ndâ ndoo tí nò sósò'ò nò, yí kù 'de ndâ i gítí miři wó, delè ji ndâ wiři mì wó 'do ká gbí 'dóo wu'o mì wó.

³¹ Yí delè gbí ndâ ndoo tí nò kù ma có gítí bà dù Mbírì tí gba ji ndâ 'duù, ta bà ñibà có gítí Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbírì ji ndâ 'duù, ta gúku tí wó wálá, delè ta 'bí 'duù mbe pèembí wó wálá.

cliv

Ndogo
Ndogo: Ngú bà toko nambeè m̀ Mb̀r̀ì ta ndâ 'dù
New Testament

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ndogo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source
files dated 16 May 2025

14424ae9-b5af-591e-814e-49316d8d74aa